

**TC. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ**  
**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**SABAHATTİN ALİ'NİN HİKÂYE VE ROMANLARINDA TABİAT**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ERDEM ALAK**

**1700000529**

**ANA BİLİM DALI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI**  
**PROGRAMI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI**

**TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. HACER GÜLŞEN**

**ARALIK 2019**

**TC. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ**

**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**SABAHATTİN ALİ'NİN HİKÂYE VE ROMANLARINDA TABİAT**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ERDEM ALAK**

**170000529**

**ANA BİLİM DALI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI**

**PROGRAMI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI**

**TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. HACER GÜLŞEN**

**JÜRİ ÜYELERİ: PROF. DR. YAKUP ÇELİK**

**DR. ÖĞR. ÜYESİ ÇİLEM TERCÜMAN**

**ARALIK 2019**

## ÖNSÖZ

Tabiatın insan yaşamında önemli bir yeri vardır. İnsanın içinde bulunduğu tabiat insanın yaşam tarzını da etkilemiştir. Bu etki günümüzde kırsal ve şehir yaşamında açıkça görülmektedir. Tabiat unsurları şehir ve kırsal yaşamda da büyük oranda farklılık göstermektedir. Tabiatın genişliği bireylere düşünce derinliği kazandırmaktadır.

Türk Edebiyatı'nda tabiat unsurlarının eserleri şekillendirici bir etkisi vardır. Bu etki tüm eserlerde göze çarpmaktadır. Yazarın hayatı boyunca içinde bulunduğu mekânlar, yazarları besleyen en önemli unsurlardandır. Yazarların eserlerinin olay örgüsünün geçtiği mekânlara hâkim olması gerekir. Bu mekânlardaki tabiat unsurları eserlerin estetik yönünü arttırmıştır.

Sabahattin Ali'nin eserlerini şekillendiren en önemli unsur tabiat olmuştur. Yazarın, tabiat unsurlarını etkin ve yerinde kullanması, eserlerinin günümüzde de en çok okunan eserler olmasında etkili olmuştur. Bu nedenle yazarın kendisinden sonra gelen nesillere de tesiri olmuş okurlar onun eserlerinde kendi yaşadıkları coğrafyayla özdeşleşmişlerdir.

Sabahattin Ali toplumcu, gerçekçi bir yazardır. Kendi yaşadığı mekânlar ve kişisel yaşamı eserlerine yansımıştır. Tabiata bağlı bir insan olması sebebiyle eserlerinde tabiat unsurlarını sıkça kullanmıştır. Yazarın eserlerinde yer alan tabiat unsurları da çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik hikâye ve romanlarında karakterlerin oluşumunu ve yaşam tarzlarını da etkilemiştir. Sabahattin Ali bu sebeple kırsal yaşamı anlattığı hikâye ve romanlarında farklı bir dil, şehir yaşamını anlattığı hikâye ve romanlarında da daha farklı bir dil kullanmıştır.

Sabahattin Ali toplumcu gerçekçi bir yazar olması nedeniyle eserlerinde sade ve akıcı bir dil kullanmıştır. Yazar, hikâye ve romanlarında kelime seçimine ve kullanılan kelimelerin olay örgüsü ve karakterlerle olan uygunluğuna çok önem vermiştir. Tabiatı bu şekilde etkin ve güzel kullanması eserlerinin estetik yönünü arttırmıştır.

Bu çalışmada Sabahattin Ali'nin roman ve hikâye türündeki (60 adet hikâye- 3 adet roman) eserlerinde yer alan tabiat unsurları incelenmiştir. Tabiat unsurları farklı başlıklar altında toplanmıştır. Hikâye ve romanlarda kullanılan tabiat unsurlarından örnekler verilmiştir. Tabiat unsurlarının hikâye ve romanlardaki olay örgüsüne olan etkisinden ve karakterler üzerindeki tesirinden söz edilmiştir. Tabiat unsurlarının yazarın eserlerine ve edebi diline etkisi belirtilmiştir.

Tezin hazırlanmasında katkısı olan danışman hocam Sayın Doç. Dr. Hacer Gülşen Hanım'a çok teşekkür ederim. Bu çalışma, hayatım boyunca her anımda bana saygı ve sevgileriyle yol gösteren desteklerini her zaman yanımda hissettiren, hayat ışığım anneme, babama ve ablama armağanımdır.

Aralık, 2019

Erdem ALAK

## İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
KISA ÖZET.....	x
ABSTRACT.....	xi
GİRİŞ.....	1
<b>1. BÖLÜM.....</b>	<b>9</b>
<b>1.1. Sabahattin Ali'nin Yaşamı, Edebî Hayatı ve Eserleri .....</b>	<b>9</b>
1.2.Sabahattin Ali'nin Hayatı.....	9
1.3.Çocukluk ve Gençlik Yılları Eğitim Yaşamı.....	9
1.4. Erişkin Dönemi .....	11
1.5. Sabahattin Ali'nin Edebi Hayatı .....	12
1.6. Eserleri .....	17
1.7. Kuyucaklı Yusuf (1937).....	18
1.8. İçimizdeki Şeytan (1940) .....	22
1.9. Kürk Mantolu Madonna (1943) .....	24
1.10. Değirmen (1935) .....	29
1.11. Kağnı (1936) .....	29
1.12. Ses (1937).....	30
1.13. Yeni Dünya (1943).....	30
1.14. Sırça Köşk (1947) .....	31
<b>2. BÖLÜM.....</b>	<b>32</b>
<b>2.1. Sabahattin Ali'nin Hikâye ve Romanlarındaki Tabiat Unsurları .....</b>	<b>32</b>
<b>2.2 Kozmik Unsurlar.....</b>	<b>32</b>
2.2.1. Gökyüzü .....	32
2.2.2. Güneş.....	33
2.2.3. Ay.....	33
2.2.4. Yıldız .....	34
2.2.5. Dünya .....	34
2.2.6. Ufuk.....	35
<b>2.3. Hava Olayları.....</b>	<b>36</b>
2.3.1. Yağmur .....	36
2.3.2. Kar.....	37

2.3.3. Yıldırım, Şimşek.....	37
2.3.4. Gök Gürültüsü .....	37
2.3.5. Rüzgâr .....	38
2.3.6. Kasırga .....	38
2.3.7. Fırtına.....	39
2.3.8. Sis.....	39
2.3.9. Çiy.....	39
2.3.10. Sel .....	40
2.3.11. Hava .....	40
2.3.12. Bulut.....	40
2.4. Zaman Unsurları .....	40
2.4.1. İlkbahar .....	41
2.4.2. Yaz.....	42
2.4.3. Sonbahar.....	42
2.4.4. Kış.....	42
2.4.5. Gece .....	43
2.4.6. Gündüz.....	43
2.4.7. Sabah.....	43
2.4.8. Öğle.....	44
2.4.9. Akşamüzeri.....	44
2.5. Genel Tabiat Unsurları .....	45
2.5.1. Buz.....	46
2.5.2. Deniz.....	46
2.5.3. Dalga.....	46
2.5.4. Göl .....	47
2.5.5. Nehir .....	47
2.5.6. Dere .....	47
2.5.7. Çöl.....	48
2.5.10. Toprak.....	48
2.5.11. Kum.....	49
2.5.12. Kaya .....	49
2.5.13. Bağ.....	50
2.5.14. Bahçe.....	50
2.5.15. Ova .....	50

2.5.16. Tarla .....	51
2.5.17. Dağ.....	51
2.5.18. Uçurum .....	52
2.5.19. Orman .....	52
2.5.20. Sahil.....	53
2.5.21. Yayla.....	53
2.5.22. Vadi .....	53
2.5.23. Mehtap .....	54
2.5.24. Yanardağ .....	54
2.5.25. Bozkır .....	54
2.5.26. Mağara .....	55
2.6. Hayvanlar .....	55
2.6.1. Evcil Hayvanlar .....	56
2.6.2. Kedi .....	56
2.6.3. Köpek .....	56
2.6.4. At .....	57
2.6.5. Tavuk .....	57
2.6.6. Eşek .....	57
2.6.7. Koyun .....	58
2.6.8. Kuzu .....	58
2.6.9. Keçi.....	59
2.6.10. İnek.....	59
2.6.11. Oğlak .....	59
2.6.12. Öküz .....	59
2.6.13. Arı.....	60
2.7. Kuşlar .....	60
2.7.1. Bülbül.....	60
2.7.2. Güvercin.....	61
2.7.3. Karga.....	61
2.7.4. Kırlangıç .....	61
2.7.5. Serçe .....	61
2.7.6. Leylek .....	62
2.7.7 Kuğu .....	62
2.8. Diğer Hayvanlar .....	63

2.8.1. Ateşböceği .....	63
2.8.2. Geyik .....	63
2.8.3. Çakal .....	63
2.8.4. Sinek .....	64
2.8.5. Domuz .....	64
2.8.6. Timsah .....	64
2.8.7. Kurt .....	65
2.8.8. Balık .....	65
2.8.9. Karınca .....	66
2.8.10. Yılan .....	66
2.8.11. Kelebek .....	67
2.8.12. Kurbağa .....	67
2.8.13. Kertenkele .....	67
2.8.14. Atmaca .....	68
2.8.15. Ağustosböceği .....	68
2.9. Bitkiler .....	68
2.9.1. Ağaçlar .....	68
2.9.2. Ağaç .....	69
2.9.3. Dal .....	69
2.9.4. Yaprak .....	69
2.9.5. Odun .....	69
2.9.6. Çam .....	69
2.9.7. Meşe .....	70
2.9.8. Çınar .....	70
2.9.9. Söğüt .....	70
2.9.10. Kavak .....	71
2.9.11. Akasya .....	71
2.9.12. Köknar .....	71
2.9.13. Zeytin .....	72
2.9.14. Karaağaç .....	72
2.10. Çiçekler .....	72
2.10.1. Lale .....	73
2.10.2. Zambak .....	73
2.10.3. Erguvan .....	74



2.10.4. Sardunya.....	74
2.10.5. Papatya.....	74
2.10.6. Gül.....	75
2.10.7. Zakkum.....	75
2.10.8. Karanfil.....	75
2.11. Diğer Bitkiler.....	76
2.11.1. Arpa.....	76
2.11.2. Buğday.....	76
2.11.3. Pirinç.....	77
2.11.4. Mısır.....	77
2.11.5. Portakal.....	77
2.11.6. Erik.....	78
2.11.7. Böğürtlen.....	78
2.11.8. Ceviz.....	78
2.11.9. Nane.....	79
2.11.10. Soğan.....	79
2.11.11. Diken.....	79
2.11.12. Hardal.....	80
2.11.13. Ot.....	80
2.11.14. Çimen.....	81
2.11.15. Saz.....	81
2.11.16. Isırgan.....	82
2.11.17. Dut.....	82
2.12. Madenler.....	82
2.12.1. Altın.....	83
2.12.2. Gümüş.....	83
2.12.3. Demir.....	84
2.12.4. Bakır.....	84
2.12.5. İnci.....	84
2.12.6. Mermer.....	85
3. Tabiatın Sabahattin Ali'ye Etkisi.....	85
4. Tabiatın Olay ve Karakterlere Etkisi.....	90
SONUÇ.....	93
KAYNAKÇA.....	100

## **KISALTMALAR**

a.g.e: Adı geçen eser

B: Baskı

Bkz.: Bakınız

C.: Cilt

ev.: Çeviren

Dr.: Doktor

Doç.: Doçent

Ed.: Edebiyat

Fak. :Fakülte

Haz: Hazırlayan

İst.: İstanbul

Mat.: Matbaa

Prof.: Profesör

S.: Sayı

s.: Sayfa

Vb.: Ve benzeri / ve bunun gibi

Yay.: Yayınları

YKY: Yapı Kredi Yayınları

**Enstitüsü: Lisansüstü Eğitim**

**Ana Bilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı**

**Programı: Türk Dili ve Edebiyatı**

**Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hacer GÜLŞEN**

**Tez Türü ve Tarih: Yüksek Lisans – Aralık 2019**

## **KISA ÖZET**

### **SABAHATTİN ALİ’NİN HİKÂYE VE ROMANLARINDA TABİAT**

**Erdem ALAK**

Toplumcu gerçekçi bir yazar olan Sabahattin Ali eserlerinde toplumun o dönemdeki sosyal ve kültürel yapısını yansıtmıştır. Sabahattin Ali dönemin insanını ve yaşam tarzını anlatmak için eserlerinde sıklıkla tabiat unsurlarını kullanmıştır. Sabahattin Ali’nin eserlerinde tabiat unsurlarının farklılık gösterdiği, hikâye ve romanlarında karakterlerin yapısı da birbirinden farklı olmuştur.

Sabahattin Ali eserlerinde edebi dil kullanıma çok önem vermiştir. Edebi dili kullanımdaki başarısından dolayı günümüzde de eserleri toplumun tüm kesimine hitap etmektedir. Sabahattin Ali’nin edebi dilini en fazla geliştiren temel sebep tabiat unsurları olmuştur. Yazarın olay ve karakterleri tasvir etme gücünü arttırmıştır.

Bu çalışmanın ilk bölümünde Sabahattin Ali’nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise Sabahattin Ali’nin roman ve hikâyelerinin olay örgüsü ve karakterleri hakkında açıklamalar yapılmıştır. Son bölümde ise hikâye ve romanlarda geçen tabiat unsurları belirtilmiş, hikâye ve romanlarda geçen tabiat unsurları başlıklar altında toplanarak eserlerden örnekler verilmiştir.

**Anahtar Sözcükler: Sabahattin Ali, Toplumcu Gerçekçi, Roman, Hikâye, Türk Edebiyatı, Tabiat, Doğa.**

**Bilim Dalı Sayısal Kodu:**

**University: Istanbul Kültür University**  
**Institute: Institute of Graduate Studies**  
**Department: Turkish Language and Literature**  
**Programme: Turkish Language and Literature**  
**Supervisor: Doç. Dr. Hacer GÜLŞEN**  
**Degree Awarded and Date: MA – Aralık December 2019**

## **ABSTRACT**

### **SABAHATTİN ALİ'S NATURE IN THE STORIES AND NOVELS**

**Erdem ALAK**

**Sabahattin Ali, a socially realistic writer, reflected the social and cultural structure of society in his works in his works. Sabahattin Ali frequently used elements of nature in his works to describe the people and lifestyle of the period. In the works of Sabahattin Ali, the elements of nature differ, and the characters and characters in his novels were different.**

**Sabahattin Ali gave great importance to the use of literary language in his works. Because of his success in using literary language, his works are still appealing to all segments of society. Sabahattin Ali's literary language was the main reason for the most developed elements of nature. It increased the author's ability to portray events and characters.**

**In the first part of this study, information about Sabahattin Ali's life, literary personality and works are given. In the second part, the plot and characters of Sabahattin Ali's novels and stories are explained. In the last section, the elements of nature mentioned in the stories and novels are stated, Natural elements in stories and novels are collected under titles and examples are given.**

**Key Words: Sabahattin Ali, Socialist Realist, Novel, Story, Turkish Literature, Nature, Nature.**

**Department Science Code:**

# GİRİŞ

Tabiat unsurları başlangıçtan bugüne insanların yaşam tarzlarını olumlu ve olumsuz manada etkilemiştir. Bölgenin bilinen tabiat unsurları ve coğrafi yapısıyla dönemin insanının sosyal ve kültürel yapısı hakkında çıkarımda bulunularak bilgi sahibi olunabilir. Şehir yaşamında farklı tabiat unsurları bulunurken, kırsal yaşamda yer alan tabiat unsurları farklılık gösterebilir. Bu farklılık yaşam tarzını da etkilemektedir.

Edebiyat toplumdaki ayrı düşünülemez. Eserler geçtiği dönemin siyasi ve sosyal yapısına göre oluşturulmuştur. Bundan dolayı eserlerin incelenmesinde eserin yazıldığı dönemin şartlarına hakim olmak gerekir: “Edebiyat, insanı ele aldığı kadar insanların oluşturduğu toplumu ve o toplumun sorunlarını da ele alır. Sorunlar, gerçekler, ilk önce sanatçıların, yazarların yapıtlarında yansır.”<sup>1</sup>

Tarihi olayların günümüze kadar ulaşmasında ve tarihi olayların büyüklüğünün anlatılmasında, tabiatın etkisi çok fazladır. Mitolojik yaratıkların oluşturulmasında tabiattan yararlanılmıştır. Bu etki köklü tarihe ve edebiyata sahip milletlerin eser ve anlatılarında açık bir şekilde görülmektedir: “Mitolojik inanışların, yıldızların, sellerin, avların vb. kaynağı tabiattır. İlk tabiat destanı olan mitolojide tanrılarla mücadelede tabiat unsurları birer sembol olarak kullanılmıştır. Su perileri, at bedenli ilahları Olympus Dağı’nda oturanlar bu tılsımın birer halkaları gibidir.”<sup>2</sup>

Tarihimize ait olan ilk yazılı kaynaklarda toplumun yaşam tarzı ve dönemin doğa unsurları hakkında bilgiler bulunmaktadır. Tabiat unsurları toplumun yaşam tarzına ve geleneklerine de yansımıştır. Bu sebeple özellikle hükümdarlar ve yazarlar yazılı kaynaklarda tabiat unsurları hakkında bilgi verilmesini zorunlu görmüşlerdir.

---

<sup>1</sup> Adnan Binyazar, *Toplum ve Edebiyat*, (İstanbul: Can Yayınları. 2010) 139,140.

<sup>2</sup> Şükrü Elçin, *Türk Edebiyatında Tabiat*, (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. 1993) 18.

Türk Edebiyatı'nda eserleri şekillendiren temel unsur tabiat olmuştur. Tabiat unsurlarının etkin ve yerinde kullanılması eserlerin estetik gücünü artırır. Edebi eserler aynı zamanda tasvir gücünü geliştirerek, okuyucunun edebi eserlerden aldığı hazzı arttırmıştır. Bu durum eserlerin toplumun geniş kesimleri tarafından rağbet görmesini sağladığı gibi toplumun kültürel seviyesinin de gelişmesini sağlamıştır.

Sabahattin Ali eserlerinde tabiatın korunması gerektiğini vurgulamaktadır. Bunun için eserlerinde vermeye çalıştığı ana fikri tabiat oluşturmuştur. Tabiat onun için geçici değil, ebediyen kalıcı bir unsurdur. Sabahattin Ali hikâyelerinde çoğu zaman tabiatı başlık olarak kullanmıştır. *Bir Orman Hikâyesi* bunun bir örneğidir. Karakterler tabiatın etkisiyle oluşturulmuştur. Karakterlerin tabiatı tamamlayıcı bir rolü vardır.

Sabahattin Ali'nin tabiata karşı tavrı genellikle onu korumaya yöneliktir. Tabiatı olumsuz etkileyecek müdahalelere karşı çıkmıştır. Yazarın *Bir Orman Hikâyesi* bu korumacı tavrın en güzel örneklerinden birisidir: “*Sabahattin Ali'nin bu hikâyesinde, eko eleştirinin fazlasıyla üzerinde durduğu, insan eliyle doğaya müdahale konusu işlenmiştir. İhtiyarın ağzından anlatılan olaylara göre hükümet, maddi çıkarları için doğayı sömürmek istemektedir, köylüler bu duruma tüm güçleri ile müdahale etmelerine karşın kurtardıkları alan ormanın dörtte biri kadar bile değildir. Hikâyede üzerinde durulan diğer konular ise, ormanın, yani doğanın insan yaşamı için ne denli önemli olduğu, miras olarak nesillere aktarılması gerektiğidir. Ayrıca doğanın canlı ve ruha sahip olduğu da insanî özellikler izafe edilerek verilmeye çalışılmıştır.*”<sup>3</sup>

Türk Edebiyatı'nda insanların ve yazarların yaşam tarzlarının farklılık göstermesi sebebiyle eserlerde kullanılan tabiat unsurları da farklılık göstermiştir. Tabiat unsurları eserlerde bazı dönemlerde dönemin siyasi ve sosyal yapısını daha iyi yansıtmak için bir amaç olarak kullanılmıştır. Bazı dönemlerde ise eserlerde edebi dilin gücünü ve estetiğini arttıran bir

---

<sup>3</sup> Meral Avuklu, Sabahattin Ali'nin ,Bir Orman Hikâyesi Adlı Hikâyesine Ekoeleştirel Bir Bakış, Erzurum: *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 51, (Aralık 2013) 208.

unsur olarak görülmüştür. Tabiat unsurları bu amaçlar doğrultusunda karakterler ve olay örgüsüyle harmanlanarak eserlerle okuyucuya sunulmuştur. Okuyucular tabiat unsurlarının da tesiriyle eserlerden etkilenmiş ve onlarda kendisinden bir parça bulmuşlardır:

*“Tabiat gibi bazı temler ise dönemlerin edebî anlayışlarına göre kimi zaman bütünü tamamlayan bir unsur olarak kullanılır; kimi zaman da aslî temlerden biri olma özelliğini kazanırlar. Bazen de işlenen konular, ele alınış ve ifade ediş tarzı bakımından farklılıklar gösterir.”*<sup>4</sup>

Sabahattin Ali'nin eserlerinde genellikle bir kaçış teması ve toplumla iletişimsizlik hakim olmuştur: *“Sabahattin Ali'nin romanlarında ilk bakışta bireysel temaların ön plana çıktığı dikkat çeker. Bunların başında aşk gelir. Evlilik, aşktan sonra tüm romanlarında işlediği ikinci önemli temasıdır. Bunu çevre ve sosyal yaşamla uyşamama, iletişimsizlik ve bu durumdan kaynaklanan temalar izler. Uyumsuzluk içine giren kişiler içlerine kapanıp yalnızlığı seçerler.”*<sup>5</sup>

Türk Edebiyatı'nın tüm dönemlerinde tabiat unsurlarının kullanımı çeşitlilik göstermiştir. Kullanılan dilin ve buna bağlı olarak eserlerin hitap ettiği kitlenin farklılık göstermesi, kullanılan tabiat unsurlarının da farklılık göstermesine neden olmuştur. Sanatçılar bu bağlamda tabiat unsurlarının kullanımına özen göstererek eserlerini oluşturmuşlardır: *“Tabiat, Türk edebiyatının her döneminde en çok ele alınan temalardan biridir.”*<sup>6</sup>

Divan Edebiyatı'nda tabiat unsurları genellikle mazmun adını verdiğimiz kalıplaşmış sözlerle gerçekleşir. Kullanılan mazmunlar tabiat unsurlarının sembolleşmesini de sağlar. Divan Edebiyatı'nda gül ve bülbül gibi tabiat unsuru olan kelimelerin çoğu sanatkâr tarafından çokça kullanılan mazmunlar olmuştur. Tabiat unsurları aynı olsa da, her sanatçının kullanım ustalığı birbirinden farklıdır. Mazmunların bu denli ustaca kullanımını bir marifetin de göstergesi olarak kabul edilir:

---

<sup>4</sup> Selma Baş, *Cenap Şehabettin ve Tevfik Fikret'in Şiirlerinde Tabiat Unsurları*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 1997, 1.

<sup>5</sup> Bedri Aydoğan, *Sabahattin Ali'nin Yaşamı ve Yapıtlarına Genel Bir Bakış*, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, 13.

<sup>6</sup> Mustafa Karabulut, *Cenap Şahabettin'in Şiirlerinde Tabiat İnsan Ruhu İlişkisi*, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, C. 3, S. 3, (Aralık 2015) 352.

*“Divan şâirleri, tabiatı bir konu olarak ele almaktan ziyâde, onu hüner göstermek için bir vesîle olarak görürler. Divan şiirinde sık sık yer alan tabiat unsurları, kendilerine ait objektif özellikleri taşımazlar. Gerçek görünümünden uzaklaşan ve soyut bir şekle giren bu unsurlar, sadece bazı şiirlerde tasvir edilen dekoru tamamlarlar.”*<sup>7</sup>

Türk Edebiyatı’nda tabiat nesir türündeki yapıtları etkilediği kadar, aynı ölçüde manzum türdeki yapıtları da etkilemiştir. Benzetmeler ve tasvirlerde genellikle tabiat unsurları kullanılmıştır. Şairlerin yaşadıkları coğrafyanın tesiri ve güzelliği eserlere yansımıştır: *“Türk şairinin asırlarca tabiat dışında yaşamış olduğunu kabullenmek doğru değildir. Nitekim görüleceği gibi Türk şiiri hemen hemen her dönemde tabiattan uzak durmamıştır.”*<sup>8</sup>

Halk Edebiyatı’nda genellikle benzetme ve abartma amacıyla tabiat unsurları kullanılmıştır. Toplumun yaşam tarzının anlatıldığı, kırsal kesimin yansıtıldığı edebi türlerde tabiat unsurlarına sıklıkla yer verilmiştir. Sanatçıların Divan Edebiyatı sanatçılarından aksine genellikle İstanbul’un dışında yaşamaları onlar için bir zenginlik unsuru olmuştur. Tabiat Dadaloğlu’nun *Ferman padişahın dağlar bizimdir* mısraında olduğu gibi mevcut otoriteye karşı bir başkaldırı unsuru olarak da kullanılmıştır. Tabiat unsurları genellikle Halk Edebiyatı’nda tabiatın ve yaratıcının yüceliğini vurgulamak amacıyla kullanılmıştır.

Batı Edebiyatının hakim olduğu Tanzimat Edebiyatı’nda edebi sanatların da etkisiyle tabiata bakış farklılık göstermiştir: *“Onlar tabiatın güzelliği ve muhteşemliği karşısındaki hayranlıkları yanı sıra, tabiatı yeniden keşfederek, hayal gücünün de yardımıyla tabiatın ruhunu yakalamak isterler. Tabiatı adeta yeniden keşfeden romantikler, ona farklı anlamlar yüklerler”*<sup>9</sup>

Tanzimat Edebiyatı’nda da toplumun yaşamını anlatmak amacıyla tabiat unsurlarına sıklıkla eserlerde yer verilmiştir. Bu dönemin diğer dönemlerden farkı Batı Edebiyatı’nda edebiyatımıza giren birçok tür ve şekil olmuştur. Edebi türlerin artması ve diğer dönemlerden

---

<sup>7</sup> Selma Baş, *Cenap Şehabettin ve Tevfik Fikret’in Şiirlerinde Tabiat Unsurları*, 2.

<sup>8</sup> Sabri Esat, *Türk Halk Şiirinde, Tabiat Ş. Elçin. Türk Edebiyatında Tabiat*. (1993) 16.

<sup>9</sup> Mustafa Karabulut, *Cenap Şahabettin şiiri*, (İstanbul: Kesit Yayınları, 2013) 69.



farklılık göstermesi kullanılan tabiat unsurlarının da farklılık göstermesine sebep olmuştur. Bu dönemde özellikle olay örgüsünün İstanbul'da geçtiği eserlerde tabiat unsurları şehrin manzarasını, tarihini ve doğal güzelliklerini anlatmada bir araç olarak kullanılmıştır:

*“Tabiat, edebî eserlerin en çok işlenen temalarından biridir. Romantizmde tabiat adeta bir kaçış mekânıdır. Romantizmin melankolik yapısı tabiata da yansır. Klasik şiirdeki tabiat anlayışı Tanzimat döneminde değişime uğrayarak dinamik bir yapıya bürünür.”*<sup>10</sup>

Tanzimat Edebiyatı sanatçıları çeşitli duygularını aktarmada tabiat unsurlarına yer vermişlerdir. Örneğin ilk pastoral türdeki şiir kitabı olan *Sahra*'nın şairi Hâmid, tabiata dıştan çok içten bakmayı tercih eder: *“Hâmid, tabiata bakarken, onun dış görünüşünden ziyade, iç ve arkası ile ilgileniyor, düşünce, duygu ve hayalleri ile fizik âlemi aşarak metafizik âleme geçiyordu.”*<sup>11</sup>

Servet-i Fünun Edebiyatı'nda ise tabiat unsurlarının sıkça kullanıldığını görmekteyiz. Özellikle Fransız şair ve yazarlarının bu dönemdeki şairler üzerinde etkisi büyüktür. Cenap Şahabettin'in *Elhân-ı Şita*, Tevfik Fikret'in *Yağmur* şiirinde olduğu gibi tabiat unsurları şiirin ana temasını ve başlığını oluşturmuştur. Tabiat unsurları musikiyle harmanlanmıştır. Bu şekilde uyum sağlanması şiirlerin akıcı olmasını sağlamıştır. Tevfik Fikret'in *Sis* adlı şiirindeyse bir tabiat unsuru olan sis, dönemin sosyal ve siyasi karmaşasını ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.

Servet-i Fünun döneminin şairlerinden olan Cenap Şahabettin'in tabiata bakış açısı Tevfik Fikret ile benzerlik gösterir. Bu dönemin sanatçıları tabiatı sanat ve musikiyle harmanlayarak, şiirlerini oluşturmuşlardır: *“Cenap Şahabettin'in şiirlerinde geniş bir tabiat vardır. O, birçok şiirinde psikolojik yapısını ifade etmek için anlatmak için tabiattan yararlanır. Cenap, tabiat*

<sup>10</sup> Mustafa Karabulut, Cenap Şahabettin'in Şiirlerinde Tabiat İnsan Ruhu İlişkisi, 353.

<sup>11</sup> Mehmet Kaplan, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar -1*, (İstanbul: Dergâh Yayınlar, 1992) 99.

*ile insan ruhu arasında bir bağ kurmaya çalışır. O, insan ile kâinat arasında bir "ruh-i kâinat" olduğunu düşünür."*<sup>12</sup>

Fecr-i Âti ve Milli Edebiyat dönemlerinde de tabiat sanatkâr için büyük önem taşımıştır. Ancak özellikle Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı'nı incelediğimizde tabiat unsurlarının savaştan çıkmış, zorluklar yaşayan bir toplumun yaşamını daha çarpıcı bir şekilde ifade etmek amacıyla kullanıldığı görölmüştür. Genellikle kırsal yaşamı konu alan toplumcu gerçeğçi eserlerde tarıma dayalı geçim kaynağı olmasından dolayı tabiat unsurlarına sıklıkla yer verilmiştir. Orhan Kemal gibi yazarların yaşamlarının büyük bölümünün bu coğrafyalarda geçmesi sebebiyle, tabiat unsurları da olay örgüsüyle ve karakterlerle yerinde verilmiş, okuyucuya dönemin sosyal yapısı daha etkili bir şekilde aksettirilmiştir.

Sabahattin Ali'den başka yazarlar da Anadolu insanının yaşamını eserlerinde konu edinmişlerdir. Ancak Sabahattin Ali köylüyü onlardan farklı şekilde ele almış, onu değiştirmeye çalışmış bu sebeple de diğer sanatkârların edebi anlayışından farklılık göstermiştir: *"Türk edebiyatında sistemli ve yöntemli olarak köye ve köylüye en büyük ilgiyi ilk olarak Sabahattin Ali göstermiştir ve öykülerinde gerçeğ yaşamında karşılaştığı, gördüğü kişileri betimlemiştir. Üstelik bunu pasif bir gözlemci ve yansıtıcı olarak değil, toplumcu görüşü benimseyen ve eleştiren bir tavırla yapmıştır. Böylece, gerçeğin doğru olarak kavratulmasına ve köhneleşmiş yaşam biçiminin değiştirilmesine katkıda bulunmak istemiştir. Bu istek onu, kendisinden önce yazan, köyü ve köylüyü konu alan öykü yazarlarından ayırmıştır"*.<sup>13</sup>

Bu dönemde yazarlar bizzat o topraklarda yaşayarak eserlerini oluşturmuşlardır. Bu durum sanatçılara sınırsız bir tasvir yeteneği kazandırmıştır: *"Cumhuriyet'in ilanından sonra, edebiyatçıların Anadolu sorunlarına daha fazla ilgi duyduklarını ve eserlerinde çeşitli sosyal sorunları dile getirdikleri*

<sup>12</sup> Mustafa Karabulut, Cenap Şahabettin'in Şiirlerinde Tabiat İnsan Ruhu İlişkisi, 353.

<sup>13</sup> Maleyeva Svitlina, Marek Hlasko ve Sabahattin Ali'nin Öykülerinde Toplumsal-Siyasal Eleştiri, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, 137.

yukarıda belirtilmişti. Bu yazarlar kuşağı artık Anadolu'ya bir bürokrat gözüyle, masa başından bakmazlar. İşte Sabahattin Ali de bu kuşaktadır.”<sup>14</sup>

Sabahattin Ali'nin romanlarında tabiat unsurları çok fazla kullanılmıştır. Bunun birlikte hikâyelerine de başlarken genellikle tabiat unsurlarını kullanarak başlar. Bunun temel sebebi yazarın hayatının bir döneminde Edremit'te yaşamış olması olabilir. Bu coğrafyanın özellikle zeytin ağaçları ve diğer meyve ağaçları bakımından zengin olması, yazarın edebi gücünü etkilemiş, bu durum da eserlerindeki tabiat unsurlarının kullanım sayısını ve sıklığını arttırmıştır. Tabiat unsurlarının kullanım oranının yüksek olması yazarın edebi gücünü olumlu manada etkilemiştir.

Sabahattin Ali eserlerinde kadınlara sıklıkla yer verilir. Aslında yazarın şahsi yaşamında yer alan kadınlarla olan ilişkisi bir kaçış şeklinde olmuştur. Başta annesi ve onun hastalıklı halinden kaçış dikkat çekmektedir. Bu durum daha sonra toplumdan kaçış ve yabancılaşma şeklinde hikâyelerine de yansımıştır: “Beni hayatımda hiç, hiç kimse sevmemişti. Zaten kadınlar pek acayip mahluklardı. Bütün hatıralarımı toplayarak bir hüküm vermek istediğim zaman kadınların hiçbir zaman sahiden sevemeyecekleri neticesine varıyordum. Kadın sevebileceği zaman sevmiyor, ancak tatmin edilmeyen arzulara üzülüyor, kırılan benliğini tamir etmek istiyor, kaybedilen fırsatlara yanyor ve bunlar ona aşk çehresi altında görünüyordu.”<sup>15</sup>

Sabahattin Ali, politik görüşünden dolayı, kendisinden farklı siyasi görüşe sahip olan yazarlarla çeşitli tartışmalar da yaşamıştır. *İçimizdeki Şeytan* adlı romanı bu açıdan dikkat çekicidir. Sabahattin Ali, bazı hikâye ve şiirlerini mahkûmiyet hayatı sırasında kaleme almıştır. Örneğin günümüzde de toplumun geniş kesimi tarafından bilinen *Aldırma Gönül* adlı şiirini Sinop Cezaevinde kaleme almıştır.

---

<sup>14</sup> Cevdet Kudret, *Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman 3*, (İstanbul: Dünya Yayıncılık, 2004) 12.

<sup>15</sup> Sabahattin Ali, *Sırça Köşk*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018) 122.

Sabahattin Ali sanatın nasıl olması gerektiğini şu sözlerle tanımlamaktadır: “*Sanat bütün teferruatıyla hayatı ihtiva etmeli, insanda yaşamak, insan gibi yaşamak, daha iyiye, daha yükseğe, daha temize doğru koşarak yaşamak arzusunu, hatta ihtiyacını uyandırmalıdır. Hulâsa sanat gaye değil, vasıta*dır.”<sup>16</sup>

Sabahattin Ali aynı dönemde yaşadığı ve edebi özellikler bakımından muadili olduğu yazarlardan, muhteva ve tabiata bakış açısı olarak farklılık gösterir. “*Öte yandan, Sabahattin Ali'nin Türkiye sorunsalına bakışı farklıdır. Tanzimat'tan 1950'lere kadarki Türk yapıtlarının ana sorunsalını Batılılaşma oluşturmaktadır. Yazarlarımız toplumsal yapının kendine yönelmemekte, var olan düzeni sorgulamamaktadır. Ali'nin gördüğü çatışma toplumsal yapıdan kaynaklanır; bir yanda bürokrasi ve eşraf bir yanda ezilen halk vardır.*”<sup>17</sup>

---

<sup>16</sup> Sabahattin Ali, *Markopaşa Yazıları ve Ötekiler*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016) 44.

<sup>17</sup> Berna Moran, *Türk Edebiyatına Eleştirel Bakış*. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2014) 21,22.

# SABAHATTİN ALİ’NİN HİKÂYE VE ROMANLARINDA TABİAT

## 1. BÖLÜM

### 1.1 Sabahattin Ali’nin Yaşamı, Edebî Hayatı ve Eserleri

### 1.2 Sabahattin Ali’nin Hayatı

### 1.3 Çocukluk ve Gençlik Yılları Eğitim Yaşamı

Türk edebiyatının usta kalemlerinden biri olan Sabahattin Ali Eğridere’de dünyaya gelir: “25 Şubat 1907’de Bulgaristan’ın Gümilcine Sancağı’na bağlı Eğridere (şimdiki adı Ardino) kazasında doğmuştur.”<sup>18</sup>

Sabahattin Ali’nin Fikret adında bir kardeşi vardır. Annesi Hüsniye Hanım’dır: “Çanakkale ve Edremit’te ilkokulu bitiren Sabahattin Ali, on beş yaşında Balıkesir Yatılı Öğretmen Okulu’na gitmeye hak kazanır. Bu okulda ilk edebi faaliyetlerini göstermeye başlar. Sabahattin Ali duygusaldır, özellikle kadınlara ilgisi vardır. Şiir ile başlayarak edebiyat alanında küçük eserler vermeye başlar. Bu dönemde duygularını tetikleyen başka bir etken de babasının vefatıdır.”<sup>19</sup>

Babası piyade yüzbaşısı Cihangir’li Selâhattin Ali Bey’in görev yerinin sık sık değişmesi dolayısıyla, ilköğrenimini İstanbul, Çanakkale ve Edremit’in çeşitli okullarında tamamlamıştır.

İlk olarak 1914 yılında Üsküdar Doğancılar’daki Füyuzat-ı Osmaniye Mektebi’nde okumaya başlamış, Çanakkale İbtidai Mektebi’nde devam etmiş, 1918-1921 yıllarda Edremit’teki İptidai Mektebi’nde bitirmiştir. 1921 yılında ilkokulu bitirdikten sonra Sabahattin Ali parasız yatılı olarak Balıkesir Öğretmen Okulu’na girip beş yıl okumuştur. Balıkesir Muallim Mektebi’ne girer. Yine çalışkan bir talebe olarak kendini gösterir. Fakat hâlâ içe dönük, çoğu zaman kendini kitaplara vermiş, yalnız ve karamsar bir delikanlıdır. 1926 yılında İstanbul Muallim Mektebi’ne nakil alarak eğitimine orada devam eder. 1927 yılında babası

<sup>18</sup> Ramazan Korkmaz, İnsan ve Eser, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991, 6

<sup>19</sup> Hıfzı Topuz, *Başın Öne Eğilmesin*, (İstanbul: Remzi Yayınevi, 2006) 42.;

Maleyeva Svitlina, Marek Hlasko ve Sabahattin Ali’nin Öykülerinde Toplumsal-Siyasal Eleştiri, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, 137.

vefat ettiğinde derinden sarsılan yazar, tüm olumsuzluklara rağmen İstanbul Öğretmen Okulu'ndan mezun olur.

Sabahattin Ali'nin eğitim hayatındaki yaşadıklarını ve yazarlığa başlama serüvenini arkadaşı Naci Erçevik şu sözlerle anlatmıştır: *"Sabahattin Ali mert, zeki, dürüst, ince, onurlu bir arkadaştı. Derslere pek çalışmaz, öğretmenleri dinlemekle yetinirdi. Öyleyken sınavlardan hep pekiyi notlar alırdı (...) İkinci sınıfta iken yazmaya da başladı. İlk ürünü bir hikaye idi: „Horoz Mehmet“. Edebiyat öğretmenimiz Gazali Bey hikâyeyi beğenmişti. Sabahattin“i övdü, yüreklendirdi..."*<sup>20</sup>

Sabahattin Ali'nin başarılı bir öğrenci olduğunu anlatan bir başka arkadaşı ise okuldaki en çalışkan öğrencilerden biri olduğunun altını çizer: *"Sabahattin çocukluk arkadaşım (..) Kendisinden iki yaş küçük olmama rağmen (...) mahalledeki ve okuldaki arkadaşların kötü, rahatsız edici davranışlardan (Sabahattin Ali"yi) korurdum (...) o da, buna karşılık ya bana oyuncaklar yapar ya da derslerime yardım ederdi. Okulun en çalışkan öğrencisiydi."*<sup>21</sup>

Sabahattin Ali'nin çocukluğu, savaşın en sıcak, en korkunç günlerinde geçmiştir. Çanakkale'de savaşın ortasında sürekli bombaların ve mermilerin patladığına tanıklık etmiştir. Çocukluğunda son derece büyük bir travma yaşaması onun hayatının geri kalan bölümünü ve edebi hayatını da etkilemiştir.

Edremit'e göçtüğü zaman bölge Yunan işgalinde olduğundan dolayı babasına emekli aylığı ödenmemiştir. Bu yüzden ailesi çok zor günler geçirir: ailesinin, çocuklarının ekmek parasını kazanmak için çırpınan baba, bir de ruhen hasta olan eşinin evde çıkardığı huzursuzluklar; intihar girişimleri ve diğer kaprisleriyle uğraşmak zorunda kalmıştır. Babası ailesinin geçimini sağlamak için işportacılık yapar. Sabahattin Ali'de bu dönemde babasına yardım etmiştir.

---

<sup>20</sup> Asım Bezirci, Sabahattin Ali (İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 2013) 16.

<sup>21</sup> Ünsal Akpak, Sabahattin Ali Üstüne Anılar, Yeni Ortam, (Ocak 1975) 181.

Sabahattin Ali'nin vatansever bir aileye mensup bir kişi olduğunu şu sözlerinden anlamaktayız: *“Benim babam asker, babamın babası asker, anamın babası yine askerdı. Bu adamların hepsi bu memleket için kanlarını dökmüşlerdir ve benim şimdi damarlarımda dolaşan kan, bu adamların kanıdır. Benim, bu memlekete, bu memleketi kurtaranlara ihanet etmeme imkân yoktur. Bir memlekete ve memleket evladına silah atan asi kürt derebeylerinin ahfadı değilim...”*<sup>22</sup>

### **Erişkinlik Dönemi**

İstanbul'da ilk öğretmen okulunu bitiren Sabahattin Ali, bir yıl kadar Yozgat'ta ilkokul öğretmenliği yapar daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı'nın açtığı sınavı kazanarak Almanya'ya gider. 1928- 1930 yılları arasında orada okur. Sabahattin Ali 1930 yılında yurda döndükten sonra Aydın, Ankara ve Konya ortaokullarında Almanca öğretmenliği yapar.

Konya'da öğretmenlik yaptığı sırada Atatürk'ü yeren bir şiir okuduğu iddiasıyla 1932 yılında tutuklanır, 14 aya mahkûm olarak Konya ve Sinop cezaevlerinde yatar, Cumhuriyetin onuncu yıldönümü dolayısıyla çıkarılan af yasasıyla 1933 yılında serbest bırakılır. Cezaevinden çıktıktan sonra Ankara'ya giden Sabahattin Ali, Milli Eğitim Bakanlığı'na başvurarak yeniden göreve alınmasını ister. Sabahattin Ali Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi mümeyyizliğine 1934 yılında atanır. Daha sonra Bakanlık Neşriyat Müdürlüğü'ne alınır, Ankara İkinci Ortaokulu'nda Almanca öğretmenliği yapar.

16 Mayıs 1935 günü Aliye Hanım ile evlenir. 30 Eylül 1937 yılında kızı Filiz Ali dünyaya gelir. 1938 yılında Musiki Muallim Mektebi'nde Türkçe öğretmeni olarak göreve başlar ardından Ankara Devlet Konservatuarı'na atanır. Devlet Konservatuarı'nda Almanca öğretmenliği, çevirmenlik yapar. 1940 yılında askerlik görevini tamamlar. Sabahattin Ali çevresinden büyük ölçüde etkilenen bir yazardır: *“Sabahattin Ali bazı öykülerinde tanıdığı*

---

<sup>22</sup> Sabahattin Ali, *Mahkemelerde*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016). 22.

kimseleri anlatmıştır. Bunlardan biri arkadaşı Muvaffak Şereftir. Yeni Dünya öyküsündeki entelektüelin kendisi olduğunu, gerçekçi olmayışı nedeniyle eleştiri ve alaya uğradığını söyler.”<sup>23</sup>

Sabahattin Ali yurt dışına gitmeye karar verir. Ülke dışına çıkabilmek için pasaport almak ister, ancak onay çıkmaz. Kanun yoluyla çeşitli denemelerine karşın herhangi bir sonuç alamayınca yasadışı yollarla Avrupa’ya gitmeye karar verir. Kendisinin bu konuda yardım etmek üzere anlaştığı Ali Ertekin tarafından Kırklareli’nde öldürülür.

Sabahattin Ali hayatı boyunca karşılaştığı tüm olumsuzluklara rağmen vatanına ve milletine sıkı sıkıya bağlı bir kişidir: “Yurduma ve milletime karşı borcum olduğuna inanarak ve hizmetten kaçmamak kaygısıyla, kendimin ve ailemin refah ve huzurunu tehlikeye koydum. Hiçbir menfaat düşüncesinin ve şahsi ihtirasın hareketlerime müessir olmadığına, her biri başıma sadece bin bir dert ve huzursuzluk getirdiği halde bir türlü yazmaktan vazgeçemediğim kitaplarımla iki odalı bir evde bir hizmetçi bile tutmadan geçen şahsi hayatım en açık delildir. Böylece on yılda dışından turnağımdan arttırdığım birkaç bin lira şimdi bir anda yok olduğu gibi, gazete yüzünden girdiğim bir hayli borç da üzerimde ağır bir yük olarak kaldı.”<sup>24</sup>

### **Sabahattin Ali’nin Edebi Hayatı**

Sabahattin Ali sanatı ve edebiyatı şu şekilde tanımlamaktadır: “İçinde yaşanan cemiyet şartlarının şuurlu ve şuursuz bir ifadesi.”<sup>25</sup>

Sabahattin Ali’nin dil eğitimi almak amacıyla Almanya’ya gitmesi, onun yabancı dilini geliştirmesinin yanında onu edebi yönden beslemiş ve geliştirmiştir: “Almanya’daki ilk günleri çok iyi geçer, çok şey öğrenir, Alman ve Dünya edebiyatlarıyla tanışır. Hikâyelerini de bu zamanda Resimli Ay’da yayımlamaya başlamıştır.”<sup>26</sup>

<sup>23</sup> Bayram Kemal, *Sabahattin Ali Olayı*. (Ankara: Yenigün Yayınları, 1978) 297.

<sup>24</sup> *Mahkemelerde*, 98.

<sup>25</sup> Muzaffer Reşit, Sabahattin Ali’yle bir konuşma, *Varlık Dergisi*, 1936, 264.

<sup>26</sup> Sevengül Sönmez, *A’dan Z’ye Sabahattin Ali*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2017) 44-45.



Sabahattin Ali'nin yaşamı boyunca büyük sıkıntılar yaşaması onun toplumcu gerçekçi bir yazar olmasını sağlayan en önemli husustur. Toplumun çektiği sıkıntı ve dertlere eserleriyle kayıtsız kalmamıştır.

Sabahattin Ali'nin edebiyat anlayışını oluşturan temel unsur sevgidir: “*Sabahattin Ali'nin anahtar sözcüğü sevgidir. Öykülerinde açılan her kapıdan sevgiye gidilir. Kapının birinde sevgi bir insana yönelik aşka dönüşürken bir başkasında çocuklara, düşmüş kadınlara, çaresiz erkeklere yönelir. Doğa, genel olarak sevilen bir ögeyken, doğanın bir parçası olan hayvanlar da sevgiden payını alırlar.*”  
27

Sabahattin Ali eserlerinde toplumun tüm kesimine hitap eden konular seçmiştir. Bununla birlikte okuyucuyu eserlerin etkisi altında bırakan ustaca bir dil kullanmıştır. Dildeki bu ustalığı onun günümüzde de ebedi bir yazar olmasını sağlamıştır: “*O dilde aşırı her tavra karşıdır. Mademki dil, kitle ile bir anlaşma ve iletişim aracıdır; o halde önce anlaşılır olmalıdır; yalın, sade ve süssüz...*”<sup>28</sup>

Sabahattin Ali'nin hayata ve sanata bakış açısı şu şekildedir: “*Sanat bütün teferruatıyla hayatı ihtiva etmeli, insanda yaşamak, insan gibi yaşamak, daha iyiye, daha yükseğe, daha temize doğru koşarak yaşamak arzusunu, hatta ihtiyacını uyandırmalıdır. Hulasa sanat gaye değil vasıtaadır. Gaye hayattır.*”<sup>29</sup>

Sabahattin Ali aynı zamanda gazeteci kimliği taşıyan bir sanatçıdır. Bu kimliği kazanmak için çeşitli mücadeleler vermiştir. 1945 yılında Cami Baykurt ile birlikte *Yeni Dünya* adlı bir gazete çıkarmak ister. Ancak *Yeni Dünya*'nın matbaası *Tan-Tanin* kavgası sırasında yıkılınca Sabahattin Ali, işsiz kalır. Bu olaydan kısa bir süre sonra Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz ve Mim Uykusuz ile *Marko Paşa* adlı siyasal bir mizah gazetesi çıkarmaya başlar.

---

<sup>27</sup> Bedri Aydoğan, *Sabahattin Ali'nin Yaşamı ve Yapıtlarına Genel Bir Bakış*, 4.

<sup>28</sup> Ramazan Korkmaz, *İnsan ve Eser*, 49.

<sup>29</sup> Sabahattin Ali, *Markopaşa Yazıları ve Ötekiler*, 44.

Sabahattin Ali romanları ve hikâyelerin de olduğu gibi şiirlerinde de başarılı bir yazardır. Şiirler kendi yaşamından bir parça taşımaktadır. Günümüzde de şiirleri birçok sanatçı tarafından bestelenmiş ve toplumun geniş kitlelerinin beğenisini kazanmıştır. Bu şiirleri örnek olarak: Geçmiyor Günler, Leylim Ley, Dağlardır Dağlar ve Aldırma Gönül şiirlerini verebiliriz. Sabahattin Ali'nin şiirlerin de hikâye ve romanlarındaki gibi tabiatın tesiri çok fazladır. Bu sebeple şiiri tabiatın büyük oluşturma da büyük pay sahibi olduğu Halk Edebiyatı türündeki şiirlerle benzerlik göstermektedir.

Sabahattin Ali'nin eserleri dönemin siyasi yapısından dolayı sansüre uğramıştır. *“Yazarın esrarengiz şartlarda ölümünden sonra eserleri uzun zaman yasaklanmış ve 1965'ten sonra tümüyle yayımlanmaya başlanmıştır.”*<sup>30</sup>

Sabahattin Ali'nin şiirlerin de kendi yaşamının tesiri çok fazladır. Yabancılaşma ve yalnızlık temi şiiri oluşturan başlıca temel unsur olmuştur. *“Toplum içerisinde yaşadığı olumsuzluklar karşısında kendi iç dünyasına dönen şair, ferdi beni ile diğer insanlar ve dış dünyadaki varlıklar arasında psikolojik bir çatışma alanı kurar. Şiiri de işte bu çatışma alanında vücut bulur. Bir sanatkâr olarak onun çatışma alanının merkezinde "insan" denen varlık ve onunla ilgili problemler yer alır. Daha sonra çevresini saran olumsuz şartlar, duvarlar, hapisaneler ve talih bu çatışma alanının malzemesi durumuna dönüşür.”*<sup>31</sup>

Sabahattin Ali'nin hikâyelerdeki edebi dilini incelersek hikâyelerde olayların önemli bir yer tuttuğunu görürüz. Olay öykücülüğüyle eserlerini kaleme alan yazar hikâyelerini giriş gelişme ve sonuç şeklinde oluşturmuştur. Tabiat unsurları da hikâyelerinin giriş bölümünde önemli bir yer tutmuştur. Yazarın bu edebi dil özelliği Ömer Seyfettin ile benzerlik göstermektedir. Ömer Seyfettin de eserlerinde Maupassant tarzı bu olay hikâyeciliğini

---

<sup>30</sup> Filiz Ali ve Atilla Özkırmı, *Sabahattin Ali*, (İstanbul: De Yayınevi, 1986) 15.

<sup>31</sup> Cafer Gariper, Karacaoğlan'dan Sabahattin Ali'ye Tevekkülün ve Başkaldırının Şiiri, *İlmi Araştırmalar*, Sayı 14, (14 Şubat, 2014) 63.

kullanmıştır. Sabahattin Ali Bu anlatım özelliğiyle aynı dönemde yaşadığı Çehov tarzı durum öykücülüğünü benimseyerek eserler veren Sait Faik'ten edebi dili farklılık göstermektedir.

“Genel bir değerlendirme yapacak olursak; Sabahattin Ali Türk roman ve hikâye tarihinin seyri içerisinde, realizmle romantizmi ustalıkla birleştirmeyi başarmış yetkin bir kalemdir. Sabahattin Ali'nin bu konu hakkındaki görüşleri şöyledir; “realist olacağım diye hayatta vakıa halinde mevcut bulunan romantizmi inkâr etmek saflık olur.(...) Benim için sadece hayat ve insan vardır, bin türlü tezahürleriyle bugün realist, yarın romantik, öbür gün natüralist olan hayat ve insan. Muharrir yalnız görüşünde değil, yazışında da bu hayat gibi olmalı, yani her şeyden evvel bir insan olmalıdır... Muhtelif taraflarıyla herkes gibi bir insan. Ve böyle yazmalıdır.”<sup>32</sup>

Sabahattin Ali romanları toplumsal gerçekçilikle şekillenmiştir. Toplumun tüm kesiminden insan yapısı onun romanlarında mevcuttur. Bundan dolayı dönemin siyasi ve sosyal yapısı eserlerine tam anlamıyla yansımıştır. Eserlerinde gerçekleşmeyen aşk hikâyeleriyle birlikte siyasi, ekonomik ve sosyal bozulmaları karakterler ve olay örgüsüyle çarpıcı bir şekilde ifade etmiştir.

Sabahattin Ali'nin eserlerinde kırsal yaşamda yaşayan karakterleri çağa ayak uydurmaması mevcuttur. Bunun temel sebebi eğitim olmuştur. “Köylülerin sosyal problemlerinden biri eğitimle ilgilidir. Yazar, öykülerinde Anadolu'daki birçok köyde okulun bulunmadığını veya okulların öğretmensiz olduğunu belirtir. Sonuçta köylüler, bilgisiz kalırlar.”<sup>33</sup>

Eserlerin de işlediği bir diğer toplumsal gerçekse cinayet ve bunun sonucu olarak hapis cezaları olmuştur. “Sabahattin Ali, çeşitli nedenlerle birkaç kez hapse girdiğinden hapishane ve mahkumlarla ilgili gözlemlerini öykülerinde işler. Bir Şaka, Candarma Bekir, Duvar, Kazlar ve Katil Osman'da hapishane yaşamı ve mahkumlar ele alınır. Onun öykülerine yansıyan dikkat çekici bir özellik

---

<sup>32</sup> Ramazan, Korkmaz, *Sabahattin Ali İnsan ve Eser*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1997) 288.

<sup>33</sup> Alâattin Karaca, Sabahattin Ali'nin Öykülerinde Toplumsal Konular, *Türkoloji Dergisi*, C. 11, Sayı 1, (1993) 229.

*suç işleyen kişilerin çok olmasıdır. Köylerdeki en ufak bir sorunun cinayet işlenmesine neden olduğu izlenimi doğmaktadır”*<sup>34</sup>

Yazarlar realist bir gözlemlerle toplumu eserlerin de aktarıırken, edebi gayelerle farklı dil kullanımına gitmişlerdir. *Realist mi şöyle mi böyle mi diye araştıracağımıza namuslu mu yoksa yalancı ve tahrifçi mi diye sormalıyız. Hakikî realizm samimî olmak, yalan söylememektir.*”<sup>35</sup>

Sabahattin Ali romanlarında toplum yaşamına ayak uydurmayan karakterleri sıklıkla görmekteyiz. Bu sebeple kaçış temi de onun eserlerinde sıklıkla bulunmaktadır. Sabahattin Ali'nin eserlerindeki karakter toplumcu gerçekçi yapının bir yansıması olarak bir çatışma halindedir. Kuyucaklı Yusuf eserinde olduğu gibi güçlü güçsüz üzerinde hegemonyasını kurmaya çalışmaktadır. Eserlerin de ters giden bu düzene bir başkaldırı söz konusudur.

Sabahattin Ali'nin batı yazarları arasındaki etkileşimi çok fazladır. Bu yapı eserlerinde açıkça görülmektedir. Eserlerinde batılı yazarların karakterlerine benzer karakterler yaratmıştır. *“Az sayıdaki öyküsünde sevdiği, etkilendiği yazarlar ve eserlerinden yola çıkarak yarattığı kişilere yer verir. Gorki, Maupassant ve Poe'nun bazı eserlerindeki kişilere benzeyen kahramanları vardır. Değirmen'indeki Atmaca, Gorki'nin Loyko Sobar adlı kahramanını andırır.”*<sup>36</sup>

Sabahattin Ali'nin hikâyelerin yapısını genel olarak şu şekilde açıklayabiliriz: *“Sabahattin Ali'nin öykülerinde zamanın kullanımında bir büyük farklılık ve ayırıcılık söz konusu değildir. Öyküleri olaya dayandığı için bunların geçtiği bir zaman dilimi söz konusudur. Onun öykülerinde olayların giriş, gelişme ve sonuç düzenine uygun sıralanmasına bağlı olarak zaman da genellikle ileriye doğru akar. Öykülerde geri dönüşler daha azdır.”*<sup>37</sup>

Sabahattin Ali edebiyatımıza çeşitli yenilikler getirmiştir. Bu yeniliğin temel sebebi eserlerinde anlattığı karakterleri sosyalist bakış açısıyla ele alarak, sınıf farklılıklarını gidermeye çalışmasından dolayıdır. *“Sabahattin Ali Türk edebiyatının ilk devrimci-gerçekçi*

<sup>34</sup> Bedri Aydoğan, *Sabahattin Ali'nin Yaşamı ve Yapıtlarına Genel Bir Bakış*, 7.

<sup>35</sup> Ramazan Korkmaz, *Sabahattin Ali İnsan ve Eser*, 515

<sup>36</sup> Ramazan Korkmaz, *Sabahattin Ali İnsan ve Eser*, 229-230

<sup>37</sup> Bedri Aydoğan, *Sabahattin Ali'nin Yaşamı ve Yapıtlarına Genel Bir Bakış*, 11.

*hikayecisi ve romancısıdır. Türk edebiyatında Sabahattin''den çok önce natüralist, hatta eleştirel gerçekçi hikayeciler ve romancılar vardır. Bunlar üzerinde özellikle Fransız natüralizminin ve gerçekçiliğinin etkileri görünür. Ama eleştirel gerçekçilikle sosyalist gerçekçilik arasında kalan ve sosyalist gerçekçiliğin aşaması olan reformist, halkçı gerçekçiliğin Türkiye''de ilk hikayeci ve romancısı Sabahattin Ali''dir.*”<sup>38</sup>

Sabahattin Ali'nin yaşadıkları edebi eserlere yönelmesine neden olmuştur. “*Sabahattin Ali, toplumla uyumadığı zaman hummalı bir ekilde okumanın içinde kendini bulur. Nitekim 1928 yılında devlet tarafından Almanya'ya gönderildi zaman orada da kendini yalnız ve yabancı hissederek büyük bir açlıkla Alman, Rus, Amerikan ve Fransız yazarlarını okur ve onlardan etkilenir.*”<sup>39</sup>

*Mehmet Kaplan 'ın Sabahattin Ali 'nin eserlerinde bulunan karakterler ve konu seçimi hakkında düşünceleri şu şekildedir: “Edebiyat tarihlerinde Sadri Ertem ve Sabahattin Ali”yle birlikte anılan, Anadolu'yu, köy ve kasabaların sorunlarını anlatan toplumcu gerçekçi hikaye ve roman türünde eser veren yazarlar, özellikle köylerdeki toprak kavgalarını, ağa-köylü, zengin-fakir, güçlü güçsüz, öğretmen imam çatışmasını, köyden kente göç ve sonuçlarını, dar gelirlinin sorunları ve geçim mücadelesini işlemişlerdir.*”<sup>40</sup>

## **Eserleri**

Sabahattin Ali'nin üç adet romanı bulunmaktadır. Bu eserler: Kuyucaklı Yusuf, Kürk Mantolu Madonna ve İçimizdeki Şeytan'dır. Tüm romanlarında geçen karakterler ve buna bağlı olarak olay örgüsü çok farklılık göstermektedir. Olayların geçtiği mekânların farklılık göstermesi tabiat unsurlarına da yansımıştır. Diğer romanlarına göre kırsal bölge de geçen Kuyucaklı Yusuf eserinde tabiat unsurları daha fazla çeşitlilik göstermiştir.

Sabahattin Ali'nin eserlerinde mekân unsurları birbirleriyle farklılık göstermektedir. “*Sabahattin Ali'nin üç romanında geniş anlamda mekân önemli farklılıklar gösterir. Kuyucaklı Yusuf'ta*

<sup>38</sup> Atilla Özkırımlı, *Sabahattin Ali*, (İstanbul: Cem Yayınevi, 1979) 13.

<sup>39</sup> Nilüfer İlhan, Yabancılaşma Olgusu ve Kürk Mantolu Madonna Romanı, *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, Cilt 5, Sayı 20, (Şubat 2012) 5.

<sup>40</sup> Ramazan Kaplan, *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Köy*, (Ankara: Akçag Yayınları, 1997) 10, 11.

*mekân orta büyüklükte bir kasabayken İçimizdeki Şeytan'da büyük bir kenttir. İstanbul ve kimi semtleri mekânı oluşturur. Roman kahramanı Macide'nin Balıkesirli olması nedeniyle buradan da söz edilir. Kürk Mantolu Madonna'da ise yurt dışına taşılır ve bu kez mekân Almanya'dır. Almanya' da kent Berlin'dir. Olayların bir kısmı ise Ankara' da geçer.”<sup>41</sup>*

### **Kuyucaklı Yusuf (1937)**

Bu romanın ana temi zor gerçekleşen bir aşk hikâyesidir. Kuyucaklı Yusuf eseri içerisinde birçok çatışmayı barındırmaktadır. Bu çatışmalar zengin-fakir, güçlü ve güçsüz arasındaki çatışmadır. Güçlü olan güçsüz ana karakter Kuyucaklı Yusuf'u mağlup etmek için elindeki tüm imkânları kullanır. Kırsal kesimin savaşında etkisiyle şehir yaşamı kadar gelişmemesi esere yansımıştır. Bürokrasi deki bozukluklar ve insanların eğitim yönünden gelişmemesi çarpıcı bir şekilde yazar tarafından ifade edilmiştir.

*“Sabahattin Ali, içinde yaşadığı toplumla ve onun egemen güçleriyle uzlaşmayan, onların halkı kukla gibi gören zihniyetleriyle sürekli savan bir şair ve yazardır. Bu bakımdan onu bekleyen yazgıyı da önceden bilen, gören ve ölümü göze alırcasına fikirlerini savunan bir “yürek işçisidir. Kuyucaklı Yusuf (1937) romanında eşraf ve hükümet güçlerinin iş birliğine dayalı bir düzene başkaldıran köylü kahramanı Yusuf'un macerasını anlatmaktaki ustalığı onu, Yaşar Kemal, Orhan Kemal gibi Anadolu halkının hâkim güçlere karşı direnişini anlatan romancıların ilk örneği olmasını sağlamıştır.”<sup>42</sup>*

Kuyucaklı Yusuf eserinde de Sabahattin Ali'nin diğer roman ve hikâyelerin de olduğu gibi küçük insanların büyük hikâyeleri vardır. Onlar kendi yaşamlarının şekillenmesinin temel sorumlusudurlar. Karakterler olay örgüsü çerçevesinde karşılaştıkları sorunların üstesinden gelmeye çalışırlar. Ancak bu sorunlar, hayatın içerisinde olduğuna benzer bir şekilde onları mağlup edebilir.

<sup>41</sup> Bedri Aydoğan, *Sabahattin Ali'nin Yaşamı ve Yapıtlarına Genel Bir Bakış*, 18.

<sup>42</sup> Tahir Alangu, *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman*, (İstanbul: İstanbul Matbaası, 1968) 172.

*“Sabahattin Ali'nin romanlarında yozlaşma genellikle ahlaki açıdan ele alınmıştır. Kuyucaklı Yusuf'ta Şahinde, Hacı Etem, Şakir ve Hilmi Bey bu tür yozlaşmayı temsil ederler. Şahinde eğlenceyi ve gezmeyi seven yapısıyla bu yozlaşmanın içine düşmüştür. Evlilikte aradığını bulamaması, geçim sıkıntısı gibi bazı hafifletici nedenler olsa da işi iffetini ayaklar altına alacak dereceye vardırması ve hatta kızını buna alet etmesi yozlaşmanın son kerteye vardığını gösterir.”*<sup>43</sup>

Yazar bu karakteri oluştururken Aydın cezaevinde kaldığı sırada Yusuf adındaki bir kişiden esinlenmiştir. Eserdeki mekânın kendisinin de yaşamış olduğu Edremit'in seçilmesi eserin kendi yaşamından bir parça taşıdığına bir göstergesidir. Yazarın eserini oluştururken kendisinin ve çevresindeki yaşayan kişilerin yaşamından etkilenmesi, tabiat unsurlarının da bir ahenk içerisinde kullanılmasını sağlamıştır. Eserin geçtiği kasabadaki yaşam çok gerçekçi bir şekilde tasvir edilerek, okuyucuya aktırılmıştır.

*“Kuyucaklı Yusuf, özetlemeye çalıştığımız felsefe üzerine kurulmuş bir roman. Hatta aşk temi de temiz duygular/cinsi istekler karşılığında ve bu felsefe içinde değerlendirilmelidir. Sabahattin Ali, Yusuf aracılığıyla "soylu vahşi"nin özelliklerini ve romantik felsefenin temalarını dile getirir. Söz konusu felsefeye uygun olarak yalnızlık, sıkıntı, doğaya sığınma, toplumla uyşamama temlerine sık sık vurgu yapar.”*<sup>44</sup>

Kuyucaklı Yusuf romanı yazarın yargılanmasına sebep olacak çeşitli ideolojik fikirleri içermiştir. *“Örf ve adet romanları hakkındaki bu umumi maruzatımdan Sabahattin Ali'nin hakikaten memleketimizde nadir neşredilen kıymetli bir eser olan Kuyucaklı Yusuf'a geçerek bu noktada da düşündüklerimi arz ediyorum. Müddeiumumilik makamı eserin birkaç paragrafına ilişmekte ve bunlardan bir kısmını halkı izdivaçtan, İkincisini askerlikten soğutacak mahiyette görmektedir.”*<sup>45</sup>

Sabahattin Ali'nin kendi yaşamında mücadeleci yapısı Yusuf karakterine de yansımıştır. Yusuf da yaşadığı zorluklara karşı çetin mücadeleler içinde bulunan bir karakterdir. *“Sabahattin Ali, içinde yaşadığı toplumla ve onun egemen güçleriyle uzlaşmayan, onların halkı kukla gibi gören*

---

<sup>43</sup> Bedri Aydoğan, *Sabahattin Ali'nin Yaşamı ve Yapıtlarına Genel Bir Bakış*, 14.

<sup>44</sup> Alaattin Karaca, *Sabahattin Ali'nin Öykülerinde Toplumsal Konular*, 95.

<sup>45</sup> *Mahkemelerde*, 66.

*zihniyetleriyle sürekli savunan bir şair ve yazardır. Bu bakımdan onu bekleyen yazgıyı da önceden bilen, gören ve ölümü göze alırcasına fikirlerini savunan bir yürek işçisidir.”*<sup>46</sup>

Yusuf, Kuyucak'ta doğmuştur. Bir gün, köylerini haydutlar basmış, bütün ailesini öldürmüştür. Daha çocuk yaşta olan Yusuf bu olaydan sonra kimsesiz kalakalmıştır.<sup>47</sup> Kazanın iyi yürekli kaymakamı köyde tek başına sefil hâlde kalan Yusuf'a acımış, onu evlat edinmiştir. Bundan sonra Yusuf'a herkes doğduğu yerden ötürü Kuyucaklı Yusuf demeye başlamıştır.

Kaymakam, Yusuf'a babalık yapmaktadır. Kaymakam'ın Kuyucaklı Yusuf'tan az küçük Muazzez adında bir kızı vardır. Muazzez ve Yusuf kardeş gibi büyümeye başlarlar. İkisi aynı okulda okumaya başlar. Yusuf oldukça zekidir. Fakat küçük yaşta yaşadığı olumsuz tecrübeler, dış etkiler onu dış dünyaya karşı sert, acımasız yapmıştır. Bu yüzden okuyamaz. Bir yandan da kaymakamın eşi Şahende Hanım, Yusuf'a üvey annelik yapmakta, onu hiç sevmemekte, fırsat buldukça onu hırpalamaktadır. Bu ruh hâli içinde Yusuf büyür, yetişkin bir insan olur.

Yusuf büyüdükçe Muazzez'e karşı derin hisler beslemeye başlar. Muazzez onun üzerine titrediği bir varlık olur. Muazzez'i bütün kötülüklerden korumaya çalışır. Şahende Hanım'a hiç güvenmemekte, onun kızına dahi kötülük yapabileceğini düşünmektedir.

Yusuf ve Muazzez bir gün bayram yerine giderler. Kasabanın külhanbeyi, hovardalığıyla ün salmış Şakir, Yusuf'un yanında Muazzez'e laf atar, ona sarkıntılık yapmaya kalkar. Bunun üzerine Yusuf onu oracıkta döver. Şakir, bunu hiç unutmaz. Çok zengin olan Muazzez'i elde ermeyi kafasına koyar. Çünkü her dediği olmuştur şimdiye kadar. Bir düzen kurar. Muazzez'in babası kaymakamla kumara oturur, onu borca sokar. Borcuna karşılık Muazzez'i ister ondan. Kaymakam mecburen kabul etmek zorunda kalır.

---

<sup>46</sup> Özlem Feda, Ölüm Yıldönümünde Sabahattin Ali'yi Anmak: Yazgısını Seven Adam ve şiirinde “Ölüm”ü Çağırarak Temi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar*, Sayı 11, (2010) 307.



Bunu öğrenen Yusuf, bakkala gider. Kaymakamın borçlandığı parayı bakkaldan alır ve Şakir'e öder. Muazzez, bu sefer de bakkalla evlenmek zorundadır. Düğün günü, Muazzez'i elde etmeyi kafasına koymuş olan Şakir, kaza süsü vererek bakkalı öldürür. Çok güçlü olduğu için ceza almaktan da kurtulur. Muazzez'in ailesine şantaj, baskı yoluyla Muazzez'i vermelerini söyler.

Bütün bu gelişmeler olurken Yusuf içten içe Muazzez'i çok sevmektedir. Fakat fakir olduğu ve Şahende Hanım onu sevmediği için duygularını hiç dile getiremez. Sadece Muazzez'i kötülüklerden korumaya çalışır. Bir gün, Muazzez, Yusuf'a açılır. Onu çok sevdiğini itiraf eder. Yusuf çok şaşırır. Asla ümit edemeyeceği hayali gerçek olmuştur.

Şahende Hanım, bu durumu öğrenir. O, Yusuf'la evlendirmektense kızını zengin Şakir'le evlendirmeyi tercih etmektedir. Kızını Şakir'le buluşmaya zorlar. Bunun üzerine Yusuf ve Muazzez komşu köylerden birine kaçar ve orada nikâhlanırlar.

Şahende Hanım, bunu hiç affedemez. İçi intikam arzusuyla dolmuştur. Kaymakam ise çok memnundur. Kendi elinde büyüyen Yusuf'un kızına iyi bakacağından emindir. Kaymakam, onlara yardım da eder. Damadına iş verir, evlerinin kurulmasına yardım eder.

Bir gün, kaymakam kalp krizi geçirir ve ölür. Yusuf'la Muazzez'in çok mutlu giden evlilikleri bunun üzerine gölgelenir.

Onlara kol kanat geren kaymakam ölünce, Şahende Hanım ve Şakir içlerinde büyüttükleri kını kismaya başlarlar. Yusufu gezici köy tahsildarlığına verdirirler.

Yeni kaymakam da Şakir ve Şahende'nin elinde bir maşadır. Yusuf gidince, Şahende evini içki ve eğlence merkezi yapar. Kızını da intikam hırsından dolayı fuhuşa iter. Olay her yerde duyulur. Dedikodu Yusuf'un da kulağına gelince Yusuf köye döner. Yusuf, köye gelince feci durumu gözleriyle görür. Karısı kötü emellere alet olmaktadır. Şahende'yi, Şakir'i ve Kaymakam'ı öldürür. Karısı da ağır yaralanır. Karısını alıp şehrin dışına gider fakat karısı da ölür. Karısını bir çukura gömdükten sonra ortadan kaybolur.

## İçimizdeki Şeytan (1940)

Romanın ana karakteri Ömer sorumsuz ve olaylara karşı bahaneler bulan zayıf bir kişidir. Buna karşılık romanın diğer karakterlerinden olan Macide ve Bedri karakterleri düzenli ve sorumluluk sahibi kişilerdir. Macide karakteri Ömer'e yardım eden ve onu doğru yola sevk eden bir karakterdir.

Sabahattin Ali'nin yaşamının büyük bir bölümünde geniş yer tutan kaçış temi Macide üzerinden okuyucuya aktarılmıştır. *Romanda iki erkeğin animasını temsil eden Macide, arzu edilen ve korkulan nesne boyutuna yüceltilmiş alıcı figürdür. Balıkesir'de köklü bir ailede yetişmesine rağmen maddi sıkıntılar sebebiyle sıkıntılı bir çocukluk geçiren Macide, ailesinin ilgisizliği nedeniyle yalnız kalmayı tercih ederek kitaplara sığınmıştır.*<sup>48</sup>

Yazar zıt karakterleri bir araya getirerek, romanda olumlu ve olumsuz yönleri bir arada vererek, özellikle Tanzimat Edebiyat eserlerinde karşılaştığımız karakter seçimiyle romanda bir denge unsuru oluşturmuştur. Bu yönüyle İçimizdeki Şeytan adlı eserin topluma öğretici bir yönü vardır.

Roman aynı zaman da kişinin yakınları tarafından da hezimete uğratılabileceğini karakterler üzerinden okuyuculara aktarılmıştır. Macide'nin Ömer'i terk ederek onun arkadaşı olan Bedri ile yeni bir hayata başlaması onun açıkça bir göstergesidir.

İçimizdeki Şeytan romanı okurların kendisini ve yaşamlarında yaptığı eylemleri sorgulamasını sağlayan bir romandır. Okur bu romanla kendi iç dünyasında yaptığı eylemlerle ve bunun karşılında yaşamı arasında mukayese imkânı bulmuştur. *“Sabahattin Ali'nin İçimizdeki Şeytan romanında bireylerin iç dünyalarının aydınlatılmasında bilinçdışı rehberlik ederek kişilik gelişimimizi tamamlamamıza yardımcı olan “ruh imgesi” değerlendirilmiştir.”*<sup>49</sup>

---

<sup>48</sup> Hilal Akça, İçimizdeki Şeytan Romanında Ruh İmgesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 59, (Kasım 2017) 310.

<sup>49</sup> Hilal Akça, *İçimizdeki Şeytan Romanında Ruh İmgesi*, 316.

Sabahattin Ali bireylere karakterler üzerinden karşılaşılan sorunlara bahaneler bulmak yerine onlarla mücadele etmesi gerektiği dersini de vermektedir. Sabahattin Ali içimizdeki şeytanın uzakta aramamak gerektiği, şeytanın yine içimizde olduğunu belirtmiştir. İnsanın bununla yüzleşerek, mücadele etmek zorunda olduğunu ifade etmiştir.

*“İçimizdeki şeytan pek de kurnazca olmayan bir kaçamak yolu... İçimizde şeytan yok... İçimizde aciz var... Tembellik var... İradesizlik, bilgisizlik ve bunların hepsinden daha korkunç bir şey: Hakikatleri görmekten kaç itiyadı var... Hiçbir şey üzerinde düşünmeye, hatta bir parçacık durmaya alışmayan gevşek beyinlerimizle kullanmaya lüzum görmeyerek nihayet zamanla kaybettiğimiz biçare irademizle hayatta dümensiz bir sandal gibi dört tarafa savruluyor ve devrildiğimiz zaman kabahati meçhul kuvvetlerde, insan iradesinin üzerindeki tesirlerde arıyoruz.”<sup>50</sup>*

Romanın kısa özeti: Roman bir vapurda, Ömer ve Nihat’ın konuşması ile başlar. Hayattan ve her şeyden sıkıldığını, hiçbir şeyin artık kendisini heyecanlandırmadığını anlatmakta olan Ömer, bir anda vapurda bir kız görür ve ona ilk görüşte aşık olur.

Ömer, kızla konuşmaya gittiğinde büyük bir şaşkınlık yaşar. Kızın yanında Emine teyzesini görünce, onun uzaktan akrabası olduğunu anlar ve uzun süredir ihmal ettiği akrabalarının evine yeniden uğramaya başlar. Uzun konuşmaları ve romantik davranışlarıyla isminin Macide olduğunu öğrendiği kızı etkilemeyi başaran Ömer, onunla bir ilişki yaşamaya başlar. Fakat kısa sürede bu ilişki çok farklı bir hal alır.

İstanbul’a konservatuarda okumaya gelen Macide’nin babasının ölümü ve Balıkesir’de bulunan ailesinin ona maddi yardım yapamaması, Ömer ile ilişkisi ile birleşince, Macide akrabalarının evinde bir “sıkıntı” haline gelir.

Emine teyze Macide ile ciddi bir konuşma yapar ve bu konuşmayı gururuna yediremeyen Macide, Ömer’in evinde yaşamaya başlar. Bunu bir “evlilik” olarak adlandıran

---

<sup>50</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018) 250.

Macide ve Ömer, ciddi maddi sıkıntılar içinde hayatta kalmaya çalışır. Ömer'in, başta Nihat olmak üzere, tuhaf fikirli arkadaşlarıyla ve çevresiyle sık sık birlikte olmak durumunda kalan Macide, bu hayatın anlamsızlığını görmeye başlar, ancak bu "arkadaşlar" onların maddi olarak ayakta durmalarına yardım da ettiğinden, sesini çıkaramaz.

Macide'nin hayatını değiştiren önemli bir olay, Balıkesir'de öğrencisi olduğu Bedri adlı bir piyanistin katıldıkları bir davette tekrar karşısına çıkması olur. Ömer'in arkadaşı olan Bedri, Balıkesir'de karşılıklı bazı şeyler hissettiği Macide'yi karşısında görünce büyük şaşkınlık geçirir ve sık sık onların evine uğramaya, onlara para vermeye başlar.

Bu sırada, parasızlık ve etrafındaki insanların etkisi nedeniyle giderek tuhaflaşan Ömer, bir hayır derneği için gittikleri müsamerenin ardından Macide'nin gözü önünde başka bir kadınla yakınlaşmaya başlar. Ancak, bu gecenin ardından onu terk etmeye karar veren Macide planını uygulayamadan Ömer tutuklanır. Nihat ile çevresindeki insanlara yakınlığından şüphelenilerek tutuklanan Ömer, hapisanede iki hafta kadar kalır. Tahliye olduğu gün Bedri'ye artık hayatını farklı bir şekilde yaşamak istediğini, Macide'yi daha fazla mutsuz etmek istemediğini söyleyen Ömer, ondan ayrılık kararını arkadaşına bildirir.

Roman, Macide'nin Ömer'den ayrılmaya karar verdiği gün yazdığı mektubu Bedri'ye vermesi ile sona erer. Macide'nin Ömer'i tutuklanmasından önce terk etmeye karar verdiğini gören Bedri, yıllardır sevdiği Macide ile birlikte yeni bir hayata başlayacaktır.

### **Kürk Mantolu Madonna (1943)**

Sabahattin Ali'nin bu romanı diğer romanlarının aksine sosyal ve siyasi meseleleri daha az bünyesinde barınmaktadır. Bunun sebebi olarak kendisinden aşk romanının yazılması istenmesidir. Bu istek doğrultusunda Sabahattin Ali başlıca konusu aşk olan bu romanı oluşturmuştur. Sabahattin Ali bu eserinden aşk, yalnızlık ve yabancılaşma konularını harmanlayarak başarılı bir şekilde eserinde işlemiştir.

Sabahattin Ali İçimizdeki Şeytan adlı eserin de olduğu gibi bu eserinde de karakterler üzerinden denge eserde denge unsurunu oluşturmuştur. Eserin ana karakterlerinden olan Raif Efendi güçsüz bir karakterken, Marie Puder karakteri onun aksine daha baskın bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. *“Sabahattin Ali karakter seçiminde çok titiz bir Şekilde davranmıŐtır. Onun karakterleri alıŐılmıŐın dışında, sıradan özellikleri bulunan karakterlerdir. Sabahattin Ali, çevresinde grdĞu herkesi hikâyelerine konu etmez. Onun vreden seçtiği ve macerasını anlatma ihtiyacı duyduğu tipler, ekseriya toplumun anlayamadığı, anlayıŐ göstermediği ve toplumla uyum problemi olan kişilerdir. Toplum bu insanlara fazla bir değer vermez, hatta çoğu zaman onu dıŐlama yöntemiyle cezalandırmağa çalışır.”*<sup>51</sup>

Raif Efendi'nin ailesinin istediği doğrultusunda Maria'yı bırakarak babasının vefatı sebebiyle işlerin başına geçmek için memleketine dönmesi onun kendi fikirleriyle hareket etmediğini göstermektedir. Kendisinin dŐuncelerinden ziyade çevresindeki kişiler onu yönetmek ve yönlendirmektedir. Raif Efendi bu yönlendirmeye karşı tepkisiz kalmaktadır. Ancak romanın ilerleyen bölümlerinde Raif Efendi'nin kendisinin almadığı kararlar neticesinde pişmanlık duyduğunu görmekteyiz. Yazar bu konuyla okuyuculara kendisinin kendi yaşamındaki kararları kendisinin vermesi gerektiği hususunda okuyuculara bir ders vermektedir.

Raif Efendi'nin Karakterleri toplumcu gerçekçi yazarların istediği karaktere uymayan bir kişidir. Toplumcu gerçekçi yazarların istediği karakter yapısı çevresindeki geliŐmeleri takip eden ve olumsuz giden olaylara karşı ses çıkarmasını bilen karakterler yaratmak istemiŐledir. *“GrldĞu gibi Raif, yaşamı boyunca hiçbir amaç gtmemiŐ; hiçbir Şey için uĐraŐ vermemiŐ, silik bir kişilik. Romanda onun bize aktarılan bir dünya grŐu yok. evresinde olup bitenlerle ilgilenmez. Ne ülkesinin sorunlarına kafa yorar, ne de insanlıkla ilgili herhangi bir konuya. SavaŐa girmiŐ, mütareke anlaşmaları imzalamıŐ bir ülkenin insanı değildir sanki o. Kaldı ki kendisi için de hiçbir Şey yapmaz.*

---

<sup>51</sup> Ramazan Korkmaz, İnsan ve Eser, 240

*Yaşamın rüzgârı nereye savurursa, oraya düşer kalır. Üstelik psikolojik yönden de dengeli bir insan değil. Aşırı derecede tepkisiz ve ilgisiz ”<sup>52</sup>*

İş arayışında olan Rasim bir gün eski arkadaşı olan Hamdi ile rast gelir. Akşam yemeğine davet edilen Rasim önce gitmek istemese de Hamdi tarafından ikna edilip sıkılarak da olsa gider ve orada konu Rasim'in iş arayışına gelir. Hamdi ertesi gün çalıştığı iş yerine gelmesini kendisine bir şeyler ayarlayabilecekleri söyler. Rasim utana sıkıla ertesi gün gidip Hamdi'yi bulur ve yeni işine ilk adımı atmış olur. Raif Efendi diye hitap edilen yaşlı bir çalışanın odasına bir masa atılır ve işte senin odan burası denilir. Oldukça sessiz ve bir o kadar yalnız olan Raif Efendi kendisine getirilen çevirileri yapıp sadece işiyle ilgilenen içine kapanık bir adamdır.

Rasim önceleri çok umursamaz fakat zaman geçtikçe orada çalışan diğer çalışanların hatta müdürün bile Raif Efendiye olan tavırları canını sıkmaya başlar. Çeviri yapılacak metni alıp Raif Efendinin evinin yolunu tutar. Raif Efendinin ailesi ile karşılaşan Rasim için artık taşlar yavaş yavaş yerine oturmaktadır.

Kayınbiraderleri, baldızı, eşi ve çocuklarıyla birlikte oldukça kalabalık bir evde yaşamaktadır Raif Efendi. Fakat bunca kalabalığa rağmen tüm ev halkı sadece Raif Efendinin kazandığı o cüzi maaşla geçinmektedir. Üstüne üstlük birde yaşlı adam ev halkı tarafından ezilmektedir.

Tüm gördükleri karşısında Raif Efendinin hayatını iyice merak eden Rasim bu adamı daha yakından tanımak için fırsatlar kollar. İşte o fırsat Raif Efendinin kendisinden bir iyilik istemesiyle eline geçer. İş yerinde bulunan çekmecesindeki eşyalarını getirmesini isteyen Raif Efendi işe gelemeyecek kadar ağır hastadır.

---

<sup>52</sup> Nisa Nur Akdemir, *Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna Romanlarında Romantik Aşk Anlayışı ve Oyun Yazımı İçin Eleştirel Olanaklar*, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, 18.

Hasta adamı kırmak istemeyen Rasim bu iyiliği kabul eder. İşte asıl hikâye buradan sonra başlar. Genç bir delikanlı iken de sessiz ve içine kapanık olan Raif Almanya'ya gittiği günden itibaren Almanya'nın her yerini gezip dolaşmaya başlar. Babası işi öğrenmesi ve dönüp Sabun fabrikasının başına geçmesini beklemektedir. Fakat onun pek fazla dikkatini çekmeyen bu öğrenme süreci aşkı bulmasını sağlamıştır.

Bir gün gazete kupüründe gördüğü sergi ilanına gitmesiyle hayatı artık eskisi gibi olmaz. Orada tek bir tabloyu saatlerce inceler, karşısına geçip oturur ve gözlerini tablodan alamaz. Kürk Mantolu Madonna. Günler bu şekilde devam eder. Bir gün yine tabloyu dikkatle incelerken bir kadın yanına gelip tablodaki kişiyi tanıyıp tanımadığını sorar. Raif o kadar utanmıştır ki kadının yüzüne bile akmadan yalan söyler.

Sergide konuştuğu kürk mantolu kadını yolda gören Raif o kadını tekrar görmek umuduyla aynı yerlerde günlerce dolaşır. Sonunda tekrar gören Raif kadını Atlantis adlı gece kulübüne kadar takip eder. İçeri girer ve içeride bu güzel kadını şarkı söylerken görür. Şarkı bitince güzel kadın gelip Raif'in masasına oturur ve sergide konuştuğu kadının kendisi olduğunu söyler ayrıca tablonun da kendisine ait olduğunu o tablodaki kişi olduğunu söyler. Raif içinse büyük bir utanç başlamıştır.

Günler günleri kovalar ve ilk günkü hayranlığını gizleyemediği Maria Puder olan aşkını itiraf eder. Fakat Maria Puder, Raif'i henüz sevmemektedir. Birlikte geçirilen uzun zamanlar sonucu Maria Puder de Raif'e aşık olur. Bir gün gelen telgraf sonucu Raif babasının öldüğünü ve acilen ülkesine dönmesi gerektiğini öğrenir. Maria Puder için kısa bir ayrılık söz konusudur.

Daha sonra onu da yanına almak şartı ile Raif Türkiye'ye döner. Bir süre mektuplaşırlar. Fakat bir gün mektupların aniden kesilmesi sonucu Raif Türkiye de yapayalnız kalır. Yıllar geçer ve bir tren istasyonunda Maria'nın pekte samimi olmadığı Almanya'dan tanıdığı kuzeni ile karşılaşır Raif. Fakat bu kuzen Raif ve Maria ilişkisi hakkında en ufak bir bilgiye dahi sahip

değildir. Raif Maria'yı sormak ister ama bir türlü lafı oraya getiremez. Bir süre konuştuğundan sonra bir bahane ile Maria'yı sorar.

Kuzen ise yanında bulunan sarışın kız çocuğunu göstererek Maria'nın kızı olduğunu, babasının kim olduğunu bilmediklerini ve Maria'nın yıllar önce öldüğünü anlatır. Raif o kız çocuğunun kendi kızı olduğunu anlar fakat elinden hiçbir şey gelmemektir. Trenin kalkış saati gelmiştir. Kuzen kız çocuğunu da alıp trene biner. Raif, Maria ya olan aşkıdan kalan son hatırayı ilk ve son kez o gün görür ve uzaklaşmalarını izler...

Sabahattin Ali hikâyelerinde olay öykücülüğü olan Maupassant tarzı hikâyeye anlayışını kullanmaktadır. Giriş, gelişme ve sonuç olarak eserlerinin biçimini oluşturmuştur. Bundan dolayı hikâyelerde detaylı bir şekilde kişi ve mekân tasviri yapılmıştır. Tasvirler sayesinde eserde bulunan tabiat unsurları da çeşitlilik ve zenginlik kazanmıştır. Hikâyelerde bu şekilde detay bulunmasından dolayı, hikâyeler hacim olarak büyük olmuştur.

Sabahattin Ali'nin beş adet hikâyeye eseri bulunmaktadır. Bu eserlerde altmış hikâyeye dört masal ve bir adet de yazılı tiyatro oyunu bulunmaktadır. Masal biçimin de olan hikâyeleri özellikle çocukların dikkatini çekmektedir. Masal biçimindeki hikâyelerinde yazarın bazı şiirlerinde olduğu gibi Halk Edebiyatı yazım biçiminden ve konusundan esinlendiğini ve etkilendiğini söyleyebiliriz.

Sabahattin Ali hikâyelerin de yiğitlik ve kahramanlık temaları geniş yer tutar. Kahramanlar baskıya boyun eğmeyen, gururlu ve mücadeleci kişilerdir. *“Sabahattin Ali 1930'lu yıllarda öyküye gerçekçi ve yeni bir soluk getirir. Öykülerinde; tanımlamakta güçlük çektiğimiz kimi duyguları ustalıkla anlatan Ali, insanın zavallılığını ve gücünü aynı sarsılmaz üslûpla, zaman zaman masalsı ve destansı bir biçimde yansıtmayı başarmıştır.”*<sup>53</sup>

---

<sup>53</sup> Hacer Gülşen, Değirmen Motifi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Sayı 50, (2013) 85.



Sabahattin Ali'nin eserlerinde bulunan karakter Halk Edebiyatı'ndaki karakterlerle benzerlik gösterir. Halk Edebiyatı karakterlerinde de gözü kara ve başkaldıran tipler bulunmaktadır. "Sabahattin Ali"nin aşk konulu hikâyelerinde ise coşkunluk ve zapt edilemezlik görülür. Sevenler tam ve riyasız severler, ölmeyi göze alırlar. Halk Edebiyatı'nda görülen aşık geleneğine yakındırlar."<sup>54</sup>

Sabahattin Ali'nin hikâyelerin de karakterlerin genel özelliklerinde birisi de yaşam zorluğundan ve geçim sıkıntısından dolayı, fakirliğe karşı başkaldıran karakterler olmasıdır. "Nitekim Sabahattin Ali, fakirliği bazı zengin insanlar ya da iktidar sahiplerince ölümcül bir suç olarak algılandığına işaret etmekte, okuyucunun da eleştirel bir tavır geliştirmesini sağlamak için öyküleri trajik ve çarpıcı biçimde sonuçlandırmayı tercih etmektedir."<sup>55</sup>

### **Değirmen (1935)**

Bu hikâye eseri yarın ilk oluşturduğu hikâye eseridir. Değirmen eseri iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde Değirmen, Kurtarılamayan Şaheser, Viyolonsel, Birdenbire Sönen Kandilin Hikâyesi, Bir Cinayetin Sebebi, Bir Siyah Fanila İçin hikâyeleri bulunmaktadır. İkinci bölüme baktığımız da: Bir Delikanlının Hikâyesi, Bir Gemici Hikâyesi, Bir Orman Hikâyesi, Kazlar, Bir Firar, Kanal, Candarma Bekir, Sarhoş, Komik-i Şehir hikâyelerinin eserde bulunduğunu görmekteyiz.

Sabahattin Ali'nin bu eseri diğer hikâyelerinin aksine bünyesinde sosyal ve siyasi meseleleri bulundurmaktadır. Yazar bu eserinde toplumsal konulardan ziyade bireysel konulara yönelmiştir. Eserini oluştururken sanat gayesi taşımasından dolayı hikâyelerdeki temayı seçmeye özen göstermiştir.

### **Kağnı (1936)**

Sabahattin Ali bu eserindeki hikâyelerinde bireysel konular yerine toplumsal konuları hikâyelerinde işlemiştir. Toplumun kırsal kesiminin anlatıldığı hikâyelerde buna bağlı olarak,

<sup>54</sup> Ramazan Korkmaz, *Sabahattin Ali İnsan ve Eser*, 200-201.

<sup>55</sup> Refika Demirdağ, *Hikâyede Tip Sorunsalı ve Sabahattin Ali'nin Kamyon'u*, *Bilig*, sayı 71, (GÜZ 2014) 6.

orada yaşıyan ağalar, köylüleri ve işçiler karakterlerinin yaşamları anlatılmıştır. Sabahattin Ali bu eserinde yalın ve süssüz bir dil kullanmıştır. Tasvirlerle önem vermiştir. Dönemin ve mekânın coğrafi ve siyasi yapısını iyi gözlemleyen yazar tabiat unsurlarını sıkça hikâyelerde kullanmıştır.

Kağrı isimli eserde bulunan hikâyeler şunlardır: Kağrı, Bir Şaka, Duvar, Bir Skandal, Düşman, Kamyon, Kafa Kâğıdı, Fikir Arkadaşı, Apartman, Arabalar Beş Kuruşa, Pazarcı, Arap Hayri, Gramafon Avrat.

### **Ses (1937)**

Sabahattin Ali'nin bu eserinde de biçim ve muhteva bakımından hikâyeler Kağrı isimli eserle benzerlik göstermektedir. Bu eserde beş adet hikâye bulunmaktadır. Bu hikâyeler: Ses, Köpek, Mehtaplı Bir Gece, Köstence Güzellik Kraliçesi'dir. Bu eserde bulunun ilk üç hikâyede olduğu gibi yazarın tabiat unsurlarına yönelmesinin ve kullanmasının arttığı görmekteyiz. Tabiat unsurları hikâyenin başlığını oluşturmuş ve hikâyelerin diğer bölümlerinde tabiat unsurlarının sıkça kullanılacağı hususunda okuyuculara bir işaret vermiştir.

### **Yeni Dünya (1943)**

Sabahattin Ali bu eserinde de köy yaşamına hikâyelerinde sıklıkla yer vermiştir. Toplumsal gerçekçilik çerçevesinde hikâyelerini oluşturmuştur. Sabahattin Ali'nin bu eserinde düşmüş kadınları konu aldığı hikâyeleri bulunmaktadır. Yazar toplumdaki bozulmalara kayıtsız kalmayarak bunları hikâyeleriyle dönemin siyasi ve sosyal yapısını aktarmıştır. Yazarın kullandığı dil gücüyle edebi olgunluğa ulaştığı açıkça görülmektedir. Bu eserde hikâyelerde Halk Edebiyatı edebi diline yakın bir dil kullanmıştır.

Sabahattin Ali'nin eserlerinde kimi zaman ana karakteri hayvanlar oluşturmuştur. Hayvanların karakterleri oluşturması hayvanların onun için ne denli önemli olduğunun bir göstergesidir. *“Sabahattin Ali'nin iki öyküsünde kişileri hayvanlar, diğer öykülerinde ise insanlar oluşturur. Kırlangıçlar ve Bahtiyar Köpek öykülerinin adları kişilerini ortaya koyar.*

*Hiç insanın bulunmadığı ilk öyküde kişiler iki aşık kırlangıç, ikincisinde mutlu bir köpektir. İkinci öyküde kişi kadrosunda insanlar varsa da asıl kahraman köpektir.”*<sup>56</sup>

Yeni Dünya eserinde bulunan hikâyeler şunlardır: Asphalt Yol, Hanende Melek, Ayran, Isıtmak İçin, Uyku, Selam, Bir Mesleğin Başlangıcı, Bir Konferans, Yeni Dünya, İki Kadın, Sulfata, Hasan Boğuldu.

### **Sırça Köşk (1947)**

Sabahattin Ali'nin yazmış olduğu son hikâye eseridir. Eserde on üç adet hikâye bulunmaktadır. Bu eserin yazarın diğer hikâye eserlerin farkı içerisinde dört adet masal bulundurmasıdır. Sabahattin Ali daha önceki eserlerinde yer vermediği bir biçime bu eserinde yer vermiştir. Sabahattin Ali bu eserinde hikâyelerin olay örgüsü şehir yaşamında geçmektedir. Bu sebeple şehir yaşamında kırsal yaşam göre tabiat unsurlarının az olmasından dolayı, diğer hikâyelere nazaran tabiat unsurları daha az kullanılmıştır.

Sabahattin Ali'nin bu eseri kenti yaşamından parçalar taşımaktadır. Kendi geçmiş yaşamında karşılaştığı kişilerden etkilenerek hikâyelerin kahramanlarını oluşturmuştur. Bu esinlenme hikâyelerin toplumsal gerçekçilik yönüne pozitif etki yapmıştır. Sabahattin Ali'nin hapis yaşamı ve Edremit de yaşadığı günler karakterlerin oluşmasında etkili olmuştur. Bu etkiyi yazarın Kuyucaklı Yusuf adlı eserinde de görmekteyiz. Kuyucaklı Yusuf eserinde de yazar hapis hane yaşamında tanıdığı kişiden esinlenerek, eserin ana karakterini oluşturmuştur. Bundan dolayı eserde realist gözlem hat safhaya çıkmıştır.

Eserde bulunan hikâyeler şunlardır: Portakal, Beyaz Bir Gemi, Katil Osman, Böbrek, Çigara, Millet Yutmuyor, Bahtiyar Köpek, Çilli, Dekolman, Hakkımızı Yedirmeyiz, Cankurtaran, Çirkince, Kurtla Kuzu, Bir Aşk Masalı, Devlerin Ölümü, Koyun Masalı, Sırça Köşk.

---

<sup>56</sup> Bedri Aydoğan, *Sabahattin Ali'nin Yaşamı ve Yapıtlarına Genel Bir Bakış*, 9.

Sabahattin Ali romanları ve hikâyeleriyle bilinen bir yazar olsa da kendisinin birçok şiiri de bulunmaktadır. Yazarın öz yaşamının tesiriyle yazdığı dokunaklı şiiri toplumun geniş kitlelerini etkilemiştir. Şiirlerin de Halk Edebiyatı'nın etkilerinin bulunması onların bestelenmesini sağlayan en önemli husustur. Şiirlerinde kelime tekrarlarının bulunması ve hece ölçüsüne dikkat edilmesi, bestelenmeyi sağlayan bir diğer önemli husustur. Sabahattin Ali'nin beslenen şiirlerine örnek olarak Dağlardır Dağlar, Geçmiyor Günler, Leylim Ley ve Aldırma Gönül şiirlerini verebiliriz. Yazarın şiirleri Bütün Şiirleri adlı eserde toplanmıştır. Şiirlerinin bulunduğu bir diğer eserse kendisinin hikâyelerinin ve kişisel yaşamına dair bilgilerin bulunduğu Çakıcının İlk Kurşunu adlı eserdir. Bu eser yazarın not defterinde biriken yayımlanmamış edebi yazıları kapsamaktadır.

## **2. BÖLÜM**

### **1. Sabahattin Ali'nin Hikâye ve Romanlarındaki Tabiat Unsurları**

#### **1.1. Kozmik Unsurlar**

Kozmik Unsurlar tüm edebiyat dönemlerimiz de yazarlar tarafından kullanılmıştır. Kozmik unsurların temel kullanım amacı, yüceliği ve gizemi ifade etmektir. Kozmik unsurlar: Güneş, Dünya, Gökyüzü, Ay ve Yıldız gibi unsurlar Sabahattin Ali tarafından sıkça kullanılmıştır. Bu unsurlar yazara düşünce derinliği kazandırmıştır. Kozmik unsurlar roman ve hikâyelerde edebi estetiği de arttırmıştır. Sabahattin Ali karakterlerin ruh halini ifade etmek amacıyla da eserlerinde kozmik unsurlara sıklıkla yer vermiştir.

##### **1.1.1. Gökyüzü**

Sabahattin Ali hikâye ve romanlarında Gökyüzü tabiat unsurunu sıklıkla kullanmıştır. Genellik yabancılaşmanın işlendiği konularda karakterlerin bir sığınma yeri olarak bu tabiat unsuruna yer verilmiştir. Kişinin toplumdaki çeşitli nedenlerden dolayı kaçma duygusunun olması, eserlerde karakterlerin bir çıkış yolu araması sebebiyle bu unsur yazar tarafından kullanılmıştır.

“Şehrin ışıklarının kızarttığı gökyüzünde tek tük bulutlar koşuyor, birkaç sokak öteden tramvay tekerleklerinin gıcirtısı geliyordu.”<sup>57</sup>

“Karanlık fakat berrak gökyüzünde yıldızların sayısı beş on misli artmış ve gök kubbesi üstümüze doğru bir hayli alçalmış görünüyordu.”<sup>58</sup>

### 1.1.2. Güneş

Sabahattin Ali toplumcu gerçekçi bir yazardır. Onun roman ve hikâyelerindeki karakterler genellikle kırsal hayatta yaşamaktadırlar. Eserlerde karakterler genellikle geçimini genellikle tarım ve hayvancılık yaparak sağlamaktadırlar. Bunun için güneş yaşamın devam etmesini sağlayan bir yaşam kaynağıdır. Sabahattin Ali Güneş’i bir zaman unsuru olarak da kullanmıştır. Güneş’in olduğu sürece işçilerin çalıştığı sıradadır. Güneş’in sıcaklığı işçileri olumsuz etkilemektedir.

“Bazen okşayan, ısıtan bir sabah güneşiydi... Fakat derhal yüzümüzü yırtan, gözümüzü kör eden, içindeki ateşleri kum tanesi gibi etrafa saçan bir çöl fırtınası oluyor, yahut bağrımıza işleyen bir bıçak haline geliyordu.”<sup>59</sup>

### 1.1.3. Ay

Ay unsuru edebiyatımızın her döneminde kullanılan bir tabiat unsurudur. Ay genellikle Divan Edebiyatı’nda sevgilinin yüzünün güzelliğini belirtmek amacıyla kullanılmıştır. Sabahattin Ali’nin hikâye ve romanlarında Ay zamanı belirtmek amacıyla kullanılmıştır. Yazarın gecenin sessizliği ve derinliğini ifade etmesini sağlayan bir unsurdur. Sabahattin Ali ayrıca Ay’ı mehtabı oluşturan bir unsur olarak kullanmıştır. Bu kullanım eserlerde edebi estetiği arttırmış ve edebi dil seviyesini yükseltmiştir.

“İhtiyar kadın, iki sıska ve küçük, birer eşek kadar küçük öküzün çektiği kağının arkasında çıplak ayakları taşlara takılarak; elinde değnek, ağlamaktan kısılmış sesiyle öküzlere bağirmaya

<sup>57</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 56.

<sup>58</sup> Sabahattin Ali, *Yeni Dünya*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018) 72.

<sup>59</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018) 22.

*çalışarak, yürüyordu. Yaz gecelerinin parlak ay ışığı altında çakalların sesini bastıran bir gıcırta ile ağır ağır ilerleyen bu kağıt, hiç de bir ölü taşıya benzemiyordu.”<sup>60</sup>*

#### **1.1.4. Yıldız**

Yıldızlar edebiyatımızda çok farklı anlamlarda kullanılmıştır. Geleceği gösteren yahut bir sevdiğinden haber getiren bir kozmik unsur görevi yüklenmiştir. Sabahattin Ali eserlerinde olayların geçtiği zamanı ifade etmek amacıyla yıldızlara yer vermiştir. Karakterlerin olaylar karşısında yaşadıkları ruhi bunalımlar karşısında yıldızların parlaması onları rahatlatan bir unsurdur. Yazar yıldızlarla karakterler arasında sıkı bir bağ kurmuştur. Yıldızlar geceyi parlatırken karamsarlığı aydınlatmıştır.

*“Yalnız, gökyüzündeki yıldızlardan çayın dibindeki çakillara, doğu tarafından kopup gelen bulutlardan batı tarafındaki denize kadar uzanan ve yayılan bu kocaman gecenin içinde, yapayalnızdı. Düşüncelerini hangi istikamete koşturursa koştursun yapayalnızdı.”<sup>61</sup>*

#### **1.1.5. Dünya**

Sabahattin Ali'nin hikâye ve romanlarında kullandığı bir diğer tabiat unsuru Dünya'dır. Dünya kelimesinin sıklıkla kullanılması anlamda genişliği sağlamıştır. Dünya'nın uçsuz bucaksız büyüklükte olması, teşbih yoluyla yapılan tasvirlerin de o denli geniş ve etkili olmasını sağlamıştır.

Sabahattin Ali bu tabiat unsurunu farklı anlamlara gelecek biçimde eserlerinde kullanmıştır. Bu kullanım mekân unsuru, toplumundan kaçış unsuru ve bireyin hayat görüşü olarak farklı anlamlarda kullanılmıştır. Bu kullanım olay ve karakterlere uygun bir şekilde yeri, önemi ve çeşitliliği anlam derinliğine olumlu bir katkı yapmıştır. Edebi dili kullanımındaki bu çeşitlilik yazarın evrensel bir yazar olmasını sağlayarak, kendisinden sonra gelen nesilleri de etkilemesini sağlayan en önemli husustur.

---

<sup>60</sup> Sabahattin Ali, Kağıt, Ses, Esirler, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2015) 12.

<sup>61</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 87.

Eserlerde geçen Dünya'ya küsmüş şeklin de kullanımı, karakterlerin toplumdan yabancılaştığı belirten unsurlardan en temelidir. Birey toplumdan uzaklaşarak, yabancılaşır bunun sonunda ise yalnızlaşır. Sabahattin Ali bu meseleyi olumlu ve olumsuz olarak farklı bakış açılarıyla değerlendirmiştir. Yabancılaşmanın temelinde bireyin yaşadığı başka kişiler tarafından yapılan olumsuz davranışlar bulunmaktadır. Dünya kelimesiyle bu mecazi kullanım, gerçek bir anlam taşımasına neden olmaktadır.

*“İçkiye de şimdilik pek heves etme. Bzen insan avunmak için başka çare bulamıyor, sen nefesine hâkim ol. Biraz daha yaşlandıktan sonra nasıl olsa başlarsın. Hatta o zaman lazımdır da. Akşamdan akşama iki kadehin zararı yoktur. İnsana Dünya'yı unutturur. Eh, bu Dünya da unutulacak Dünya zaten...”*<sup>62</sup>

#### **1.1.6. Ufuk**

Türk Edebiyatı'nda ufuklar genel olarak sevilen birinin yolunu gözlemek maksadıyla manzum ve mensur eserlerde kullanılmıştır. Dönemin şartlarından dolayı beklenen kişiden haber verecek iletişim araçlarının bulunmaması, ufukların eserlerde kullanım sıklığını arttıran en önemli husustur. Ufuklar kullanılması zorunlu duruma gelen bir tabiat unsuru olmuştur.

Ufuklar ayrıca bir doğal manzara olarak da eserlerde kullanılmıştır. Daha çok kırsal yaşamın anlatıldığı eserlerde ufukların genişliği, şehir yaşamını anlatan eserlere nazaran çok daha fazladır. Bozkır yaşamında ufukların bu denli geniş olması, karakterlerin düşünce derinliğine olumlu katkı yapmıştır.

Sabahattin Ali'de hikâye ve romanlarında ufuklara sıklıkla yer vermiştir. Yazarın cezaevi yaşamı olması, kendisinin de bu süre zarfında sevdiklerinden haber beklemesine neden olmuştur. Yazarın yaşadığı coğrafyanın genişliği ve hayatındaki zorluklar bu tabiat unsurunun kullanılmasını sağlamıştır. Bu kullanım eserlerdeki tasvir canlılığını ve gerçekçiliğini arttırmıştır. Bu sayede eserler ve okuyucu arasında etkileşim hat safhaya çıkmıştır.

---

<sup>62</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 87.

*“On kilometre kadar uzanan ağaçlı ve bahçeli bir araziden sonra başlayan bu deniz, bulutların arasından yer yer fırlayan güneşin altında kâh parlıyor, kâh kararıyordu. Çok uzaklarda, ufka yakın bir yerde, tamamen sislere gömülü Midilli Adası vardı. Herhalde şimdi oraya yağmur yağıyordu.”*<sup>63</sup>

## **1.2. Hava Olayları**

### **1.2.1. Yağmur**

Yağmur tüm canlıların yaşamın devam etmesini sağlayan en temel hava olayıdır. Bitkilerin ve ekinlerin gelişmesini sağlayan bir unsurdur. Sabahattin Ali eserlerin de bundan dolayı yağmuru farklı anlamlara gelecek bir biçim de kullanmıştır. Kendisinin hayatının büyük bir bölümünü Edremit’de geçirmesi ve oranın başlıca geçim kaynağının tarım olmasından dolayı yağmura eserlerinde sıklıkla yer vermiştir. Onun eserlerin de yağmur kendisinin bulunduğu coğrafyadaki zeytin ve incir ağaçlarını besleyen bir unsurdur. Eserlerde bulunan, kırsal hayatın konu alındığı karakterler yağmurun gelmesini geçimlerini sağlamak için beklemektedirler.

Sabahattin Ali’nin şehir yaşamında geçen hikâye ve romanlarında yağmur bir kaçış unsuru olarak kullanılmıştır. Yağmur yağdığı zaman dışarda kimselerin kalmaması ve sığınacak bir yer aramaları yalnızlığı belirten hususlardandır. Bu kullanımla tabiat unsurunu eserlerde hüznün unsuru olarak kullanılmıştır. Tabiatın bu şekilde işlemesinden dolayı yağmuru tabiatın gözyaşı olarak atfedebiliriz.

*“Almanya’ya geleli bir sene olmak üzereydi. Günün birinde, gayet iyi hatırlıyorum, yağmurlu ve karanlık bir teşrinevvel gününde, gazeteleri karıştırırken, yeni ressamların açtığı bir sergi hakkında tenkit makalesi gözüme ilişti.”*<sup>64</sup>

<sup>63</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 102.

<sup>64</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları) 54.



### 1.2.2 Kar

Sabahattin Ali karın yağmasını ve yerlerde bulunmasını yalnızlık duygusuyla birlikte vermiştir. Ayrıca karın soğukluğu, yalnızlık duygusuyla birbirini tamamlayıcı bir bağ oluşturulmuştur.

*“Gece vakti, kar ve rüzgârda, تنها yollarda, göğsünü bağrını açarak saatlerce dolaşmak Raif efendiden beklenir şey değildi. Bir şeye mi canınız sıkıldı?” dedim. Telaşla cevap verdi: Yok canım... Ara sıra olur... Gece vakti yalnız başıma dolaşmak isterim. Kim bilir, evin gürültüsü mü canımı sıkıyor nedir!”*<sup>65</sup>

### 1.2.3. Yıldırım, Şimşek

Yıldırım ve şimşek roman ve hikâyelerde hızlı durumları ifade etmek için kullanılmıştır. Onun ansızın olması karakterlerin olaylar karşısındaki tavırlarına benzetilmiştir.

*“Kendini zorlamadan aklına eseni yapmaya karar verdi. Aşağıçarşı'ya doğru yürüdü. Yolda rastgele düşünüyordu: Hilmi Bey'in başına gitmeli, fakat ya Şakir de orada ise... Ya bir kaza yaparsam? O zaman hiçbir şey düzelmiş olmayacaktı. Çarşıdan yıldırım gibi geçti. Bugün buradan üçüncü defadır böyle yarı koşarak geçiyordu”.*<sup>66</sup>

### 1.2.4. Gök Gürültüsü

Gök gürültüsünün sesi hikâyeye ve romanlarda korku unsurunu beraberinde getirmiştir. Yazar bu tabiat unsuruyla, kaçış temini okuyucuya vermek istemiştir.

*“Hepsinin birden çıkardığı yırtıcı gürültü yağmurun alçak tavadaki kesik hıçkırığına karışıyor, birbirini kovalayan gök gürültüleri bu korkunç ahengi tamamlıyordu. Değirmenci ve kızı duvarın dibindeki sedire oturmuşlardı. Sallanan lambalar genç kızın yüzünde acayip gölgeler oynatıyordu.”*<sup>67</sup>

<sup>65</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, 35.

<sup>66</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 120.

<sup>67</sup> A.g.e., 21.

### 1.2.5. Rüzgâr

Sabahattin Ali eserlerin de bu tabiat unsuruna sıkça yer vermiştir. Rüzgârı kullanmasının iki anlamı vardır. Bunlardan ilki: başıboşluktur. Karakterler olaylar karşısında ne yapacağını bilmediği zaman bu tabiat unsuruna yer verilmiştir. Rüzgârında belirli bir istikameti yoktur. Bu yönüyle karakterler ile rüzgâr arasında benzerlik kurulmuştur. Rüzgâr ufukların aksine yol gösterici değildir. Karakterleri de diğer cisimleri olduğu gibi savurmaktadır. Kullanımın bir diğer yönü ise: Hayatın zorluğunu okuyucuya aksettirmektir. Rüzgârın sertliğiyle, hayatın acımasızlığı ve zorluğu arasında yazar tarafından yapılmış olduğu betimlemelerle özdeşim kurulmuştur.

*“Vakit gece yarısına yaklaşmış, sokaklarda gürültü kesilmişti. Serince bir rüzgâr açık pencerenin kalın ve kirli perdelerini kımıldatıyordu. Ömer: Üşüyeceksin haydi seni soyayım da yorganın altına gir” dedi.”*<sup>68</sup>

*“Kulaklarımda mermer çeşme yalıklarına akan berrak suların, şarkı söyleyen kızların, rüzgârda atlas gibi hışırdayan karaağaç yapraklarının ve sabahın ilk güneşiyle doğrulmaya çalışan çiy düşmüş tarlaların sesi; burnumda, fırından yeni çıkmış tepsi ekmeklerinin, taze kesilmiş çayırların ve tepedeki çamların arasından süzülüp akan rüzgârın kokusu vardı.”*<sup>69</sup>

### 1.2.6. Kasırga

Sabahattin Ali rüzgâr ve fırtınaya eserlerinde yer verdiği gibi kasırgaya da yer vermiştir. Kasırganın sertliği ve karşı konulamaz oluşu, karakterlerin olaylara yaklaşımına benzetilmiştir.

*“Muhakkak olan, bu aşkın şimdiye kadarkilere hiç benzemediği idi. Şimdiye kadar olanlar bir kasırga, dalları budakları kıran, ortalığı birbirine karıştıran ve bir müddet sonra çekilip giden bir kasırga gibiydiler.”*<sup>70</sup>

<sup>68</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 138.

<sup>69</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 100.

<sup>70</sup> Sabahattin Ali, *Kağnı, Ses, Esirler*, 97.

### 1.2.7. Fırtına

Sabahattin Ali fırtınayı eserlerinde telaşe ve yorgunluğu ifade etmek için kullanmıştır. Fırtınanın olmaması, karakterlerin ve tabiattaki diğer canlıların rahatladığı anlamına gelmektedir.

*“Yalnız dinlenmek, mutlak bir sükûn içinde dinlenmek istiyordum. Nasıl bir fırtına bittikten sonra bile dalgalar bir müddet yorgun kıvılcaklarla harekette devam ederlerse, bende de heralde bazı ufak tefek taşkınlar eksik olmuyordu; fakat bunların da zamanla geçeceği tabii idi.”*<sup>71</sup>

### 1.2.8. Sis

Sabahattin Ali sis tabiat unsurunu bulanıklık ve bunun getirisini olan belirsizlik durumunu ifade etmek için kullanmıştır.

*“Fakat ben artık kendimi kurtarmaya çalışıyor ve bize yaklaşan kadına bakmak istiyordum. Bu oydu. Bir an kadar gördüğüm yüzü, sisli kafamda bir şimşek gibi çakmıştı. Bu, yabankedisi kürkünün içinde, soluk yüzü, siyah gözleri ve uzunca burnu ile, sergide gördüğüm resmin ta kendisi, Kürk Mantolu Madonna’ydi.”*<sup>72</sup>

### 1.2.9. Çiy

Sabahattin Ali çiy tabiat unsurunu yumuşaklığı anlatmak amacıyla kullanmıştır. Bir diğer kullanım amacıysa zaman unsuru olmuştur. Günün başlangıcını ifade etmek için bu tabiat unsuru kullanılmıştır.

*“Hiç merak etmiyor musunuz?” “Ben size tabiyim... Nereye isterseniz!” Çiy taneleriyle örtülmüş beyaz bir çiçek gibi nemli ve soluk yüzünü bana çevirerek : “Pek yumuşak başlısınız... Sizin hiçbir fikriniz, bir arzunuz yok mu? Derhal dün akşamki sözlerini öne sürdüm: “Sizden herhangi bir şey istemekten beni menetmişsiniz!”*<sup>73</sup>

<sup>71</sup> A.g.e., 89.

<sup>72</sup> Sabahattin Ali, Kürk Mantololu syf 63.

<sup>73</sup> Sabahattin Ali, Kürk Mantolu Madonna, 90.

### 1.2.10. Sel

Üzüntülerin ve sıkıntıların birikmesini ve toplanmasını ifade etmek amacıyla sel tabiat unsuru kullanılmıştır.

*“Hatıralar ve uzun zaman zapt edilmiş hisler, daima susturulmuş heyecanlar bir sel gibi, gitgide büyüyerek kabarak, hızlanarak dışarı akıyordu. Onun nasıl bir dikkatle beni dinlediğini, gözlerini nasıl, söz haline getiremediğim taraflarımı da anlamak ister gibi yüzümde gezdirdiğini gördükçe büsbütün açılıyordum. Bazan tasdik eder gibi ağır ağır başını sallıyor, bazan hayret eder gibi ağzını hafifçe açıyordu.”*<sup>74</sup>

### 1.2.11. Hava

Hava tabiat unsuru Sabahattin Ali'nin eserlerinde sıklıkla kullandığı bir tabiat unsurudur. Onun için temiz bir dağ havası olması, rahatlığında bir sembolü olmuştur.

*“Oturduğu iskemleden kalkarak pencereye gitti, camı açtı. Serin bir bahar gecesi idi. İçeri giren soğuk havanın başındaki ağrıya faydası olacağını ümit etti. Şehrin ışıklarının kızarttığı gökyüzünde tek tük bulutlar koşuyor, birkaç sokak öteden tramvay tekerleklerinin gıcirtısı geliyordu.”*<sup>75</sup>

### 1.2.12. Bulut

Bulut tabiat unsuru eserlerde birlik ve beraberliği ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Bu sayede insanların onlar gibi olması gerektiği ifade edilmiştir.

*“Bizler her gördüğümüz fenalığın ve rezaletin bir parçasını ruhumuzda ebediyen beraber taşımaya mahkûm insanlar, onun yanında ne kadar zavallı ve küçük şeyleriz... Bak, karşıdan dağınık bulutlar geliyor. Çiçek açmış bir erik dalı gibi minimini ve birbirine sokulmuş bulut parçacıkları...”*<sup>76</sup>

## 1.3. Zaman Unsurları

Zaman unsurları dönemin yapısını yansıtmak amacıyla eserlerde kullanılmıştır. Zaman karakterlerin sosyal yapısını büyük oranda etkilemiştir. Karakterlerin giyim tarzlarını belirleyici bir unsur olmuştur. Zaman ayrıca karakterlerin içerisinde bulunduğu psikolojik

<sup>74</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, 103.

<sup>75</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 56.

<sup>76</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 94.

yapısını anlatmak amacıyla da kullanılmıştır. Sabahattin Ali yabancılaşma temini anlatırken, sıklıkla zaman unsurlarına başvurmuştur. Karakterlerin içerisinde bulunduğu karamsar yapı zaman unsurlarıyla aktarılmıştır.

Zamanın eserlerde bir diğer kullanımı geçim kaynağının genellikle tarıma dayalı olmasındandır. Karakterlerin hasat zamanları, zaman unsurlarıyla verilmiştir. Hasat zamanlarının ürünlere göre farklılık göstermesi, kullanılan tabiat unsurlarının da farklılık göstermesine sebep olmuştur. Bu farklılıklar okuyucunun, dönemin yapısını hat safhada hissetmesini sağlamıştır.

Zaman unsurlarıyla karakterlerin ihtiyaç duydukları geçim kaynakları eserlerde anlatılmıştır. Özellikle hikâyelerde doğanın sunduğu olanaklar ve genel yapısı, karakterlerin onunla mücadelesi zaman unsurlarıyla anlatılmıştır. Bu mücadele farklı zaman dilimlerinde, farklılık göstermiştir.

### **1.3.1. İlkbahar**

Edebiyatımızda bahar ayları çeşitli duyguların bireylerde arttığı aylar olarak değerlendirilmiştir. Bundan dolayı yazarların bu mevsime yaklaşımı diğer mevsimlerden farklılık göstermektedir. Bahar onlar için yenilenme, tazelenme ve yeniden doğu manalarına gelmiştir. “Şâirler için nev-bahâr, vazgeçilmez bir ilham kaynağıdır. Baharda âlem zevk ve sefâ içindedir. Şâir, bu bahar manzaralarını temâşâ eder ve bütün bu baharın eserleri şâirin fikirlerine bir tazelik, bir sonsuzluk, bir genişlik ve şevk verir.”<sup>77</sup>

“Kolumdan sımsıkı tutuyor ve hızlı gitmeye çalışıyordu. Sokaklarda birçok sarhoş çiftler vardı. Büyük caddeler kalabalık insan grupları ile doluydu. Yazlık elbiseleri ile sokağa çıkmış hissini verecek kadar ince giyinmiş kadınlar, bu havada ve böyle gece yarısından iki üç saat sonra ilkbahar safasına çıkmış gibi keyifli kahkahalar atıyorlar, şarkılar söylüyorlardı.”<sup>78</sup>

<sup>77</sup> Bedri Aydoğan, *Sabahattin Ali'nin Yaşamı ve Yapıtlarına Genel Bir Bakış*, 56.

<sup>78</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna, Sabahattin, Ali, Kürk Mantolu Madonna*, 114.

*“Mevsim ilkbahar başlangıcıydı. Odanın küçük saç sobası hiç durmadan yanıyordu. Akşam serinliği basınca koridorda üşüyen jandarmalar da işkembelerini alıp içeri giriyorlardı. Sönük ampulün ışığı altında, silahlarını kucaklarına dayayıp bekliyorlar, ara sıra esrarkeş bakkala yarenlik ediyorlar.”*<sup>79</sup>

### **1.3.2. Yaz**

Yaz tabiat unsuru genellikle hasat zamanı olarak kullanılmıştır. Yazın sıcaklığı tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan karakterleri zorlamaktadır.

*“Adamakallı yaz başlamış olduğu için, herkes terlemişti. İncecik ipekli elbiseler giymiş kadınların koltukaltlarından, pişmekte olan külbastı kokusunu andıran ağır ve ezgin bir hava yayılıyordu. Hepsinin yüzünde ciddi bir tecessüs ifadesi vardı.”*<sup>80</sup>

### **1.3.3. Sonbahar**

Sonbahar zaman unsuru edebiyatımızda genellikle hüznü duygusuyla birlikte kullanılmıştır. Sabahattin Ali’de eserlerinde bu kullanım tarzını benimsemiştir. Sonbahar onun eserlerinde hüznü ve yalnızlık duygularını aktarmak amacıyla kullanılmıştır.

*“Senelerden beri hiç kimseye bir tek kelime söylemedim. Halbuki konuşmaya ne kadar muhtacım. Her şeyi içinde boğmaya mecbur olmak, diri diri mezara kapanmaktan başka nedir? Ah Maria, niçin seninle bir pencere kenarında oturup konuşamıyoruz? Niçin rüzgârlı sonbahar akşamlarında, sessizce yan yana yürüyerek ruhlarımızın konuştuğunu dinleyemiyoruz? Niçin yanımda değilsin?”*<sup>81</sup>

### **1.3.4. Kış**

Kış zaman unsuru zorluğu anlatmak amacıyla kullanılmıştır. Kışın bu bölgelerde çetin geçmesi karakterlerin birbirleriyle dayanışmaya ihtiyaç duymasına neden olmuştur.

<sup>79</sup> Sabahattin Ali, *Yeni Dünya*, 27.

<sup>80</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 160.

<sup>81</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, 159.

“Zamanı öldürmek için Balıkpazarı tarafına yürüdü. Dar sokaklarda arabalar, hamallar birbirine sürünerek geçiyordu. Yaz kış çamurlu olan dar yaya kaldırımlarında muvazenesini kaybetmemeye çalışarak yürüyordu.”<sup>82</sup>

“Yaz kış, her gün gitmeye mecbur olduğu bu iki saatlik yol bu sefer daha uzamış gibiydi. Tam yarı yolda bulunan küçük ve kuru söğüt ağacı henüz ufukta ve sisler içindeydi. Küçük Hasan senelerden beri gördüğü şeylere alakasız gözlerle bakıyordu.”<sup>83</sup>

### 1.3.5. Gece

Gece zaman unsuru belirsizliği anlatmak amacıyla kullanılmıştır. Ancak bu belirsiz genellikle açığa kavuşacak bir unsur olmuştur.

“Gece aydınlıktı. Yavaş yavaş zeytin ağaçları azalmış ve yolun kenarında tek tük çınarlar belirmeye başlamıştı. At birdenbire sola saptı. Yusuf köprürekeren bir derenin üstünden geçen bir tahta köprüye geldiklerini gördü. Hayvan köprüünün gevşek kalaslarını yerinden fırlatarak karşı tarafa geçti ve orada birdenbire yavaşladı...”<sup>84</sup>

Gece olmuş ve ay çıkmıştı. Ay ışığı ormanın içindeki ufak bir meydanlığı aydınlatınca, etrafına taşlar dizilen bir toprak yığınının dayadığı viyolonsel gözlerini kapayarak çalan adamı daha iyi gördüler...”<sup>85</sup>

### 1.3.6. Gündüz

Özellikle kırsal yaşamda geçen olaylarda gündüz çalışmayı ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca bu zaman unsurunda karakterler genellikle bir arada bulunmaktadır.

“Ben hiç böyle göz görmemişim: Gündüzün açık mavi, geceleri siyah... Hala omuzların titriyor, korkuyorsun! Sen bir yabani ördek kadar ürkeksin... Ve o kadar da güzel... Nasıl oldu da sen bu yollara düştün be kızım ?”<sup>86</sup>

### 1.3.7. Sabah

Sabah zaman unsuru güne başlama vakti olarak kullanılmıştır.

<sup>82</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 76.

<sup>83</sup> Sabahattin Ali, *Yeni Dünya*, 32.

<sup>84</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 211.

<sup>85</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 44.

<sup>86</sup> A.g.e.,71.

“Annem anlatmıştı,” diye söze başladı. Sesi hafif ve ürkek çıkıyordu. “Hilmi Beylerin evinde orta işine filan bakıyorduk. Ben her sabah yukarı kata çıkar, yatakları toplardım. Bir gün Şakir Bey'in odasına girdim.”<sup>87</sup>

“Bakınız şunlara...- Ve aşağıda birbirini çaprazlayarak uçan ve dokuma tezgâhının mekiklerine benzeyen kırlangıçları gösterdi. -Bakınız şunlara... Sabah akşam demeden, yaz kış demeden çalışıyorlar.”<sup>88</sup>

### 1.3.8. Öğle

“Fakat bu sırada Ali geldi, Kâzım'a babasının öğle yemeğinden evvel izin vermediğini, bayram sabahı öğleye kadar dükkân açmanın sair zamanın bir haftasından çok kâr bırakacağını söylediğini anlattı. Akçay gezintisi öğleden sonraya kalıyordu. Öğleye kadar vakit geçirmek için bayram yerine gitmeye karar verdiler.”<sup>89</sup>

“Öğleye doğru Üzümcü Deresi'nin çağılması işitildi... Arabacı: Çay taşmış diyorlardı... Galiba köprü korkuluklarını da sel götürmüş... Su çoksa geçemeyiz...- dedi. Geldikleri zaman suyun epeyce alçalmış olduğunu gördüler...”<sup>90</sup>

### 1.3.9. Akşamüzeri

“Akşamüzeri sepetlerini kollanna alıp giderlerken Yusuf onlara: “Sıkılmayın bakalım, hepsi geçer!” dedi. Kadın envai türlü dualar, teşekkürlerle Yusuf'un ellerine sarılıyor, kız ise, hiçbir harekette bulunmadan, yabancı ve soğuk gözlerle bunlara bakıyordu.”<sup>91</sup>

“Akşamüzeri hapishaneye bir sürü adam getirdiler. Hepsi elli kadar vardı. Bu kadar kalabalığı süngü takmamış iki candarmanın arasında görünce yol parası borcundan buraya geldiklerini anladık.”

92

---

<sup>87</sup> A.g.e., 62.

<sup>88</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 38.

<sup>89</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 29.

<sup>90</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 136.

<sup>91</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 36.

<sup>92</sup> Sabahattin Ali, *Kağnı, Ses, Esirler*, 18.



#### 1.4. Genel Tabiat Unsurları

Bu tabiat unsurları genellikle günlük yaşamlarımız da sıklıkla karşılaştığımız tabiat unsurlarıdır. Bu tabiat unsurları tüm canlıların yaşamı devam ettirebilmesinde büyük rol oynayan tabiat unsurlarıdır. Tüm canlıların yaşamlarının büyük bir bölümü bu tabiat unsurlarında geçmektedir. Bundan dolayı yazarlar eserlerin sıklıkla bunları kullanmışlardır. Eserler insanların yaşamlarının karakterler üzerinden bir yansıması olmuştur. İnsanların günlük yaşamlarındaki mekânlar ve olaylar, eserlerde bulunan mekânlar ve karakterler arasında benzerlik göstermektedir.

Tabiat unsurları çeşitli duyguları okuyuculara hissettirmektedir. ile bakmakta ve hayranlık duymaktadır. *"Tabiat insanların ruhunda her zaman bir derinlik uyandırmıştır. Sevgiliye muhabbet tabiatta daha fazlalaşmış; düşmanca duygular ise tabiatta teskin olmuştur. Duygular onunla kabarmış, onunla coşmuş, onunla anlam bulmuştur."*<sup>93</sup>

Sabahattin Ali'nin eserlerinde de bu etki söz konusudur. Yazar eserlerinde bu tabiat unsurlarının etkisiyle şekillendirmiştir. Yaşanılan coğrafyanın farklılık göstermesi, kullanılan tabiat unsurlarının da farklılık göstermesine neden olmuştur. Tabiat unsurlarının etkin ve yerinde kullanılması, okuyucuların eserlerde kendi yaşamları arasında benzerlik kurmasını sağlamıştır. Okurlar karakterler üzerinden, kendi yaşamları arasında özdeşim kurmaktadır.

##### 1.4.1 Su

Su tüm canlıların yaşamını devam ettirebilmesi için en temel tabiat unsurlarından birisidir. Bundan dolayı roman ve hikâyelerde sıklıkla bu tabiat unsuru kullanılmıştır. Tarıma dayalı olay örgüsü olan hikâyelerde su karakterlerin en temel ihtiyaçlarından birisi olmuştur.

*"Bu arada alt kat sofasında ayak tıptırtıları oldu. Herhalde Fatma kalkmış, kahvaltı sofrası hazırlıyordu. Ömer aynanın önüne giderek boyunbağını ve saçlarını düzeltti. Biraz daha bekledikten sonra muslukta yüzünü ıslatmak ve kana kana bir su içmek istiyordu."*<sup>94</sup>

<sup>93</sup> Sabri Siyavuşgil, *Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri*, (Ankara: Ürün Yayınları, 1983) 17.

<sup>94</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 62.

*“Belli ki zeytin dallarına sincap gibi tırmanan, birbiriyle alt alta, üst üste güreşen, değirmenin önünde erkek çocuklarla su fişkırtmaca oynayan akranlarına bir duvara yaslanarak istek dolu gözlerle bakmıştı.”<sup>95</sup>*

#### **1.4.2. Buz**

Buz tabiat unsuru genellikle kış zaman unsuruyla birlikte kullanılmıştır. Buzun soğukluğuyla, kışın soğukluğu arasında bir bağ oluşturulmuştur.

*“Ağaç kurdu gibi beni kemirmekten başka ne yapıyordu? Şu ağaçlar, onların dallarını ve eteklerini örten karlar, şu ahşap bina, şu gramofon, şu göl ve üzerindeki buz tabakası ve nihayet bu çeşit çeşit insanlar hayatın kendilerine verdiği bir işi yapmakla meşguldüler. Her hareketlerinin bir manası vardı, ilk bakışta göze görünmeyen bir manası.”<sup>96</sup>*

*“Ve işte genç şair fırtınalı denizlerden, soğuk buz sahralarından ayrılırken, dünya hudutlarını aşan bir genişlik ve derinliği, necip (temiz, soylu) kalplere mahsus olan bir kibarlığı ve esaslı kıymetlerin bir tek elbisesi olan tevazuu içinde taşıyordu...”<sup>97</sup>*

#### **1.4.3. Deniz**

Deniz tabiat unsuru enginliği ifade eden bir unsurdur. Uçsuz bucaksız geniş olmasından dolayı karakterlere fikir derinliği katmaktadır.

*“Çöl ve deniz hemen hemen aynı şeylerdi: Her ikisinde de aynı büyüklük, aynı ağırbaşlı sessizlik veya aynı heybetli ve derin bağırımlar... Ve denizde de, küçük, minimini, sinirlendirici teferruat yoktu. İnsan orada yalnız renkten renge giren su damlaları ve devlere benzeyen bir mahlukun yavruları gibi birbirleriyle oynayan hoyrat dalgalar görebilirdi...”<sup>98</sup>*

#### **1.4.4. Dalga**

Dalga tabiat unsuru genellikle şekilleri ifade etmekte kullanılmıştır. Dalganın yükselip alçalmasından dolayı benzetme unsuru olmuştur.

---

<sup>95</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 15.

<sup>96</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, 124.

<sup>97</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 33.

<sup>98</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 33.

“Sokağa doğru fırlamış kocaman bir levhanın üzerinde mavi ampuller yazılmış “Atlantik” kelimesi bir yanıp bir söniyordu ve yazının alt tarafında gene ampullerden yapılmış, deniz dalgalarına benzeyen şekiller vardı. Kapıda duran sırmalı elbiseli, kırmızı kasketli, iki metre kadar boylu bir adam eğilerek beni içeri davet etti.”<sup>99</sup>

#### 1.4.5. Göl

Göl tabiat unsuru hikâye ve romanlara tabiat zenginliği katmıştır. İçerisinde çeşitli tabiat unsurlarını barındırmasından dolayı da göl tabiat unsuruna yer verilmiştir.

“Berlin'den başka bir yere gitmemiştim, şehri aşağı yukarı çıkmaz sokaklarına kadar biliyordum. Gezmediğim müze, resim galerisi, nebatat ve hayvanat bahçesi, orman ve göl bırakmamıştım. Buna rağmen bu şehirde yaşayan milyonlarca insandan ancak birkaç tanesiyle konuşmuş, yalnız bir tanesini tanımıştım.”<sup>100</sup>

#### 1.4.6. Nehir

Nehir tabiat unsuru genellikle dere tabiat unsuruyla birlikte kullanılmıştır. Dereden büyük olmasından dolayı, yazar tarafından sıklıkla kullanılmıştır.

“Sarı nehir üzerindeki kayıklarında uyuyan yorgun Kulileri, iri Hindistan cevizi ağaçlarının dalları arasında tüneyen papağanları, başlarını Nil'in kırmızı sahillerine yaslayarak dinlenen timsahları ve herhangi büyük bir şehrin herhangi bir eğlence bahçesindeki sevgilisini belinden kavrayan sarhoş kibarzadeleri aydınlatan hep aynı ışıktır.”<sup>101</sup>

“Eski zabıt, ormanın yukarisından gelen uğultusu ile derenin aşağıdan gelen şarılması arasında, gözleri karşı yardan doğru çıkan ayın ilk ışıklarında, ağır ağır yürüyordu. İçerisi bu dereden çok daha büyük birtakım nehirlerle dolup boşalıyor. Kâh gülüyor, kâh gözleri yaşarıyordu.”<sup>102</sup>

#### 1.4.7. Dere

Dere tabiat unsurunun kullanımı göl tabiat unsuruyla benzerlik göstermektedir. Onunda içerisinde çeşitli tabiat unsurlarının bulundurması sebebiyle eserlerde yer verilmiştir.

<sup>99</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, 69.

<sup>100</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, 45.

<sup>101</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 94.

<sup>102</sup> Sabahattin Ali, *Kağrı, Ses, Esirler*, 52.

“Salâhattin Bey'in evi Bayram Yeri dedikleri semtte, yabancı memurların oturduğu Rum mahallesi ve Aşağı çarşı taraflarından uzaktaydı, Sokağın köşesinde olan evin arkasında büyük bir bahçe vardı. Dere, bahçenin kenarından geçer ve çocuklar ellerindeki fiçı çemberlerinin keskin taraflarını vurarak, bir karıştan daha derin olmayan suda balık avlardı.”<sup>103</sup>

“Şehrin kıyısında, ufacak bir derenin kenarında, dalları suya sarkan ihtiyar bir söğüt ağacı vardır. İlbaharın başlangıçlarında bu söğüdün dallarına bir dişi kırlangıç gelip kondu; derenin bir başından bir başına yıldırım gibi uçan, beyaz göğüslerini suya dokundurarak şeffaf kanatlı küçük böcekleri yakalayan diğer kırlangıçlara bakmaya başladı.”<sup>104</sup>

#### 1.4.8. Çöl

Eserlerde çölün kullanılmasının sebebi ıssızlığı ifade etmek amacıyla olmuştur. Bu ıssızlık, yalnızlık duygusunu da beraberinde getirmiştir.

“Fakat o burada maddi elemelerin en acılarını tattı. Çünkü gündüzün çöl bir maden eritme ocağına dönerdi. Birer kıvılcım olan kumlar, derisini yırtarlar, güneşten su halinde akan alevler sırtını yalar ve ensesini delerek beynine kadar dökülürlerdi.”<sup>105</sup>

#### 1.4.9. Toprak

Toprak tabiat unsuru kırsal yaşamda yaşayan karakterlerin olmazsa olmaz unsurlarından birisidir. Bunun temel sebebi yaşamlarını devam ettirebilmek için ona ihtiyaç duymaları olmuştur. Kırsal yaşamda yaşayan karakterlerin tarımla yaşamları sağlamalarından dolayı toprak tabiat unsuruna sıklıkla yer verilmiştir.

“Bu sefer ağır ağır ilerleyen atların sırtı, üzerindeki koşumlarla birlikte, türlü türlü kıvrıntılar ve ışık oyunları yapıyordu. Üstleri aydınlık ve yeşil bir deniz gibi dalgalanan zeytinlerin altı karanlıktı, yalnız bazı yerlerde ok gibi bir ziya huzmesi yaprakların arasından toprağa ve köklere kadar uzanıyordu.”<sup>106</sup>

<sup>103</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 19.

<sup>104</sup> Sabahattin Ali, Değirmen, 38.

<sup>105</sup> Sabahattin Ali, Değirmen, 32.

<sup>106</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 128.

“Gece olmuş ve ay çıkmıştı. Ay ışığı ormanın içindeki ufak birmeydanlığı aydınlatınca, etrafına taşlar dizilen bir toprak yığınının dayadığı viyolonsel gözlerini kapayarak çalan adamı daha iyi gördüler...”<sup>107</sup>

#### 1.4.10. Kum

Kum tabiat unsuru genellikle küçüklüğü ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Bir diğer kullanım amacıysa denizi tamamlayıcı bir unsur olmasından dolayıdır.

“Taş ve kum yığılı arsaların arasında tek başına duran iki katlı, sarı boyalı bir bina. Raif efendinin alt katta oturduğunu biliyordum. Zili çaldım. Kapıyı on iki yaşlarında bir kız çocuğu açtı. Babasını sorunca, yapmacık bir tavırla yüzünü buruşturup dudaklarını bükerek: "Buyurun!" dedi.”<sup>108</sup>

Çünkü burada yalnız güneş, ay ve kum vardı... Bir de rüzgâr. Ve bunlar büyük, güzel ve sarhihtiler. Evet, büyüklüklerine rağmen sarih... Ne bir nebattaki karmakarışık.”<sup>109</sup>

#### 1.4.11. Kaya

Sabahattin Ali hikâye ve romanlarında dağ tabiat unsuru sıklıkla kullanılan bir unsurdur. Dağlarda bulunan olmazsa olmaz unsurlardan birisi de kayalar olmuştur. Kayalar ayrıca büyüklüğü ifade etmek için kullanılmıştır.

“Dağların üstünde ne bir ağaç ne iri bir kaya vardı. Yalnız ufak ufak çakıllar... Hani şose yollarına dökerler, en büyüğü yumruk kadar taşlar olur ya, sanki onları almışlar, avuç avuç serpmişler... neye benziyor biliyor musun? Zımpara kağıdına; ömrümüzü, zevklerimizi törpüleyecek bir zımpara kağıdına.”<sup>110</sup>

“Yarabbi, o gece ile bu gece arasında ne müthiş fark vardı. O zaman geniş ve açık olan tabiat bile şimdi böyle iki kaya arasına sıkışmış ve o zaman uçsuz bucaksız, büyük görünen gökyüzü, şimdi beyaz ve yumuşak bir örtü halinde üzerlerine çökmüştü.”<sup>111</sup>

<sup>107</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 44.

<sup>108</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, 24.

<sup>109</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 31.

<sup>110</sup> A.g.e., 118.

<sup>111</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 212.

#### 1.4.12. Bağ

Bağ tabiat unsuru tarıma dayalı geçim tarzını ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Karakterler bu yerlerden yararlanarak, yaşamlarını idame ettirmişlerdir.

*“Kiraz ağaçlarını ve bağ kütüklerini gözleriyle görmüştü... İçinde orayı tekrar görmek için müthiş bir arzu uyanıyor, fakat neresi olduğunu hatırlamayıarak çaresizlik içinde kıvranıyordu.”*<sup>112</sup>

*“Oğlan yerinden sıçrayarak bahçe kapısını omuzladı. İçerde hâlâ boğuşanlar vardı. Birkaç kişi kadını kucaklayıp bağ evine sokmaya çalışıyorlardı. Kadın Murat'ı görünce ellerini ona doğru uzattı ve ilk defa olarak ona, hem de çok şeyler söyleyen gözlerle, baktı.”*<sup>113</sup>

#### 1.4.13. Bahçe

Bahçe tabiat unsuru çok geniş bir tabiat unsurudur. İçerisinde hayvanları ve çeşitli bitki türlerini barındırmasından dolayı diğer tabiat unsurlarına da kaynaklık etmektedir.

*“Konuşan arkadaşını dinlememek, terslemek ve alaya almak, sazlı bir bahçede ayaklarını karşısındaki iskemleye dayamak, bağıra bağıra konuşmak, ara sıra etrafındakilere hakaret etmek ve onları küçük görmek pek mi fevkalade bir kabiliyet eseriydi?”*<sup>114</sup>

*“Korulardaki sık ağaçların altını ve alçak duvarlı bahçelerde ay ışığının giremediği karanlık köşeleri gözetleyerek sonsuz veda monologlarını veya kıskanç aşıkların yeis dolu şikayetlerini dinledi.”*<sup>115</sup>

#### 1.4.14. Ova

Ova tabiat unsurunun kullanımı deniz tabiat unsurunun kullanımını benzetmektedir. Ovanında kullanımı genişliği ve büyüklüğü ifade etmek amacıyla olmuştur.

*“Bu ağaç, minare ve kiremit kümesinin etrafını ayva ve diğer meyve ağaçlarından ve ova tarafından bağlardan ibaret açık yeşil çember sarıyor; onun etrafında da siyah yapraklı zeytinlerin daima kıpırdayan halısı göz alabildiğine uzanıyordu.”*<sup>116</sup>

<sup>112</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 58.

<sup>113</sup> Sabahattin Ali, *Kağnı, Ses, Esirler*, 24.

<sup>114</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 204

<sup>115</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 26.

<sup>116</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 19.

*“Orman bizim her şeyimizdir delikanlı, anamız, babamız, evimiz...- diye, yanımda oturan ihtiyar anlatmaya başladı. Alacakaranlık gittikçe artıyordu. Güneş, aşağılarda uzanan ovoidan tamamen çekilmişti.”*<sup>117</sup>

#### **1.4.15. Tarla**

Kırsal yaşamda yaşayan karakterlerin zamanlarının büyük bir bölümünü geçirdiği tabiat tarla olmuştur. Tarlada çalışmanın en temel gereklerinden birisi de dayanışma içinde olunmasıdır.

*“Yaz adamakıllı gelmiş, Edremit gündüzleri tamamen boşalmaya başlamıştı. Herkes tarlalarda, bağlarda, Cennetayağı'nda Arkbaşları'nda, ayva bahçelerinde vakit geçiriyor ve rutubetli bir sıcağın boğulan kasabaya akşamüzeri dönüyordu.”*<sup>118</sup>

*“Ülen kocakarı- diyordu. -Dava edersen ne kazanacaksın? Kim gider de Mevlüt Ağa'nın oğlu adam vurdu diye şahitlik eder? Etse bile sen ayda bir iki defa kasabaya gidip her seferde dört beş gününü gavur edersen tarlanı kim eker, işine kim bakar?”*<sup>119</sup>

#### **1.4.16. Dağ**

Dağ tabiat unsuru Sabahattin Ali sıklıkla kullandığı bir tabiat unsurudur. Onun yüceliği ve erişilemez oluşu kullanılmasını sağlamıştır. Ayrıca yazar çeşitli şiirlerin de dağ tabiat unsuru çerçevesinde oluşturmuştur.

*“Fahriye ismindeki bir kızı, yüzümde bir maske ve belimde çifte tabancalarla, dağlardaki muhteşem mağarama kaçırdığım olurdu. Onun evvela nasıl korkup çırpınacağını, sonra önümde tir tir titreyen insanları, mağaradaki emsalsiz zenginliğini görünce nasıl büyük bir hayrete düşeceğini ve nihayet yüzümü açınca, saklayamadığını bir sevinçle nasıl haykırarak boynuma atılacağını tasavvur ederdim.”*<sup>120</sup>

<sup>117</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 80.

<sup>118</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 107.

<sup>119</sup> Sabahattin Ali, *Kağrı, Ses, Esirler*, 9.

<sup>120</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, 49.

*“Bir tarlası ve bir çift öküzü olanların hali kendininkinden pek farklı değildi. Bir senekuraklık olunca onlar da bütün köylü gibi dağlara ot yemeye gidiyorlar, üstelik öküzlerinin açlıktan öldüğünü veya onda bir fiyatına satıldığını görüyorlardı.”*<sup>121</sup>

#### **1.4.17. Uçurum**

Uçurum tabiat unsuru çıkmazlığı ve bunalımı ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Karakterlerin içerisinde bulunduğu karamsarlık bu tabiat unsurunun etkisiyle okuyucuya aktarılmıştır.

*“Şimdi bu emniyetin birdenbire uçup gittiğini, önünde, ne olacağını bilmediği günlerin, bir uçurum gibi uzanıp esnediğini görüyor, teslimiyetle başını eğiyordu. Fakat kafasının bir köşesinde hâlâ bu baş eğmenin muvakkat olduğuna, bir gün "kendi istediği gibi" hareket etmek imkânlarının tekrar doğacağına dair bir ümit yaşıyordu.”*<sup>122</sup>

*“Tekrar deli gibi ona aşık olduğumu hissettim. Bir uçurumun kenarında ve yuvarlanmak üzere olan bir adam gibi çırpınıyordum. Son bir ümitle kendisine buradan ayrılmasını ve benim yanıma gelmesini söyledi; sadece güldü, acı acı güldü.”*<sup>123</sup>

#### **1.4.18. Orman**

Orman tabiat unsuru karakterlerin gezebileceği ve rahatlamasını sağladığı bir tabiat unsurudur. Bununla beraber ısınma ihtiyaçlarını karşıladıkları yer olmuştur.

*“Hiçbir şey düşünmüyor, sadece kaçmak, hayatının en korkunç devirlerini geçirdiği bu yerlerden mümkün olduğu kadar çabuk uzaklaşmak istiyordu. Nereye olursa olsun! Dağ başlarına, kimsesiz ormanlara veya kalabalık şehirlere!.. Yalnız adamakıllı uzak ve kimsenin onun bulamayacağı bir yere!”*<sup>124</sup>

*“Orman bizim her şeyimizdir delikanlı, anamız, babamız, evimiz...- diye, yanımda oturan ihtiyar anlatmaya başladı. Alacakaranlık gittikçe artıyordu. Güneş, aşağılarda uzanan*

<sup>121</sup> Sabahattin Ali, *Kağnı, Ses, Esirler*, 125.

<sup>122</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 162.

<sup>123</sup> Sabahattin Ali, *Kağnı, Ses, Esirler*, 156.

<sup>124</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 210.



ovadan tamamen çekilmişti. Yalnız arkamızdaki büyük ormanda, ağaçların üstüne atılmış kırmızı bir çuha gibi rüzgarla hafif hafif kıpırdıyordu.”<sup>125</sup>

#### **1.4.19. Sahil**

Sahil karakterlerin birbirleriyle buluştuğu bir yer olmuştur. Ayrıca bu mekânda karakterler arasındaki duygusallık hat safhaya çıkmıştır. Yazar sahil mekânını kullanmasıyla, okuyucuya huzur ve rahatlama duygularını vermek istemiştir.

“Şu dakikada sar nehir üzerindeki kayıklarında uyuyan yorgun kulileri, iri Hindistan cevizi ağaçlarının dalları arasında tüneyen papağanları, Nil’in kırmızı sahillerine yaslayarak dinlenen timsahları ve herhangi büyük bir şehrin herhangi bir eğlence bahçesindeki sevgilisini belinden kavrayan sarhoş kibarzadeleri aydınlatan hep aynı ışıktır.”<sup>126</sup>

“Geminin kaburgaları çatırdamaya başladığı zaman, birbirlerine sarıldılar. Gözlerini kapadılar... Ancak ertesi gün kendilerini sahilin kumlarına uzanmış bularak yabancı otlarla tedaviye çalışan zencilerin arasında gözlerini açtılar.”<sup>127</sup>

#### **1.4.20. Yayla**

"Hemen bu işi yapabilir miyiz?" "Kolay değil... Nereye götürürüz?.." Şakir onun sözünü kesti: "Bizim yaylaya," dedi. "Ben götürürüm..." Hacı Etem canı sıkılmış bir tavırla ve yan yan ona baktı: "Ya anasını ne yapacağız?"<sup>128</sup>

#### **1.4.21. Vadi**

Vadi mekânı asıl anlamının dışında genel geçer yerleri ifade etmek için kullanılmıştır. Bundan dolayı bu mekân eserlerde gerçek anlamının dışında bir kullanıma sahip olmuştur.

“Bir sanayi mektebini bitirdikten sonra dericilik tahsil etmek üzere nedense İtalya'ya gönderilmiş, fakat orada ancak biraz lisan, bir de mühim adam tavırları almayı öğrenmişti. Bununla beraber, hayatta muvaffak olmak için mühim meziyetleri vardı: Bir kere kendisini, büyük bir itimatla,

---

<sup>125</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 80.

<sup>126</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, 94.

<sup>127</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 47.

<sup>128</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 68.

pek yüksek makamlara layık görüyor ve bilip bilmediği her vadide olur olmaz fikirler yürütmek, istisnasız herkesi istihfaf etmek suretiyle etrafındakileri kıymetine inandırıyordu.”<sup>129</sup>

#### **1.4.22. Mehtap**

Mehtap tabiat unsuru karakterler arasındaki aşkı anlatmak amacıyla kullanılmıştır. Onun tarifsiz güzelliği, karakterleri duygusal yönden etkilemektedir.

“Mehtapta gezmekten hep hoşlanırım. Bu sırada yanımda biri bulunmasını da müthiş surette isteriz, fakat iki aptal herif, romanlarında mehtaplı aşk sahnelerinden bahsettikleri için bu muazzam zevki, bu şiddetli ihtiyacı gülünç buluruz. Görülüyor ki hamakat sade ahmaklara değil, akıllı olduklarını sananlara da hükmediyor!” diye düşündü.”<sup>130</sup>

#### **1.4.23. Yanardağ**

Yanardağ tabiat unsuru karakterlerin kızgınlığını ve sinirli taraflarını betimlemek için kullanılmıştır. Yanardağın birden harekete geçmesiyle, karakterlerin davranışları arasından özdeşim kurulmuştur.

“Zekânın bazen kendisinde söz söylemek iktidarı görmeyerek susabileceğinden ve dünyanın en kuvvetli adamının bile bazen eli ayağı bağlanmış gibi aciz düşebileceğinden habersizdim. İrademizin ve dimağımızın karışamadığı meçhul kuvvetlere dair, içimizde namütenahi gizli yanardağlara dair bir fikrim bile yoktu.”<sup>131</sup>

#### **1.4.24. Bozkır**

Bozkır tabiat unsuru edebiyatımızda sertliği ve zorluğu ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Onun sertliği karakterlerin mizacına da yansımıştır.

“Bozkırlardan mahsul turnakla kazıyarak alınır. Sapan işlemez topraklar devedikeninden ve iki santimlik otlardan başka bir şeyi üzerlerinde yaşatmak istemezler, susuzluktan yanan göğüslerini, çırpıplak gökyüzüne açmak isterler.”<sup>132</sup>

<sup>129</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, 29.

<sup>130</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 92.

<sup>131</sup> A.g.e., 78,

<sup>132</sup> A.g.e., 94,

### 1.4.25. Mağara

Mağara unsuru dağ tabiat unsuru tamamlayıcı bir yönü bulunmaktadır. Onun gizliliği ve ıssızlığı karakterlerin kaçış duygusuyla birlikte verilmesini sağlamıştır.

*“Bu hülyalar, hareketlerimle büyük bir tezat teşkil edecek kadar cesurca ve genişti: Okuduğum sayısız tercüme romanlarındaki kahramanlar gibi, her sözüme tereddütsüz itaat eden maiyetimle beraber ortalığı kasıp kavurduğum, bir mahalle ötede oturan ve içimde şeklini pek tayin edemediğim tatlı arzular uyandıran Fahriye ismindeki bir kızı, yüzümde bir maske ve belimde çifte tabancalarla, dağlardaki muhteşem mağarama kaçırdığım olurdu.”*<sup>133</sup>

### 1.5. Hayvanlar

Sabahattin Ali'nin eserleri genellikle kırsal yaşamda geçtiği için eserlerde hayvanlara sıklıkla yer verilmiştir. Karakterler ve hayvanlar arasında karşılıklı bir çıkar ilişkisi bulunmaktadır. Karakterler yiyeceklerini sağlamak amacıyla hayvanların bakımını üstlenmişlerdir. Bir diğer kullanım amacıysa: Geçim kaynağının tarıma dayanmasından dolayı olmuştur. Karakterler tarımda genellikle yüklerini taşımak amacıyla hayvanları kullanmışlardır.

Kırsal yaşamda bulunan hayvanların sayısı oldukça fazladır. Bundan dolayı karakterlerin yabancı hayvanlarla da günlük yaşamlarında karşılaşma sayıları çok fazla olmuştur. Bu karşılaşma günlük yaşamlarındaki rastlantılar sonucu olmuştur. Kırsal yaşamda yaşayan karakterler kendilerini bu canlılardan koruma amacı taşımaktadır.

Sabahattin Ali'nin karakterlerin ana kahramanlarını hayvanlarda oluşturmuştur. Yazarın eserlerinde ana karakter olarak hayvanlar seçmesi, yazarın eserlerinde hayvanları ne denli geniş ve çok kullandığının bir göstergesi olmuştur. *“Sabahattin Ali'nin iki öyküsünde kişileri hayvanlar, diğer öykülerinde ise insanlar oluşturur. Kırlangıçlar ve Bahtiyar Köpek öykülerinin adları kişilerini ortaya koyar. Hiç insanın bulunmadığı ilk öyküde kişiler iki aşık kırlangıç, ikincisinde mutlu bir köpektir. İkinci öyküde kişi kadrosunda insanlar varsa da asıl kahraman köpektir.”*<sup>134</sup>

<sup>133</sup> Sabahattin Ali *Kürk Mantolu Madonna*, 49.

<sup>134</sup> Aydoğan, 9.

## 1.5.1. Evcil Hayvanlar

### 1.5.1.1 Kedi

Kedi karakterlerin arkadaşı olarak kullanılmıştır. Bir diğer kullanım amacıysa sakinlik olmuştur. Karakterlerin rahatlamasını sağlayan en önemli unsurlardan biridir.

*“Selahattin Bey oldukça güzel olan bu kızı evvela kendisi ile bir ayarda bir mahluk gibi değil, güzel bir kedi, bir kuzu gibi sevdi. Lakin derhal anladı ki, bu kızcağz kendisini hiç de küçük, basit görmemekte, bir müsavat istemektedir. Gene pek az zaman içinde tespit etti ki bu güzel kedinin çok sivri tırnakları, bu kuzunun sert boynuzları vardı.”*<sup>135</sup>

### 1.5.1.2. Köpek

Köpek Sabahattin Ali'nin hikâyelerinde en fazla yer verdiği hayvanlardan birisidir. Köpek karakterlerin dostu olmasının yanı sıra onları koruyan bir hayvandır. Köpeğin çeşitli kullanımlarından olmasından dolayı yazar bazı hikâyelerini bu hayvan etrafında oluşturmuştur.

*“Bu büyük muharrir ve mütefekkirle çok kere beraber gezen, beraber içen ve beraber düşünen, fakat aynı zamanda arkadaşının her fikrine, her sözüne itiraz etmeyi kendisine vazife addeden şair Emin Kâmil. İş güç sahibi olmayan bir mirasyediydi. Ömrünün büyük bir kısmını babasının Yeşilköy civarındaki çiftliğinde oturup avlanmak, köpek beslemek ve senede birkaç derin manalı şiir yazarak edebiyat meraklılarını mesut etmekle geçiriyordu.”*<sup>136</sup>

*“Köpekler havlamalarını azalttılar. Çoban, bulunduğu yerden onları çağırdı. İki de ağır ağır ve ara sıra arkalarına bakarak uzaklaştılar. Otomobilin ön kapısı açıldı ve dışarıda siya saçlı, ince bıyıklı bir genç atladi, eliyle çobana gelmesini işaret etti.”*<sup>137</sup>

<sup>135</sup> Sabahattin Ali Kuyucaklı Yusuf, 12

<sup>136</sup> Sabahattin Ali *İçimizdeki Şeytan*, 44.

<sup>137</sup> Sabahattin Ali, *Kağnı, Ses, Esirler*, 12

### 1.5.1.3. At

At kırsal yaşamda yaşayan karakterlerin en fazla ihtiyaç duyduğu hayvanlardan birisidir. Bunun sebebi en temel vasıta araçlarından birisi olmasıdır. Bir diğer kullanım amacıysa yük taşımadaki mahiyetidir.

*“Yusuf yaylıyı Soğumtulumba'ya kadar ağır ağır sürdü. Fakat ondan sonra kamçıya sarılarak atları dörtnala kaldırdı. Sabırsızlıktan bayılacak gibiydi. Arabadan ve atlardan daha çabuk gitmek ister gibi öne uzanıyordu. Bozuk ve taşlı yollarda boş ve havaleli araba tehlikeli sallantılar yapıyordu.”*<sup>138</sup>

*“Bunu dedim, mavzeri de doğrulttum. O zaman Bekir kurtuluş olmadığını anladı. Garip garip bana baktı, sonra başını çevirdi, öte yanda yularını sürüyüp otlayan atını bir süzdü. Sonra başını kaldırıp gökyüzüne de bir göz attı. Tekrar bana döndü, ağzını açtı, tam bir şey söyleyecekti, tetiğe dokandım.”*<sup>139</sup>

### 1.5.1.4. Tavuk

Tavuk kırsal yaşamda geçen hikâyelerde karşımıza çıkan bir hayvandır. Karakterlere gıda yardımı sağlamasından dolayı kullanılmıştır.

*“Bilir misin adaşım, bu köylüler tavuk ve oğlak çaldığımı söyleyerek bizden şikayet ettikleri halde bizi gene severler. Aralarında bir kileye yakın buğday toplayarak Atmaca'ya verdiler. Ve değirmenci bunaiki çömlek de yoğurt ilave etti.”*<sup>140</sup>

### 1.5.1.5. Eşek

Eşek hayvanının kullanımı at hayvanının eserlerdeki kullanımıyla benzerlik göstermektedir. Onun kullanımı da yük taşımaktan dolayıdır. Bu sayede karakterlerin günlük işlerinde onlara yardım etmektedir.

<sup>138</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 120

<sup>139</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 103.

<sup>140</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 15.

*“İhtiyar kadın, iki sıska ve küçük, birer eşek kadar küçük öküzün çektiği kağının arkasında çıplak ayakları taşlara takılarak; elinde değnek, ağlamaktan kısılmış sesiyle öküzlere bağırmaya çalışarak; elinde değnek, ağlamaktan kısılmış sesiyle öküzlere bağırmaya çalışarak yürüyordu.”*<sup>141</sup>

#### **1.5.1.6. Koyun**

Koyun karakterlerin geçimini sağladığı bir hayvandır. Bundan dolayı eserlerde sıklıkla kullanılmıştır. Bir diğer kullanım amacıysa birlikte hareket etmelerinden olmuştur. İnsanların toplu davranışları onların bu özellikleriyle benzerlik göstermektedir.

*“Erkek, tam manasıyla erkek ol... Erkek sert, haşin, âciz hislere yabancı, sadece kuvvete tapan mahluktur. Dünyaya bizim gibi insanlar kendi kafalarında tasavvur ettikleri şekli vermeli ve koyun sürüsünden farkı olmayan halk ise sadece tabi olmalıdır.”*<sup>142</sup>

*“Çoban bütün ovanın tozlu otomobil yollarıyla kaplanarak keçilere ot kalmaması ihtimalini düşünürken aklına birçok şeylerdaha geldi: Ağa koyunları satar, beni yolcu ederse, acaba yıllığı mı verir mi? dedi. Senede on iki lira alacaktı, ekme ile katık da ağadandı, fakat iki senedir on para aldığı yoktu.”*<sup>143</sup>

#### **1.5.1.7. Kuzu**

*“Bu cuma gezintilerine, çok kere her evde bulunan kuzular da beraber götürülür, onlar bol otlu bir yerde yayılırlarken, çocukların bir kısmı yemek hazırlamak, ateş yakmak, bir kısmı da arkta yıkanmakla meşgul olurlardı.”*<sup>144</sup>

*“Gözüm karanlığa alıştığı için dışarısını seçebiliyordum. Karşımda öteki surun taşları vardı. Fakat bu surlar pek harap olduğu için aralarından geçmek kolaydı. Kasabadaki oğlanlar bile kuzularını alıp burada yayarlardı. Bu vakadan sonra hepsini tamir ettirdiler.”*

145

<sup>141</sup> Sabahattin Ali, *Kağnı, Ses, Esirler*, 12.

<sup>142</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 146.

<sup>143</sup> Sabahattin Ali, *Kağnı, Ses, Esirler*, 124.

<sup>144</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 24.

<sup>145</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 44.

### 1.5.1.8. Keçi

*“Ya fazla sıcak, ya fazla soğuk, ya fazla yağmurludur. Gelip geçenler suratına salak salak bakarlar ve on para etmez işlerin peşinde bir tutam otun arkasından koşan keçiler gibi dilleri bir karış dışarı fırlayarak dolaşırlar. Aklını başına derleyip bu pis ruh haletini tahlil etmek istersin. İnsan ruhunun çözülmez düğümleri bir muamma gibi önüne serilir.”*<sup>146</sup>

*“O zaman ağa keçileri satar herhalde! Dedi. Şimdi bile hayvanlar saatlerce dolaşıyorlar ve bulabildikleri birkaç cılız otu köye dönmeden eritiyorlardı. Baharda dört parmak kadar yükselen yeşil ve seyrek otlar hemen bitiyor ve keçilere şurada burada fırlayan ve sanki yeşermeden sararıp kuruyan birkaç çalıyı çıtır çıtır kemirmek kalıyordu.”*<sup>147</sup>

### 1.5.1.9. İnek

İnek hayvanı karakterlere gıda sağlamasından dolayı özellikle kırsal yaşamda geçen hikâyelerde sıklıkla kullanılmıştır. Kırsal yaşamda geçim kaynağının hayvancılığa dayanmasından dolayı, karakterlerin geçimini sağladığı en temel hayvan olmuştur.

*“Köyün sokaklarında kimse yoktu. Uzaktan yanık bir inek böğürmesi işitiliyordu. Rüzgâr söğüt ağaçlarının dallarında hafif mırıltılarla dolaşıyordu. Köyün batı tarafırdaki sırtları kaplayan orman, oraya çökmüş bir bulut yığını gibi kımıldıyordu.”*<sup>148</sup>

### 1.5.1.10. Oğlak

*Bilir misin adaşım, bu köylüler tavuk ve oğlak çaldığımızı söyleyerek bizden şikayet ettikleri halde bizi gene severler. Aralarında birkileye yakın buğday toplayarak Atmaca'ya verdiler. Ve değirmenci buna iki çömlekte yoğurt ilave etti.*<sup>149</sup>

### 1.5.1.11. Öküz

Öküz hayvanının olağanüstü diğer hayvanlardan güçlü olması onların tarımda toprağın işlenmesinde kullanılmasına neden olmuştur. Bu güçlerinden dolayı kırsal yaşamdaki hikâye ve romanlarda kullanılmıştır.

<sup>146</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 16.

<sup>147</sup> Sabahattin Ali, *Kağrı, Ses, Esirler*, 124.

<sup>148</sup> Sabahattin Ali, *Kağrı, Ses, Esirler*, 133.

<sup>149</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 15.

*“Kasabaya yaklaşınca birkaç sığırtmaca rastladı. Önerine kattıkları beş on sıska öküzü bağıra çağıra bir araya toplamak istiyorlardı. Çamurlu yolda insanın burnuna rutubetli ve ekşi bir gübre kokusu vuruyor ve oralardaki birkaç basık evin bacasından etrafa reçineli çam odunlarının dumanı yayılıyordu.”*<sup>150</sup>

*“İhtiyar kadın, iki sıska ve küçük, birer eşek kadar küçük öküzün çektiği kağınının arkasında çıplak ayakları taşlara takılarak; elinde değnek, ağlamaktan kısılmış sesiyle öküzlere bağırmaya çalışarak yürüyordu.”*<sup>151</sup>

### **1.5.1.12. Arı**

Sabahattin Ali eserlerinde arının kendine özgü çalışkanlığından ve zarifliğinden yola çıkarak, insanı ona benzetmiştir.

*“Tıpkı o arı gibi hem kuvvetli, hem zayıftı. Tıpkı onun gibi etrafını insafsız kimseler sarmıştı. Zehrini akıtmasına imkân vermeden onu kısıvrak yakalıyorlar ve müdafaa vasıtalarını elinden alıyorlardı.”*<sup>152</sup>

### **1.5.2. Kuşlar**

#### **1.5.2.1. Bülbül**

Eserlerde bülbülün ötmesiyle, karakterlerin konuşmaları arasında benzerlik kurulmuştur. Onların eşsiz ötüş yetiğine sahip olmaları eserlerde kullanılmalarını sağlamıştır.

*“Her ikisinde de aynı sıkıntı devam ediyordu. Ömer içinden söylenmeye başladı: “Dut yemiş bülbül gibi dilim tutuldu. Kendimde ilk defa tespit ettiğim bir hal. Mamaşih vaziyet de tuhaf. İlk defa tanıştığım ve bir gün evvel babasının ölümünü duymuş matemli bir kıza da hemen ilanı aşk edilmez ya...”*<sup>153</sup>

<sup>150</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 102.

<sup>151</sup> Sabahattin Ali, Kağnı, Ses, Esirler, 12.

<sup>152</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 200.

<sup>153</sup> Sabahattin Ali, İçimizdeki şeytan, 66.



*“Kılığımız, kıyafetimiz düzgündür. Aklımız, şu sabahtan akşama kadar avaz avaz bağırان bülbülden herhalde üstündür. Kanadımızı bir vursak en hızlı güvercinden daha çok yol alırız. Halbuki bütün kuşların en zavallısı bizmişiz gibi hiç durmadan didiniyoruz.”*<sup>154</sup>

### **1.5.2.2. Güvercin**

*“Kılığımız, kıyafetimiz düzgündür. Aklımız, şu sabahtan akşama kadar avaz avaz bağırان bülbülden herhalde üstündür. Kanadımızı bir vursak en hızlı güvercinden daha çok yol alırız. Halbuki bütün kuşların en zavallısı bizmişiz gibi hiç durmadan didiniyoruz.”*<sup>155</sup>

### **1.5.2.3. Karga**

*“Köyde ölen sığırlara, atlara ve diğer hayvanlara, gündüz kargaların ve gece çakalların nasıl üşüşüklerini ve ertesi gün o leşten nasıl birkaç parça kırmızı renkli kemikten ve birkaç tutam kıldan başka bir şey kalmadığını çok görmüştü.”*<sup>156</sup>

### **1.5.2.4. Kırlangıç**

Kırlangıç hayvanı zaman belirtmek amacıyla kullanılmıştır. Onların geliş ve üreme zamanlarından okurların olayların geçtiği zaman hakkında çıkarım yapmaları sağlanmıştır.

*“İlkbaharın başlangıçlarında bu söğüdün dallarına bir dişi kırlangıç gelip kondu; derenin bir başından bir başına yıldırım gibi uçan, beyaz göğüslerini suya dokundurarak şeffaf kanatlı küçük böcekleri yakalayan diğer kırlangıçlara bakmaya başladı.”*<sup>157</sup>

### **1.5.2.5. Serçe**

Serçenin ufaklığı ve savunmasız oluşu karakterlerin onlara benzetilmesini sağlayan bir unsur olmuştur. İnsanlar da kimi zamanlar da onlar gibi yardıma muhtaç olmuşlardır.

*“Kanadımızı bir vursak en hızlı güvercinden daha çok yol alırız. Halbuki bütün kuşların en zavallısı bizmişiz gibi hiç durmadan didiniyoruz. Şu budala serçe bile üç günlük ömrünü keyifle geçiriyor da geldik sanki? Yaşadığımızın farkına varmayacak olduktan sonra ne diye yaşıyoruz?”*

158

<sup>154</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 36.

<sup>155</sup> A.g.e., 39.

<sup>156</sup> Sabahattin Ali, *Kağrı, Ses, Esirler*, 142.

<sup>157</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 38.

<sup>158</sup> A.g.e., 39.

### 1.5.2.6. Leylek

Leylek hayvanı da zaman unsurunu belirtmek amacıyla kullanılmıştır. Bu sayede okuyucuların zaman hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır.

*“Camiye gidecek ihtiyarlar burada aptes alırlardı. Şadırvanın ayağında birkaç ördek birbiri arkasına ve sallana sahana dolaşır, yassı gagalarından çamurlu suları süzerlerdi. Gölgesi bütün meydanı kaplayan büyük çınar hiç durmadan hışıldar; biraz ilerde, Karpuzoğulları'nın büyük konaklarının damındaki leylek, yavrularına uçmak öğretmek ister ve garip takırtılar çıkarırdı.”*<sup>159</sup>

*“Bunu söyleyerek ufak bir leylak ağacını altına doğru bir adım attı. Evin sahibi geriye dönerek yabancıya baktı. Yüzünü dallar ve yapraklar gölgelediği için pek göremiyordu. Yalnız sesi o kadar emniyet verici idi ki, bütün korkularını ve tereddütlerini silip götürüyordu.”*<sup>160</sup>

### 1.5.2.7. Kuğu

Kuşu hayvanın eşsiz güzelliği hikâye ve romanlarda kullanılmasını sağlamıştır. Onun renklerinin ve davranışlarının olağanüstü olması onu diğer hayvanlardan ayıran en önemli özelliklerinden birisidir. Bu sayede insanların güzellikleriyle, onların güzellikleri arasında teşbih unsuru olarak kullanılmışlardır.

*“Dışarı çıkmadan evvel, onu itina ile hazırlıyor, eğildiği zaman öksürük tuttuğu için çoraplarını bile giydiriyordum. Sonra kürk mantosunu sırtına geçiriyor, merdivenlerden ağır ağır indiriyordum!.. Ve evden yüz elli metre kadar ötedeki bir kanepede biraz dinleniyorduk. Oradan Tiergarten'deki gölcüklerden birinin kenarına gider, yosunlu suları ve kuğuları seyrederdik.”*<sup>161</sup>

*“Uçsuz bucaksız gökte bir kuğu kuşu gibi ağır ağır yüzen küçük beyaz bulutlar benden bir tek teselliyi: unutmayı alırdı. Ve burada konuşulan şeyler hep eskiye, dışarıya ait şeylerdi. Sanki hiç kimse buraya girdikten sonra yaşamıyor, yahut hafızası bunu zapt etmiyordu.”*<sup>162</sup>

<sup>159</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 25.

<sup>160</sup> Sabahattin Ali, Kağrı, Ses, Esirler, 68.

<sup>161</sup> Sabahattin Ali, Kürk Mantolu Madonna, 136.

<sup>162</sup> Sabahattin Ali, Kağrı, Ses, Esirler, 40.

### 1.5.3. Diğer Hayvanlar

#### 1.5.3.1. Ateşböceği

Hikâye ve romanlarda Ateşböceklerin doğal ışıklarıyla insanların yaratmış oldukları yapay ışıklar arasında benzetme kurulmuştur.

*“Bir müddet sonra otomobil dönemeçli bir yokuştan inmeye başladı. Karşıda, muharrir Hüseyin Bey’le gözlüklü kızın başlarının üstünde, karanlık fakat canlı bir deniz görünüyordu. Macide yanındaki pencereden dışarı bakınca olgun başaklı bir tarla gibi hışırdayan denizin sesini duyduğunu zannediyordu. Tek tük geçen vapurlarla rıhtımdaki fenerler ateşböcekleri gibi yeşilimtrak bir ışıkla parlıyordu.”*<sup>163</sup>

#### 1.5.3.2. Geyik

Geyik hayvanı görülmesi ve erişilmesi zor bir hayvandır. Onun bu ürkek yapısı yazarın benzetme unsuru olarak onu kullanmasına sebep olmuştur. Karakterlerin de ürkek ve telaşlı halleri, geyikle karakterler arasından teşbih yapılarak anlatılmıştır.

*“Etrafı çevrilmiş bir geyik gibi kin ve yeis ile çırpınan ve bir çıkar yol arayan kafası mütemadiyen ağrıyordu. Bir aralık aklına Muazzez’i kaçırdığı gün, öğleyin eve gelirken çocukların kovaladıktan an geldi. Bu anda kendini ona o kadar benzetti ki, gözleri yaşardı.”*<sup>164</sup>

*“Bir köpek sürüsü tarafından kovalanarak bir köşeye sıkıştırılmış ve etrafı sarılmış bir geyik gibi şaşkın, meyus, fakat mağrur ve çetin, kendimi müdafaaya çalışıyordum. Uzaktan yaptıkları hücumlarla iktifa etmeyerek bana daha çok sokulmak isteyen ve dişlerini gösterenleri şiddetli, fakat ümitsiz darbelerle kendimden uzaklaştırıyordum.”*<sup>165</sup>

#### 1.5.3.3. Çakal

Gecenin sessizliği ev karanlığı çakalların kullanılmasıyla anlatılmıştır. Bu sayede olaylarda korku etkisi arttırılmıştır.

*“İhtiyar kadın, iki sıska ve küçük, birer eşek kadar küçük öküzün çektiği kağının arkasında çıplak ayakları taşlara takılarak; elinde değnek, ağlamaktan kısılmış sesiyle öküzlere bağirmaya*

<sup>163</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 217.

<sup>164</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 200.

<sup>165</sup> Sabahattin Ali, *Kağın, Ses, Esirler*, 107.

çalışarak, yürüyordu. Yaz gecelerinin parlak ay ışığı altında çakalların sesini bastıran bir gıcırta ile ağır ağır ilerleyen bu kağı, hiç de bir ölü taşıya benzemiyordu.”<sup>166</sup>

#### 1.5.3.4. Sinek

“Bu sırada ölü dışarıda, kahvenin bahçesindeki peykede bir hasırın üstünde yatıyordu. Üstüne eski ve pis bir keçe örtmüşlerdi. Başucunda iki üç sinek dolaşıyor, vınlıyordu. Biraz ötede, güneşten gözlerini kırıştıran bir sürü ufak çocuk, ellerinde boylarından büyük değneklerle ve hiç seslerini çıkarmadan bu üstü örtülü ölünün, keçenin alt delikanlı cenazeyi alıp evine götürdüler.”<sup>167</sup>

“Bu çıyan suratlı adam bir müddet sonra san dişlerini gösterip sırtarak Muazzez'in yanağını sıktı. Baş dönen ve alnını avcuna dayayarak uyuklar gibi sallanan genç kadın başını kaldırıp yanındakine baktı ve sinek kovalar gibi elini salladı.”<sup>168</sup>

#### 1.5.3.5. Domuz

Domuz hayvanı bazı toplumlar da sosyal ve dini sebeplerden dolayı sevilmeyen bir hayvandır. Bundan dolayı yazar da eserlerin de kötü durumları ifade etmek amacıyla bu hayvanı kullanmıştır. Hareket ve azarlama ifade eden söylemlerini, bu hayvan üzerinden benzetmeler yaparak vermiştir.

“Bire domuzun karısı, nasıl da haberi yokmuş gibi yapar ya! Diye söylendi. Öteki: Bu dördüncü gelişimiz. Hiçbirinde kıstıramadık. Bu sefer de İsmail yok gibi ama, bakalım! dedi. Çitin kapısını iterek girdiler. Bir candarma, bahçenin arkasına dolandı. Ötekisi kapıyı vurdu.”<sup>169</sup>

#### 1.5.3.6. Timsah

“Şu dakikada sarı nehir üzerindeki kayıklarında uyuyan yorgun Kulileri, iri Hindistan cevizi ağaçlarının dalları arasında tüneyen papağanları, başlarını Nil'in kırmızı sahillerine yaslayarak dinlenen timsahları ve herhangi büyük bir şehrin herhangi bir eğlence bahçesindeki sevgilisini belinden kavrayan sarhoş kibarzadeleri aydınlatan hep aynı ışıktır.”<sup>170</sup>

<sup>166</sup> A.g.e., 12.

<sup>167</sup> A.g.e., 10.

<sup>168</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 188.

<sup>169</sup> Sabahattin Ali, Kağı, Ses, Esirler, 133.

<sup>170</sup> Sabahattin Ali, İçimizdeki Şeytan, 94.

*“Yelkenler artık kullanılmaz birhaldeydi, direklerden bile korkulurdu. Ve tek kazan, bu timsah ölüsüne benzeyen yığıntıyı yürütebilmek için, patlayacak derecelere geliyordu. Yalnız bu kadar da değildi: İş ağır, yemekler fena, kaptan sarhoş ve edepsizdi.”*<sup>171</sup>

### **1.5.3.7. Kurt**

Kurt hayvanı gerek avlanma gerekse yaşam tarzında olsun yüksek zekâ gerektiren davranışlar göstermektedir. Bundan dolayı yazar onun zekâsından karakterler üzerinde betimlemeler yapmıştır.

*“Hiç dedi, Herkesi aptal sanıyor nedir? Bizim elimizden neleri geçti... Böyle kurtları genç kızların arasına başıboş salmaya gelir mi hiç! Ara sıra gözümüzün kör olmadığını anlatmalıyız... Kâğıtları eline aldı, “Hadi bakalım, bu sefer hakkınızdan geleceğim” diyerek karıştırdı ve dağıtırken kendi kendine söylenir gibi mırıldandı.”*<sup>172</sup>

*“Hepsinin acısını birden duyduk. Bu acı, gençleri, ihtiyarları, kadınları ve çocukları hep birden bir kurt sürüsü haline koymaya kâfi geldi. Elimizde baltalar, sopalarla ormana daldık. İşçiler daha yeni başlıyorlardı.”*<sup>173</sup>

### **1.5.3.8. Balık**

Balıklar deniz ve sahille birlikte kullanılmıştır. Mekânın içinde bulundukları zenginlikler birisi de balıklar olmuştur. Bir diğer kullanım amacıysa karakterlerin kendilerine gıda sağlamak amacıyla olmasındadır.

*“Salâhattin Bey'in evi Bayram Yeri dedikleri semtte, yabancı memurların oturduğu Rum mahallesi ve Aşağı çarşı taraflarından uzaktaydı, Sokağın köşesinde olan evin arkasında büyük bir bahçe vardı. Dere, bahçenin kenarından geçer ve çocuklar ellerindeki fiçi çemberlerinin keskin taraflarını vurarak, bir karıştan daha derin olmayan suda balık avlıyorlardı.”*<sup>174</sup>

*“Ara sıra sahilde balık tutmaya giden kabileler tekrar söylediler ki, o denizde şimdiye kadar uzaktangeçen bir gemi bile gözlerine ilişmemiştir. Ve artık hissettiler ki fırtına kendilerini baygın*

<sup>171</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 75.

<sup>172</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 35.

<sup>173</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 84.

<sup>174</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 20.

olarak kıyıya attığı zaman vahşileri orada bulunduran tesadüfe minnettar olmaktan başka yapılacak şey yoktur.”<sup>175</sup>

### 1.5.3.9. Karınca

Karınca hayvanı eserlerde küçüklüğü ve savunmasızlığı ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Karakterlerin de istemediği olaylar karşısında onlar gibi savunmasız olduğu belirtilmiştir.

“Zannediyorum ki, tasavvuru bile baş döndüren bir süratle hiç durmadan koşup giden bu hayat ve bir avuç toprağının bile doğru dürüst esrarına varamadığımız bu karmakarışık dünya beni bir buğday tanesi, bir karınca gibi ezip geçi verecek... Böyle acz içindeyken odamda her şey bana küçüklüğümü ve zavallılığımı haykırıyor.”<sup>176</sup>

“Ve diğer bir şehirde, gür beyaz kaşlı, damarlı elli meşhur biyoloji alimleri genç şaire karıncaların öğleden sonraki yaşayışları hakkında yeni nazariye ve tahminleri ihtiva eden yirmi muazzam ciltlik kitaplarını hediye ettiler.”<sup>177</sup>

### 1.5.3.10. Yılan

Eserlerde yılanın dili ve esnekliği kullanılarak betimlemeler yapılmıştır. Onun eşsiz renge sahip olması kullanılmasının en önemli nedeni olmuştur.

“Fakat bu ne kadar böyle devam edecekti? Hayatlarında değişmesi icap eden bir şey olduğu muhakkaktı. Hasta babanın ekmeği daha ne kadar yenebilirdi? Şahinde'nin gitgide bir yılan gibi parlamaya başlayan gözlerinin kamçısı hiç Yusuf'un üzerinden eksilmeyecek miydi?”<sup>178</sup>

“Yarı yerine kadar batan güneşin sararmış çayırlara, küçük bulut kümelerine, bir yılan dili gibi kıvrarak uzattığı son kırmızı ışıkları uzun uzun seyrettim. Etrafımda hiçbir hareket yoktu” Kertenkeleler bile, yosunlu taşların üzerinde, akşamın alacakaranlığına bakarak, yavaşça ilerliyordu.”<sup>179</sup>

<sup>175</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 47.

<sup>176</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 89.

<sup>177</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 28.

<sup>178</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 147.

<sup>179</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 52.

### 1.5.3.11. Kelebek

*“Kapaklan birer kelebek kanadı gibi çırpınan bu gözler, bu biraz aşağı sarkarak titreyen dudak ve bu bir çiçek kadar taze yüz ona müthiş bir hüznün verdi. Göğsü daralıyordu. Bilinmeyen bir yerden bir felaketin geleceğinden eminmiş gibi onu kendine çekerek sımsıkı sarıldı.”*<sup>180</sup>

### 1.5.3.12. Kurbağa

*“Çakıllarda acele acele seken sulardan ve uzaklardan gelen bir kurbağa sesinden başka hiçbir şey duyulmuyordu. Atmaca önüne bakıyor, niçin çağırdığımı, ne söyleyeceğimi sormuyordu. Elimi omuzuna koydum, gözlerini bana kaldırdı.”*<sup>181</sup>

### 1.5.3.13. Ceylan

Ceylanın mahzun ve ürkek tavırları üzerinden betimlemeler yapılmıştır. Onun bu yapısıyla insanın davranışları arasında bir bağ kurulmuştur.

*“Nağmelerimi yalnız senin sözlerinde arayacağım. Gözlerinde, sahibi için, yaşadığı ormanı bırakan bir ceylanın garip mahzunluğu vardı. Sanat, ilahi sanat aşka yenilmişti. Ve aşk ne kadar kudretlidir!”*<sup>182</sup>

### 1.5.3.14. Kertenkele

*“Yusuf dere yatağındaki bu nebat mahşerine sokuldu. Bir kertenkele hızla kaçtı ve birkaç ağustos böceği sustu. Sonra tekrar başladılar. Yusuf gömleğinin yakasını çözdü ve ceketini çıkardı. Ağzını açarak bitkin, harap, nefes almaya uğraşıyordu. Yere uzandı.”*<sup>183</sup>

*“Etrafımdahiçbir hareket yoktu. Kertenkelelerbile, yosunlu taşların üzerinde, akşamın alacakaranlığına bakarak, yavaşça ilerliyordular. Yalnız ıslak tahtaların güneşte çıkardıkları sese benzeyen bazı çıtırtılar vakit vakit duyulmaktaydı.”*<sup>184</sup>

<sup>180</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 143.

<sup>181</sup> Sabahattin Ali, Değirmen, 19.

<sup>182</sup> A.g.e., 45.

<sup>183</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 114.

<sup>184</sup> Sabahattin Ali, Değirmen, 52.

### **1.5.3.15. Atmaca**

*“Bilir misin adaşım, bu köylüler tavuk ve oğlak çaldığımızı söyleyerek bizden şikayet ettikleri halde bizi gene severler. Aralarında birkileye yakın buğday toplayarak Atmaca'ya verdiler. Ve değirmenci buna iki çömlek de yoğurt ilave etti.”*<sup>185</sup>

### **1.5.3.16. Ağustosböceği**

Ağustosböceği hayvanının kullanılmasının temel amacı onun kendine özgü sesidir. Bir diğer kullanım amacı zamanı ifade etmek için olmuştur.

*“Bu sırada muhayyilesi onu başka bir geceye, şimdi kendisine asırlarca uzak gelen bir zamana götürdü. Ilık bir yaz gecesinde, çingiraklarının sesi ağustos böceği feryatlarına karışan bir yaylı ile yaptıkları yolculuğu hatırladı.”*<sup>186</sup>

## **1.6.1. Bitkiler**

### **1.6.1.1. Ağaçlar**

Sabahattin Ali eserlerinde sıklıkla ağaçları kullanmıştır. Ağaçlar onun eserlerinde tabiatın kullanımına yücelik katmıştır. Ağaçlar da tıpkı çiçekler gibi esere canlılık katmıştır. Ağaçların çeşitlilik göstermesi, eserlerde geçen mekânlardaki tabiat unsurlarının çeşitlilik gösterdiğini bir göstergesidir. Ağaçların sayıca fazla olması, tabiatın korunduğunu ve yazar tarafından son derece canlı ve çarpıcı bir biçimde yansıtıldığını göstermektedir.

Sabahattin Ali eserlerinde yaşadığı coğrafyadan büyük oranda etkilenmiştir. Bu etki kendisinin hikâye ve romanlarında geçen coğrafyada bariz bir şekilde görülmektedir. Yazarın kendi yaşamındaki coğrafyada incir ve zeytin ağaçlarının fazla olması ve dönemin insanların geçim kaynağı olarak tarımda bu ağaçları kullanmaları, karakterler üzerinden yansıtılmıştır. Eserdeki karakterlerin de geçim kaynaklarının temelinde bu iki ağaç vardır. Karakterler geçmiş atalarından gördükleri, bakım metotlarını birbirleriyle etkileşim halinde bulunarak, geçimlerini sağlamaktadırlar.

---

<sup>185</sup> A.g.e., 15.

<sup>186</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 212.



### 1.6.1.2. Ağaç

“Beyaz önlüklü bir garson elektrik düğmesini çevirdi. Ağaçların arasına gerilmiş tellere asılı duran bir sürü ampul birdenbire sarı bir ışıkla canlandı. Bu sırada dört kişi hararetle münakaşalar ederek geldiler, Ömer’le Nihat’ın masasının yanına oturdular.”<sup>187</sup>

### 1.6.1.3. Dal

“Kâzım ile ahbap olanlar vardı. Akşam serinliğinde ihtiyar ağacın dalları, irili ufaklı çocuklarla dolar, geniş ve yeşil yaprakların arasından kâh aşağı doğru sallanan bir bacak, kâh başka bir dala uzanmaya çalışan bir kol görünürdü.”<sup>188</sup>

### 1.6.1.4. Yaprak

Sabahattin Ali eserlerinde ağaçları sıklıkla kullanmıştır. Bundan dolayı yapraklar bu ağaçları tamamlayıcı bir unsur olarak kullanılmıştır.

“Değirmenin kapısı yanındaki taş sedire saatlerce oturup meydana eşelenen tavuklara, yahut kocaman çınarın kıpırdayan yapraklarına yarı yumuk gözlerle bir bakışı vardı ki, adamı ağlamaklı ederdi.”<sup>189</sup>

### 1.6.1.5. Odun

Odunların eserlerde kullanılmasının başlıca sebebi ısınma gereksinimi olmuştur. Karakterler sıklıkla odunları kesmekte ve kendilerine ısınacak kışlık hazırlamaktadırlar.

“Sokaklar تنها idi. Birkaç küçük çocuk kapılarının eşiğine oturmuş sütlü mısır yiyorlardı. Daha ilerde, bir sürü boş oduncu eşeğinin kımıldamadan bekleştikleri meydana, çocukların, ellerinde bol yapraklı kavak dallarıyla, eşekarısı kovaladıklarını gördü.”<sup>190</sup>

### 1.6.1.6. Çam

Sabahattin Ali’nin çam ağaçlarını farklı şekillerde kullanmış ve betimlemiştir. Yazarın kendi yaşamında çam ağaçlarının bol olduğu bölgelerde yaşaması ona bu şekilde betimeleme zenginliği katmıştır.

<sup>187</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 46.

<sup>188</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 23.

<sup>189</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 18.

<sup>190</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 115.

*“Kasabaya yaklaşınca birkaç sığırtmaca rastladı. Önerine kattıkları beş on sıska öküzü bağıra çağıra bir araya toplamak istiyorlardı. Çamurlu yolda insanın burnuna rutubetli ve ekşi bir gübre kokusu vuruyor ve oralaradaki birkaç basık evin bacasından etrafa reçineli çam odunlarının dumanı yayılıyordu. Daha çok karanlığa kalmamak için çamurlu yollarda hızlı hızlı yürüdü.”*<sup>191</sup>

*“Güneş arkamızdaki sırta gömüldükçe, karşi taraftaki tepenin üzerine serpilmiş bulunan çam ağaçlarına gitgide kırmızılaşan bir ışık yolluyor, vadiyi süratle artan bir loşluğa terk ediyordu.”*<sup>192</sup>

#### **1.6.1.7. Meşe**

*“Artık mallan, damadı ile torunu idare ediyordu. Fakat ihtiyar Ganimet Hanım'ın bir köşecikte san liraları bulunduğu, hatta bunlann, "Kefen param buradadır, cenazemi bununla kaldırınız!" diye gösterdiği, fakat başucundan ayırmadığı yeşil boyalı küçük meşe sandıkta durduğu söylenirdi. Yüzünü hiç kimsenin görmediği bu servetin bazı parçalan, akrabalardan biri evlendiği veya bir çocuk sünnet olduğu zaman bir çift elmas küpe, bir dizi inci veya mavi boncuklu bir "Maşallah" halinde kendini gösterirdi.”*<sup>193</sup>

#### **1.6.1.8. Çınar**

Çınar ağacı yüce ve uzun ömürlü bir ağaçtır. Yazar da onun bu özelliğinden eserlerin de yararlanmıştır. Ululuk ve erilmez oluğu ifade etmek için sıklıkla bu ağacı kullanmıştır.

*“Şadırvanın ayağında birkaç ördek birbiri arkasına ve sallana sahana dolaşır, yassı gagalarından çamurlu suları süzerlerdi. Gölgesi bütün meydanı kaplayan büyük çınar hiç durmadan hışıldar; biraz ilerde, Karpuzoğulları'nın büyük konaklarının damındaki leylek, yavrularına uçmak öğretmek ister ve garip takırtılar çıkarırdı.”*<sup>194</sup>

#### **1.6.1.9. Söğüt**

Yazar eserlerinde söğüt ağacının uzunluğundan faydalanmıştır. Onun bu şekilde diğer ağaçlara nazaran eşsiz bir uzunluğa sahip olması, yazara çok canlı tasvir gücü sağlamıştır.

<sup>191</sup> A.g.e., 102.

<sup>192</sup> Sabahattin Ali, *Kağnı, Ses, Esirler*, 111.

<sup>193</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 71.

<sup>194</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 25.

*“Bilekten parmaklara doğru adaleler, incecik damarlar uzanıyor ve biraz dokununca kemikler hissediliyordu. Kesik tırnakları ne bir söğüt yaprağı kadar uzun, ne de bir gelincik yaprağı kadar genişti. Uçlarına doğru incelen parmakların nihayetine gayet tabii şekilde yerleşmişlerdi.”*<sup>195</sup>

#### **1.6.1.10. Kavak**

Ağaç ağacının kullanımını eserlerde çınar ağacıyla birlikte verilmiştir. Sabahattin Ali her iki ağacın da boyu sebebiyle, heybetinden dolayı eserlerinde kullanmıştır.

*“İkinciye doğru siyah zeytin ağaçlarının arasında yükselen açık renkli çınar ve kavaklar gözüme ilişti. Burası küçük bir değirmendi. Suyu bol bir çay küçük söğüt ağaçlarının arasından geçtikten sonra dar ve taş bir mecraya giriyor, oradan da dört tane tahta oluğa taksim oluyordu.”*<sup>196</sup>

#### **1.6.1.11. Akasya**

*“Halkevinin camlarından aksederek beyaz mermer binayı kan rengi deliklere boğan güneş, akasya ağaçlarının ve çam fidanlarının üzerinde yükselen ve buğu mudur, toz mudur, ne olduğu belli olmayan duman, herhangi bir inşaattan dönen ve parça parça elbiselerinin içinde sessiz ve biraz kambur yürüyen ameleler, üstünde yer yer otomobil lastiği izleri uzanan asfalt”.*<sup>197</sup>

#### **1.6.1.12. Köknar**

Sabahattin Ali eserlerinde bu ağacı karakterlerin ısınma ihtiyacını karşılayacak bir ağaç olarak kullanmıştır.

*"Hımbılın biridir de ondan. Doğru dürüst lisan bildiği bile şüpheli!" diyorlardı. Halbuki Almanca'yı gayet iyi bildiğini ve yaptığı tercümelelerin pek doğru ve güzel olduğunu sonradan öğrendim. Yugoslavya'nın Susak limanı üzerinden gelecek dişbudak ve köknar kerestelerinin evsafına veya travers delme makinelerinin işleme tarzına ve yedek parçalarına dair bir mektubu kolayca tercüme ediyor, Türkçeden Almanca-ya çevirdiği şartname ve mukavelenameleri şirket müdürü hiç tereddüt etmeden yerlerine yolluyordu.”*<sup>198</sup>

<sup>195</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 96.

<sup>196</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 15.

<sup>197</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, 12.

<sup>198</sup> A.g.e., 19.

### 1.6.1.13. Zeytin

Sabahattin Ali' eserlerinde en fazla kullandığı üç ağaç bulunmaktadır. Bu ağaç türleri: Zeytin, İncir ve Çam ağaçlarıdır. Yazarın yaşamında sıklıkla bu ağaçlarla karşılaşması ve onlarla iç içe yaşaması, eserlerinde bu denli sıklıkla kullanmasındaki en büyük etmendir. Bir diğer kullanım amacıysa karakterlerin bu ağaçlar vasıtasıyla geçimlerini sağlamasıdır.

*“Adımını onlara uyduramayan esnaf ezilip kenara atılıyordu ve aşağı yukarı on seneden beri devam eden bu mücadele Galip efendinin elindeki birkaç parça arazi ile birkaç yüz ağaç zeytini eritmekle kalmamış, Şehzadebaşı'nın arka sokaklarının birinde yan yana duran üç evin, içinde oturduğundan maada diğer ikisini alıp götürmüştü.”*<sup>199</sup>

*“Yağmur akşama doğru sahiden arttı. Karşı tepedeki palamut ormanına birbiri arkasına yıldırımlar düşüyor, iri damlalar zeytin ağaçlarının siyah yapraklarını garip tıptırlarla oynatıyordu.”*

200

### 1.6.1.14. Karaağaç

*“Yokuşun sonunda genişçe bir meydan vardı. İri ceviz ve karaağaçlar gökyüzünü tamamen kapatıyor ve yaprakların arasından sızan ışıklar meydanın bir kenarındaki küçük bir havuzu daima değişen bir mozaikle süslüyordu. Geldiği yolun kenarından akan su demek buradan çıkıyordu.”*<sup>201</sup>

### 1.6.2. Çiçekler

Sabahattin Ali'nin eserlerinde çiçekler çeşitlilik göstermektedir. Onların sayısının fazla olması, eserlere renklilik ve canlılık katmaktadır. Mekânın güzellikleri onların kullanılmasıyla okuyucuya aktarılmıştır. Onların bu denli etkin kullanılması okuyucu ve eser arasındaki bağı kuvvetlendirmiştir. Dolayısıyla yazar tarafında kullanılmasının bir amacı esere canlılık katmakken, diğer amacı etkileşimin kuvvetlendirilmesi olmuştur. Çiçeklerin sayısının eserlerde fazla olması, diğer tabiat unsurlarının da çok çeşitli olduğunun bir göstergesidir. Çiçeklerin

<sup>199</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 25.

<sup>200</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 21.

<sup>201</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 57.

insanların günlük yaşamlarında karşılaştıkları renginden ve kokusundan dolayı, okuyucuyu da rahatlatan bir etkisi söz konusu olmuştur.

### **1.6.2.1. Lale**

Lale farklı renklere sahip olan bir çiçektir. Onun bu denli benzersiz ve güzel renkte olmasından dolayı yazar tarafından sıklıkla kullanılmıştır.

*“Çimenler üzerinde uçuşan beyaz kağıtlar, ki bunlar elindeki şaheserin müsveddeleriymi, yüzüne sisten yaratılmış küçük kuşlar gibi dokunup geçiyorlar ve sonra bahçedeki beyaz güllerin, kan rengi karanfillerin, bıçak gibi keskin kokulu sardunyaların, yaşmaklı bir kadına benzeyen zambakların, ince sapları üzerinde alevli bir meşaleyi hatırlatan lalelerin ve renkli maskeleriyle eski Yunan aktörlerini andıran hercaimenekşelerin üstüne konuyorlardı.”*<sup>202</sup>

### **1.6.2.2. Menekşe**

*“Kitabın sahifelerinden gözlerini ayırmayarak yürüdü. Islakçimenleri çiğneyerek ve ayağının altında ezilen menekşelere dikkat etmeyerek, iki tarafı mermer direkli bir kapıdan evine girdi.”*<sup>203</sup>

### **1.6.2.3. Zambak**

Zambakların fiziki özelliklerinin diğer çiçeklerden kendisini ayırıcı bir yapısı bulunmaktadır. Bundan dolayı yazar onun bu yapısını zarif bir kadının fiziki özelliklerine benzetmiştir.

*“Çimenler üzerinde uçuşan beyaz kağıtlar, ki bunlar elindeki şaheserin müsveddeleriymi, yüzüne sisten yaratılmış küçük kuşlar gibi dokunup geçiyorlar ve sonra bahçedeki beyaz güllerin, kan rengi karanfillerin, bıçak gibi keskin kokulu sardunyaların, yaşmaklı bir kadına benzeyen zambakların, ince sapları üzerinde alevli bir meşaleyi hatırlatan lalelerin ve renkli maskeleriyle eski Yunan aktörlerini andıran hercai menekşelerin üstüne konuyorlardı.”*<sup>204</sup>

---

<sup>202</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 24.

<sup>203</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 25.

<sup>204</sup> A.g.e., 24.

#### 1.6.2.4. Erguvan

Erguvanın rengarenk olması diğer çiçeklerin de onlara benzetilmesini sağlamıştır. Yazar diğer çiçeklerin de onun gibi güzel olduğu vurgulamıştır.

*“Biraz daha yürüyerek kurumuş bir dere yatağına geldi ve burada bin bir türlü nebat ile karşılaştı: Ufak çınar ve söğüt fidanlarının dalları birbiriyle karışıyor, hayıt ağaçlarının ekşi kokusu etrafa yayılıyor, zakkum fidanları erguvan renkli çiçeklerle parlıyor ve kımlıyor ve sararmış sazlar, dikenler, kamışlar, yabani naneler, vahşi ayva fidanları birbirinin içinde kayboluyordu.”*<sup>205</sup>

#### 1.6.2.5. Sardunya

Sardunyanın etrafı saran etkili kokusu yazarın tasvir gücünü arttıran bir unsur olmuştur. Bu sayede okurların eserden etkilenmesi hat safhaya çıkartılmıştır.

*“Yer ayaklarının altından ittiriyormuş yahut gökyüzü kendisini çekiyormuş gibi yukarıya uzanıyor; vücudunu insanlıktan ayıran bir buğu, hareketlerine gökyüzündekilere mahsus sarhoşluğu veriyordu. Çimenler üzerinde uçuşan beyaz kağıtlar, ki bunlar elindeki şaheserin müsveddeleriydi, yüzüne sisten yaratılmış küçük kuşlar gibi dokunup geçiyorlar ve sonra bahçedeki beyaz güllerin, kan rengi karanfillerin, bıçak gibi keskin kokulu sardunyanların, yaşmaklı bir kadına benzeyen zambakların, ince sapları üzerinde alevli bir meşaleyi hatırlatan lalelerin ve renkli maskeleriyle eski Yunan aktörlerini andıran hercai menekşelerin üstüne konuyorlardı.”*<sup>206</sup>

#### 1.6.2.6. Papatya

Papatyanın eserlerde kullanılması, çevrenin daha canlı bir şekilde tasvir edilmesini sağlamıştır. Onun beyaz rengi, yazara kelimelerle resim çizme imkânı tanımıştır.

*“Uzun ve kumlu bir yolu geçtikten sonra kulaklarına hafif bir vızıltı ve sonra ince bir kadın sesi geldi. Ortalığı papatya tarlası gibi kaplayan beyaz örtülü teneke masaların etrafı irili ufaklı, kadınlı erkekli bir insan kalabalığı ile dolmuştu.”*<sup>207</sup>

<sup>205</sup> A.g.e., 114.

<sup>206</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 24.

<sup>207</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 152.

“Ve genç şair bir ay şehrin etrafındaki ormanları dolaştı, ki orada yerlere kadar uzanan dalların pembe dudaklı çapkın gelinciklerden, sarışın ve hayalci papatyalardan aldığı gürültüsüz öpücüklerle, yalnız sinsi sinsi yürüyen yabankedileriyle, daima koşan ürkek karacalar mani oluyorlardı.”<sup>208</sup>

#### **1.6.2.7. Gül**

“Kavak fidanları arasında ve dar bir yolda gidiyor, sağ tarafında bir adım genişliğindeki bir arktan köpüklü sular akıyordu. Sol tarafında aşağıya doğru uzanan hafif bir sırt ve bunun üzerinde, etrafı böğürtlen ve yabangülü çitleriyle sarılmış bağlar vardı. Çömelmış insanlar gibi duran kütükleri ve üzerlerinde kırmızı meyveleriyle kiraz fidanlarını gayet iyi görüyordu.”<sup>209</sup>

#### **1.6.2.8. Zakkum**

“Biraz daha yürüyerek kurumuş bir dere yatağına geldi ve burada bin bir türlü nebat ile karşılaştı: Ufak çınar ve söğüt fidan dallarının dalları birbiriyle karışıyor, hayıt ağaçlarının ekşi kokusu etrafa yayılıyor, zakkum fidanları erguvan renkli çiçeklerle parlıyor ve kımıldıyor ve sararmış sazlar, dikenler, kamışlar, yabani naneler, vahşi ayva fidanları birbirinin içinde kayboluyordu.”<sup>210</sup>

#### **1.6.2.9. Karanfil**

Yazar karanfilin kendi özgü kırmızı renginden yola çıkarak tasvirler yapmıştır. Onun bu rengi yazarın vurgu gücünü arttıran bir unsur olmuştur.

“Çimenler üzerinde uçuşan beyaz kağıtlar, ki bunlar elindeki şaheserin müsveddeleriydi, yüzüne sisten yaratılmış küçük kuşlar gibi dokunup geçiyorlar ve sonra bahçedeki beyaz güllerin, kan rengi karanfillerin, bıçak gibi keskin kokulu sardunyalının, yaşmaklı bir kadına benzeyen zambakların, ince sapları üzerinde alevli bir meşaleyi hatırlatan lalelerin ve renkli maskeleriyle eski Yunan aktörlerini andıran hercai menekşelerin üstüne konuyorlardı.”<sup>211</sup>

<sup>208</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 26.

<sup>209</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 57.

<sup>210</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 114.

<sup>211</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 24.

### 1.6.3. Diğer Bitkiler

Sabahattin Ali'nin hikâye ve romanlarında kullandığı bu bitki türleri genellikle karakterlerin geçimlerini sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Kırsal yaşamda karakterlerin geçim kaynağının tarım ve hayvancılığa dayanmasından dolayı karakterler bu bitki türlerine adeta muhtaç bir yaşam tarzı sürmektedir. Genellikle kendilerinin ve hayvanlarının yiyecekleri olarak bu bitki türleri eserlerde sıklıkla kullanılmıştır. Bundan dolayı karakterler ve bu bitki türleri arasında geçim sıkıntısından dolayı zorunlu bir bağ bulunmaktadır. Karakterler ve doğa arasında bu denli güçlü bir ilişki kurulması, karakterlerin doğa arasındaki bağı kuvvetlendirmiştir.

#### 1.6.3.1. Arpa

Kırsal yaşamda geçen hikâyelerde at ulaşım aracı olarak sıklıkla kullanılmıştır. Onların temel besin kaynağı arpadır. Bundan dolayı onların beslenmesinin anlatıldığı bölümlerde arpa bitkisine yer verilmiştir.

*“Önüne geniş ve kuru bir dere çıktı. Atlar bilekleri kadar kuma batıyorlar ve ter içindeki vücutlarını müthiş bir gayretle geriyorlardı. Yusuf yere atlayarak hayvanların başını tuttu ve ağır ağır bu kumlu sahayı geçti. Burada bir müddet bekleyip atları dinlendirmek istedi. Oturduğu yerin altındaki yem torbalarını çıkarıp baktı. İçlerinde epeyce arpa vardı.”*<sup>212</sup>

#### 1.6.3.2. Buğday

Kırsal yaşamda yaşayan karakterlerin temel geçim kaynağı tarımdır. Bundan dolayı üretimleri ve ticaretleri, ekmeğin üretildiği buğdaya dayanmaktadır.

*“Zeytinlik işlerinden, tarladaki buğday satışından kalma üstümde on iki san liram var. On dörttü, birini Edremit'e, arabacıya yolladım, birini de burada bozdurdum. Ayvalık'a gidip bu para ile bir hayvan, bir de araba alacağım, işleyeceğim. Kazanırsam atları çift yapar, belki arabayı da yaylıya çeviririm.”*<sup>213</sup>

<sup>212</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 125.

<sup>213</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 140.



### 1.6.3.3. Pirinç

"Kızım hastaydı, Yusuf Ağamız pirinçle yağ aldı, hatır sormaya geldi. Sağ olsun, zaten pek merhametlidir. Tam çıkıp giderken karanlıkta birisi fırlayıp bir bıçak soktu; herhalde herif, Yusuf Ağa'yı benzetti. Yoksa ne geçmişi olacak ki?" <sup>214</sup>

### 1.6.3.4. Mısır

Mısır hayvanların ve insanların sıklıkla kullandığı bir besindir. Yazar da eserlerinde bu bitkiyi genellikle kullanmıştır.

"Sokaklar تنها idi. Birkaç küçük çocuk kapılarının eşğine oturmuş sütlü mısır yiyorlardı. Daha ilerde, bir sürü boş oduncu eşğinin kımıldamadan bekleştikleri meydanda, çocukların, ellerinde bol yapraklı kavak dallarıyla, eşekarısı kovaladıklarını gördü." <sup>215</sup>

### 1.6.3.5. Portakal

"Pansiyon sahibi madam da boş zamanlarını benimle gevezeliğe hasrediyor ve yardımında bulunuyordu. Pansiyonun diğer müşterileri de birlikte ahbaplık etmeyi fırsat sayıyorlar ve saçma sapan suallerle başımı şişiriyorlardı. Akşam yemeklerinde sofrada toplanan kalabalık, oldukça renkliydi. Bunların arasında bilhassa Hollandalı bir dul kadın olan Frau van Tiedemann, Portekizli bir tüccar olan ve Berlin'e Kanarya adalarından portakal getiren Herr Camera ve ihtiyar Herr Döppke benimle ahbaptılar." <sup>216</sup>

Ve keskin kokulu portakal bahçelerinde, erguvan renkli güller arasında, ay ışığının renklerini aksettiren firuze yüzükler, opal taşından küpelerle dolaşan küçük bir kuşa benzeyen başlarını şairin ipek harmanisinin arasına saklayan sevgilileri veya büyük bir gece şenliğine Lahur şalından sarıkları, zebercet saplı asalarıyla, gümüş bilezikli zenci köleler arasında gelen ve Firdevsi'yi imrendirecek ilahi cenk kasidelerini gülümseyerek dinleyen uzun bıyıklı, heybetli sultanları onun taze muhayyilesinde yaşattılar. <sup>217</sup>

### 1.6.3.6. İncir

<sup>214</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 53.

<sup>215</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 115.

<sup>216</sup> Sabahattin Ali, Kürk Mantolu Madonna, 51.

<sup>217</sup> Sabahattin Ali, Değirmen, 28.

Sabahattin Ali zeytin ağacını eserlerin de kullandığı kadar incir ağacını da kullanmıştır. Bunun temel sebebi kendi yaşamında bu ağaçlarla sıklıkla karşılaşmasıdır. Bir diğer kullanım amacı: Ekonomik ihtiyaçları karşılamak için olmuştur.

*“Vakit hayli ilerlemiş, güneş arkalarındaki minarelerin hizasına gelmişti. Onlar ara sıra yer değiştirerek hâlâ dolaşıyorlardı. Nihayet yıkılmış bir sur parçasının üstüne tırmandılar. Taşların arasından fırlayan birkaç yabani incir fidanı tomurcuklanmaya çalışıyordu. Elleriyle yapıştıkları taşlar parmaklarında beyaz ve kumlu harç parçaları bırakıyordu.”*<sup>218</sup>

### **1.6.3.7. Erik**

Erik ağacının eserde kullanılması zamanı ifade etmek için olmuştur. Onun çiçek açması baharın gelişinin bir habercisi olmuştur.

*“Bizler, her gördüğümüz fenalığın ve rezaletin bir parçasını ruhumuzda ebediyen beraber taşımaya mahkûm insanlar, onun yanında ne kadar zavallı ve küçük şeyleriz... Bak, karşıdan dağınık bulutlar geliyor. Çiçek açmış bir erik dalı gibi minimini ve birbirine sokulmuş bulut parçacıkları...”*<sup>219</sup>

### **1.6.3.8. Böğürtlen**

Böğürtlenin eserlerde kullanılmasının temel amacı dağlık ve bakımsız yeri ifade etmek için olmuştur. Böğürtlen ağacı tarımsal faaliyetler olmadan, kendiliğinden ortaya çıkan ve büyüyen bir meyvedir.

*“Kavak fidanları arasında ve dar bir yolda gidiyor, sağ tarafında bir adım genişliğindeki bir arktan köpüklü sular akıyordu. Sol tarafında aşağıya doğru uzanan hafif bir sırt ve bunun üzerinde, etrafi böğürtlen ve yabangülü çitleriyle sarılmış bağlar vardı. Çömelmiş insanlar gibi duran kütükleri ve üzerlerinde kırmızı meyveleriyle kiraz fidanlarını gayet iyi görüyordu.”*<sup>220</sup>

### **1.6.3.9. Ceviz**

Sabahattin Ali eserlerin de ceviz ağacının boyu üzerine betimlemeler yapmıştır. Onun yüksekliği ve genişliği diğer ağaçlardan ayıran bir özellik olmuştur.

<sup>218</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 90.

<sup>219</sup> A.g.e., 94.

<sup>220</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 57.

“O akşam düdük çalıp herkes koğuşlarına giderken Arap gardiyanın eline bir yirmi beş kuruşlukla bir tutam esrar sıkıştırdık. O da: Hapishaneden banker olup çıkacaksınız ellalem!" Diye yarenlik ederek gitti. Gece oluncaya kadar ceviz takozlarını keserle yontup sözüm ona sedefli nalın yaparak vakit geçirdik”.<sup>221</sup>

#### 1.6.3.10. Nane

“Biraz daha yürüyerek kurumuş bir dere yatağına geldi ve burada bin bir türlü nebat ile karşılaştı: Ufak çınar ve söğüt fidanlarının dalları birbiriyle karışıyor, hayıt ağaçlarının ekşi kokusu etrafa yayılıyor, zakkum fidanları erguvan renkli çiçeklerle parlıyor ve kımlıyor ve sararmış sazlar, dikenler, kamışlar, yabancı naneler, vahşi ayva fidanları birbirinin içinde kayboluyordu.”<sup>222</sup>

#### 1.6.3.11. Soğan

Soğan bitkisi eserlerde temel besin maddesi olarak kullanılmıştır. Bir diğer kullanım amacıysa: deyimler olmuştur. Bu deyimler yokluğu ifade etmek için kullanılmıştır.

*İnsan karnı doyunca ihtiyacı biter mi? Hem ne hakkınız var? O bizim kardeşimiz, oğlumuz, sizin ona yük olmaya ne hakkınız var? Karı koca aptal oğlanı buldunuz da soyup soğana mı çevireceksiniz? Ben de sizi bir şey zannedyordum...*<sup>223</sup>

*Öksürük nöbeti geçtikten sonra, yaşaran gözlerini önüne dikti. Ayaklarının arasında patlıcan ve soğan kabukları ile iki aşık kemiği vardı. Bir aralık bunlar kayboldular ve o, tükenmez bir yolda giden bir adamı durup durup arkasına baktıran bir hisle, bir anda ve hızla, hafızasında geriye doğru kaydı.*<sup>224</sup>

#### 1.6.3.12. Diken

Sabahattin Ali eserlerinde dikenini kötü durumları ifade etmek amacıyla kullanmıştır. Onun insanlara zararlı bir bitki olmasından yola çıkarak, onun hakkında tasvirler yapmıştır. Bu yönüyle bitkiyi gerçek anlamı dışında, farklı anlamlarda kullanmıştır.

<sup>221</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 42.

<sup>222</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 114.

<sup>223</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 175.

<sup>224</sup> Sabahattin Ali, *Kağrı, Ses, Esirler*, 139.

“Biraz daha yürüyerek kurumuş bir dere yatağına geldi ve burada bin bir türlü nebat ile karşılaştı: Ufak çınar ve söğüt fidanlarının dalları birbiriyle karışıyor, hayıt ağaçlarının ekşi kokusu etrafa yayılıyor, zakkum fidanları erguvan renkli çiçeklerle parlıyor ve kımıldıyor ve sararmış sazlar, dikenler, kamışlar, yabancı naneler, vahşi ayva fidanları birbirinin içinde kayboluyordu.”<sup>225</sup>

“Bir müddet her şeye rağmen dayanmaya çalıştı. Baş aşağı giden bir cereyana bir kere yakasını kaptırdıktan sonra kurtuluş olmadığını seziyordu. Fakat günden güne artan bir halsizlik ve göğsünün içinde zaman zaman diken demetleri gibi dolaşıp gözleri kanlanıncaya kadar onu kıvrandıran öksürük nöbetleri mütemadiyen arttı ve şiddetlendi. Yara haline gelen nefes boruları motor dairesinin rutubetli, boğucu havasını içeri alırken bile sızlamaya başladı kayboluyordu.”<sup>226</sup>

### **1.6.3.13. Hardal**

Yazar eserinde bu bitkinin şifa sağlayan yönünden yararlanmıştı.

“Bu sefer Raif efendinin hastalığı biraz uzunca sürdü. Her zamanki gibi basit bir soğuk algınlığına benzemiyordu. Nurettin beyin getirdiği ihtiyar doktor, hardal lapası tavsiye etti ve öksürük ilacı yazdı. Ben iki üç akşamda bir uğruyor ve her defasında onu biraz daha çökmüş buluyordum. Fakat kendisi fazla telaş etmiyor ve hastalığına ehemmiyet vermez görünüyor. Belki de ev halkını telaşlandırmaktan çekiniyordu. Mihriye hanımla Necla'nın halleri hakikaten insana endişe verecek gibiydi.”<sup>227</sup>

### **1.6.3.14. Ot**

Sabahattin Ali ot bitkisini halkın yaşadığı yerden uzak, bakımsız mekânları ifade etmek amacıyla kullanmıştır.

“Sonra kalktılar ve Sarayburnu istikametinde yürümeye başladılar. Bazen gittikleri yol birdenbire tıkanıveriyordu. O zaman geriye dönerek başka bir tarafa sapıyorlar ve tekrar aynı istikameti tutturuyorlardı. Yolda rastladıkları bir simitçiden iki simit aldılar. Ayakları taşlar arasından yeni

<sup>225</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 114.

<sup>226</sup> Sabahattin Ali, Kağrı, Ses, Esirler, 139.

<sup>227</sup> Sabahattin Ali, Kürk Mantolu Madonna, 38.

*fişkirmaya başlayan otların arasında kaybolarak ve bazan teneke kutulara çarpıp gürültü ederek bir hayli ilerlediler.”* <sup>228</sup>

*“Bir demet kuru ot gibi başındaki yamalı ve kirli örtünün altından fırlayan kınası solmuş kır saçlarını yüziünden ve ıslak yanaklarından çekti. Anlaşılmaz şeyler mırıldandı. Orada oturanlardan birkaçı daha koca karının karşısına geçip çömelerek yarı kandırır, yarı tehdit eder şekilde uzun uzun söylendiler: Öyle değil mi, ha”?* <sup>229</sup>

### **1.6.3.15. Çimen**

*“Yoksa sadece kendimi inandırmak, dünyada yarı yolda kalmayan sevgiler de bulunabileceğini hatırlamak mı istemiştin? Bilmiyorum. Hatta bunları o zaman düşünüp düşünmediğimi de iyice tayin edemiyorum. Fakat bulunduğum yer, birdenbire ayaklarımın altını yakmaya başlamıştı! Kadının göğsünde ve erkeğin kafasında birer tabanca kurşunuyla, yan yana uzandıklarını görür gibi oluyordum. Çimenler arasından kıvrıla kıvrıla akan ve bir gölcük halinde birleşen kanlarına bastığımı zannediyordum.”* <sup>230</sup>

*“Kitabın sahifelerinden gözlerini ayırmayarak yürüdü. Islak çimenleri çiğneyerek ve ayağının altında ezilen menekşelere dikkat etmeyerek, iki tarafı mermer direkli bir kapıdan evine girdi.”* <sup>231</sup>

### **1.6.3.16. Saz**

Saz bitkisi sulak alanlarda olan bir bitkidir. Bundan dolayı göl gibi yerleri ifade etmek için yazar bu bitkileri kullanmıştır. Bu yönüyle bitkilerin mekânı tamamlayıcı bir rolü olmuştur.

*“Biraz daha yürüyerek kurumuş bir dere yatağına geldi ve burada bin bir türlü nebat ile karşılaştı: Ufak çınar ve söğüt fidanlarının dalları birbiriyle karışıyor, hayıt ağaçlarının ekşi kokusu etrafa yayılıyor, zakkum fidanları erguvan renkli çiçeklerle parlıyor ve kımıldıyor ve sararmış sazlar, dikenler, kamışlar, yabani naneler, vahşi ayva fidanları birbirinin içinde kayboluyordu.”* <sup>232</sup>

<sup>228</sup> Sabahattin Ali, *İçimizdeki Şeytan*, 89.

<sup>229</sup> Sabahattin Ali, *Kağrı, Ses, Esirler*, 10.

<sup>230</sup> Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, 124.

<sup>231</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 28.

<sup>232</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 114.

“Ve bir ay geniş nehirlerin üzerinde kayıkla dolaştı ki, orada, boyalı teknelerinde ağlarını temizleyen ihtiyarlar, tatlı sesli su perilerinin toy balıkçıları bataklık sazlarının içine nasıl çektiklerine dair acıklı türküler söylüyorlar; ve geceleri küçük balıklar, ayın nehre avuç avuç serptiği gümüş kırıntılarını toplamak için, suyun üstünde sığıyorlardı.”<sup>233</sup>.

### 1.6.3.17. Isırgan

“Sabırsızlıktan bayılacak gibiydi. Arabadan ve atlardan daha çabuk gitmek ister gibi öne uzanıyordu. Bozuk ve taşlı yollarda boş ve havaleli araba tehlikeli sallantılar yapıyordu. Cenneta-yağı'nin bağlan arasından geçen dar ve çukur yol kupkuru idi. İlbaharda bir dere gibi su ile dolu olan sokakta şimdi yer yer ısırganlar vardı ve bunlar dörtnala koşan atların nallanna çarparak kopuyor, savruluyorlardı.”<sup>234</sup>

### 1.6.3.18. Dut

Dut ağacının kendine özgü yapıda yaprakları bulunmaktadır. Yazar onun bu yapısından yola çıkarak, dut ağacını farklı betimlemeler yaparak kullanmıştır.

“Yusuf'un mahalledeki diğer bir arkadaşı da Alanyalı Rüştü Efendi'nin oğlu Kâzım idi. Bunların evlerinin bahçeleri çok büyük olduğu için, çocuklar ekseriya burada oynarlardı. Burasının tercihinde, bahçede pek bol bulunan meyve ağaçlarının da esiri vardı. Hele kocaman bir ekşi karadut ağacı bir mıknaş gibi mahallenin çocuklarının çekerdi.”<sup>235</sup>

“Bir gün Meram'ın ta öbür başında bir oturağa gittiler. İçerde sazlar çalınıp şarkılar titreşen dut yapraklarında dolaşırken, dönen ve oynayan kadınların kaşık sesleri taşlı bir yolda dört nala koşan at nalları gibi geceye yayılırken, her zamanki şey oldu: Bağrımalar, sövüşmeler başladı. Birkaç silah sesi duyuldu.”<sup>236</sup>

## 1.7. Madenler

Sabahattin Ali eserlerinde çeşitli madenlere yer vermiştir. Kullandığı bu madenler genellikle karakterlerin gelir seviyesini de gösteren detaylardan birisidir. Kırsal yaşamda

<sup>233</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 26.

<sup>234</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 120.

<sup>235</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 23.

<sup>236</sup> Sabahattin Ali, *Kağrı, Ses, Esirler* 24.

yaşayan karakterler, gelir seviyesinin göstergesi olarak sıklıkla madenlere başvurmuşlardır. Bu sayede karakterlerin birbirleri arasındaki çıkarımlar yapmasını sağlamıştır.

Madenlerin bu kullanım şekli, karakterlerin sosyal statüsünü de belirleyen bir unsur olmuştur. Madenlerin kullanım amaçlarından birisi şıklık olurken, diğer amaç ise karakterlerin günlük yaşamlarında, yaşamlarını kolaylaştırmak maksadıyla, bu madenlerden üretilen kullandıkları eşyalar olmuştur.

### **1.7.1. Altın**

Altın değerli bir madendir. Yazar eserlerinde bu doğrultuda onun ekonomik etkisinden yararlanarak kullanmıştır.

*“Ve ben, altından yapılmış yeni ve çok güzel bir kandil gördüm. Usta bir kuyumcu elinden çıktığı, kenarlarını süsleyen göz alıcı ziynetlerden belliydi. O kadar tatlı bir ışığı vardı ki, kandilin parlak madenine su halinde akan bu ışık, çıplak omuzlara dökülen kumral saçları andırıyordu.”* <sup>237</sup>

### **1.7.2. Gümüş**

Sabahattin Ali eserlerinde gümüşün kendine has renginden yararlanmıştır. Onun bu renginden faydalanarak, karakterlerin dış görünüşleri hakkında betimlemeler yapmıştır.

*“Lambanın sarı ışığı altında Kaymakam'ın yüzü olduğundan daha uzun görünüyordu. Gümüş gibi beyaz saçları demet demet şakaklarına dökülüyor ve kirli bir renk alıyordu. Sakalları birkaç saat içinde uzamış, uzun parmaklı ellerinin üzerinde mor damarlar peyda olmuştu. İçerisi ve kenarları kanlanan gözleri etrafa bakıyor, fakat hiçbir şeyin farkında değilmiş hissini veriyordu. Bakışları birkaç kere, kendisine sitemli gözlerle bakan Hulusi Bey'e tesadüf etti.”* <sup>238</sup>

---

<sup>237</sup> Sabahattin Ali, *Değirmen*, 59.

<sup>238</sup> Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*, 48.

### 1.7.3. Demir

Demirin kullanımının temel sebebi, tarıma dayalı sosyal yaşamda bireylerin geçimini sağlamak için kendilerine yardımcı olması amacıyla yaptıkları eşyaların demirden oluşmasından dolayı olmuştur.

*“Halbuki akşam üzeri camları nefesten buğulanan Çınarlı Kahve'ye, arkasında iki de adamıyla birlikte giren Hacı Etem'i, Yusuf ayakta karşıladı; ondan senedi alınca, karşısındakinin beklediği gibi, yırtmaya veya kaçırmaya kalkacağı yerde, güzelce katlayıp cebine koydu ve gocuğunun cebinden büyükçe bir meşin kese çıkararak beyaz boyalı demir masanın üzerine altınları saymaya başladı.”* <sup>239</sup>

### 1.7.4. Bakır

Bakır günlük eşyaların yapımında kullanılan bir maddedir. Eserlerdeki karakterler de gündelik yaşamlarında bu eşyaları genellikle kullanmışlardır.

*“Yukarı çıkarak soyundu. Kollarım ve başını sabunla yıkadı. Fena halde kamı acıkmıştı. Mutfağa giderek teldolabı karıştırdı. Bir bakır sahanın dibinde bir parçacık kıymadan başka bir şey yoktu. Taşlıktaki yeşil sandığı açtı, buradan biraz ekmek ve tulum peyniri alacaktı, fakat kummuş bir kabuktan başka bir şey bulamadı”.* <sup>240</sup>

### 1.7.5. İnci

İnci maden unsuru kadınların süs olarak taktıkları, süs eşyası olarak eserlerde kullanılmıştır. Esteki katan bir kullanım söz konusu olmuştur.

*“Çocukluğundan beri bitip tükenmeyen bu dertlerden ziyade onu hayrete düşüren başka bir şey vardı: Bu ne sonu gelmez tarla, bağ, ev, zeytinlik ve beşibiryerdeydi! Nesilden nesile biriken ve değişen zamanın değirmeninde erimeye başlayan bu servetler bir türlü bitmek bilmiyordu. Borçlar alınıp verilir, tarlalar satılır veya ekilirken, eskilerini aratmayan düğünlerle kızlar gelin ediliyor, akraba düğünleri için kenardan köşeden elmas küpeler, inci gerdanlıklar bulunup çıkarılıyordu.”* <sup>241</sup>

<sup>239</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 66.

<sup>240</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 178.

<sup>241</sup> Sabahattin Ali, İçimizdeki Şeytan, 26.



### 1.7.6. Mermer

Mermerin renk unsuru benzetme olarak kullanılmıştır. Yazar eserlerinde mermerin renginin beyazlığından ve parlaklığından yola çıkarak betimlemelerini yapmıştır.

*“Hayvanların koşumlarındaki pirinç kısımlar, kıymetli birer mücevher gibi temiz parlıklar saçıyordu. Arabanın ağzını yarı yarıya kapayan Yusuf başını biraz sağa eğmişti. Muazzez bu şekilde onun yüzünü adamakıllı görüyordu: Kulağı ve saçları karanlıkta kalmış, sol yanağı, alınının bir kısmı ve burnu mermer gibi beyaz bir ışığa bürünmüştü. Ancak ucunu görebildiği kaşlar hafif ürpermelerle kımlıyordu.”*<sup>242</sup>

### Tabiatın Sabahattin Ali'ye Etkisi

Sabahattin Ali'nin yaşamının büyük bölümü Edremit'de geçmiştir. Edremit'in içinde çeşitli tabiat unsurlarının bulunması, yazarı da büyük ölçüde etkilemiştir. Bölgenin hem deniz hem de dağ barındırması yazarın eserlerin son derece canlı tasvirler kullanmasına sebep olmuştur. Sabahattin Ali'nin yaşamında çevre gözlemlerinin son derece güçlü olması hikâye ve romanlarında da karakterler ve mekân tasvirlerinin bir yansıması olmuştur.

*“Tabiatın, insan yaşamında doğumdan ölüme kadar önemli bir rolü vardır. insanoğlu bu yaşamında gerek düzenlenmiş çevreden gerekse de tabii çevreden etkilenmiştir. Bu etkilenmeler de karşılıklı bir ilişki şeklinde az veya çok eserlere yansımıştır.”*<sup>243</sup>

Yaşanılan coğrafyanın tabiat unsurlarının çeşitliliği ve bu zenginliklerini koruması okuyucunun eserlerde karakterle özdeşim kurmasını sağlayan bir diğer unsurdur. Okuyucular kendi yaşamlarında olan mekân unsurlarıyla eserlerdeki yerlerle benzerlik kurmasını sağlamıştır. İki bağlam arasındaki bu etkileşim yazarın eserlerinin evrensel bir seviyeye

<sup>242</sup> Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf, 127.

<sup>243</sup> Adem Yıldız, *Halk Şiirinde Tabiat*, Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, 137.

ulaşmasına sebep olmuştur. Yazarın edebi dili kullanımdaki gücüyle tabiat unsurlarının harmanlaması yazarı nesiller boyunca kalıcı bir sanatçı olmasının en önemli sebebidir.

Sabahattin Ali eserlerinde tabiatı genellikle bir amaç doğrultusunda kullanmıştır. *“Sabahattin Ali'nin romanlarında romantiklere ve izlenimcilere özgü olan doğa tasvirleri de ağırlıklı bir yer tutar, ancak bu tasvirler süs olsun diye değil, kişilerin ruhsal durumlarını belirtmek için kullanılır.”*<sup>244</sup>

Tabiat unsurlarını kullanılarak yapılan tasvirler ve eserlerdeki mekânlar edebi eserlere renklilik ve canlılık kazandırmaktadır. Sabahattin Ali'de bu kullanım amacının bilincinde olan bir yazardır. Bundan dolayı tabiat unsurlarının kullanımı onun eserlerinde büyük önem arz etmektedir. Tabiat unsurlarının bu denli ustaca kullanılması, onun eserlerinde edebi dili besleyerek, eserlerdeki edebi hazzı arttırmıştır. Yazarın edebi dildeki bu kullanım gücü, okurları esere bağlayıcı bir etkisi söz konusu olmuştur.

Sabahattin Ali'nin şiirlerin de hikâye ve romanlarında olduğu gibi bu etkiden söz edebiliriz. Yazarın şiirlerinde kullanmış olduğu canlı ve realist tasvirler toplumu etkisi altına almasına sebep olmuştur. Tabiat unsurlarının dilin akıcılığıyla birlikte kullanılması musiki armoniyi oluşturan en temel husustur. Dolayısıyla bu kullanımdaki başarı şiirlerin sanatçılar tarafından bestelenerek, icra edilmesini sağlamıştır. Şiirlerinin bestelenmesinin sayıca bu denli fazla olması şiirlerdeki ses uyumunun bir göstergesidir. Ses uyumunun bu denli fazla olması yazarın edebi dili kullanımdaki ustalığının bir yansımasıdır.

Tabiatın yazarın eserlerindeki bu diğer kullanım amacı da eserlerdeki hüznü duygusunu arttırıcı yönüyle kullanılmasıdır. Sabahattin Ali'de yaşamında çeşitli hüznü olaylarla karşılaşması ve bunlarla olan mücadelesi eserlerde tabiat unsurlarının kullanılmasıyla birlikte verilmiştir. Tabiatın eşsiz gücü, genişliği ve yüceliğinin olması hüznü duygusunu hem

---

<sup>244</sup> Nisa Nur Akdemir, *Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna Romanlarında Romantik Aşk Anlayışı ve Oyun Yazımı İçin Eleştirel Olanaklar*, 36.

tetiklemiş hem de karakterlerin bu durumdan çıkararak bir unsur olmuştur. Tabiatın içinde barındırmış olduğu güzellik unsurlarıyla katmış olduğu düşünce derinliği karakterlerin hüznü olaylar karşısında bir çıkış yolu aramasını sağlayan bir en temel hususlardan birisidir.

Yazar karakterler üzerinden yabancılaşma durumunu anlatma da tabiat unsurlarına yer vermiştir. Yabancılaşma ve bunun getirisi olarak yalnızlık olgusunun anlatılmasında tabiat unsurlarının etkisi söz konusu olmuştur. Bu kavram karakterler üzerinde anlatılırken genellikle gece kavramı yazar tarafından hikâye ve romanlarda kullanılan bir unsur olmuştur. Gecenin ıssızlığı ve sessizliği karakterlerin de yalnızlığını arttıran bir unsurdur. Gecenin karanlığı karakterlerin olaylar karşısında karamsarlığa sürüklenmesine neden olmuştur.

Edebi eserler genellikle yazarların kendi yaşamlarından bir parça taşımaktadır. Yazarlar kendi yaşamlarında etkilendikleri olaylardan ve karakterlerden etkilenecek eserlerini şekillendirirler. Sabahattin Ali de çevresinden büyük ölçüde etkilenen ve kişisel yapı olarak hassas bir yapıya sahip olan bir kişidir. Sabahattin Ali'nin bu iki duyguyu da son derece başarılı bir şekilde eserlerinde işlemesi, kendi yaşamında da bu iki duygunun geniş ölçüde bulunmasından dolayıdır.

Kendisi de yazılarından ve siyasi görüşlerinden dolayı birçok kez cezalar alarak hüküm giymiştir. Yazarın cezaevi yaşamı yalnızlığı ve buna bağlı olarak hüznü beraberinde getirmektedir. Yazarın yaşamında bu denli zorluklar içerisinde bulunması, iki duygunun eserlerde büyük yer kaplamasına sebep olmuştur. Realist gözlemlerle olayların bu denli çarpıcı bir şekilde anlatılması, okurların eserlerdeki olay ve karakterle kendi yaşamları arasında benzerlik kurmasını sağlamıştır.

Sabahattin Ali'nin eserlerini ele aldığımızda onun kendi yaşamındaki olayları göz ardı edemeyiz. *“Sabahattin Ali'nin hikâyeleri tema bakımından bakıldığında tabii olarak yazarın hayat öyküsüne önem verilmesi gerekiyordur, çünkü her yazarın eseri, kısmen onun hayatını yansıtır, onun*

*kişiliğini anlatır, onun duygularını hissettirir. Sabahattin Ali, zor bir hayat yaşamıştır. Çocukluğundan itibaren çok sıkıntı çekmiştir.”* <sup>245</sup>

Okurlar farklı duyguları hissetmek amacıyla edebi eserlere ilgi göstermektedir. Sabahattin Ali'nin eserlerinde genellikle çarpıcı olaylar ve buna bağlı olarak hüznün duygusu eserlerin geneline hakim olan duygu olmuştur. Bu duygunun güçlenmesini ve okuyucu üzerindeki tesirini arttıran hususlardan birisi de tabiat olmuştur. Tabiatın son derece etkin ve yerinde kullanılması çeşitli duyguların okuyucuya aktarımında bir köprü vazifesi görmesindeki başlıca temel sebebidir.

Tabiat unsurlarının karakterlerin ve mekânların seçiminde son derece farklılık göstermesi, olaylar arasında kullanılan duygu geçişlerinin de farklılık göstermesini sağlayan bir unsur olmuştur. Bundan dolayı eserlerin büyük bir bölümünde duygu geçişleri tabiat unsurlarının kullanımındaki farklılıkların etkisiyle sağlanmıştır. Bu farklılıkların bir araya gelmesi okuyucu kitlesinin de farklılık ve çeşitlilik göstermesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla Sabahattin Ali'nin eserleri toplumun geniş kitlelerine hitap eden eserler olmuştur.

Sabahattin Ali şiirlerin de tabiatı gözlemleyerek yansıtmış bir yazardır. Yaşamındaki zorluklar tabiatın etkisiyle anlatılmış ve şiirlerinde söz edilmiştir. Tabiatın şiire etkisine örnek olarak Aldırma Gönül adlı şiiri verebiliriz. Kendisinin realist bir gözlemle yaşadıkları bu şiirinde söz edilmiştir. Bu gözlem de tabiatın sertliği, yaşamın sertliğiyle birleşmiş ve şiire karamsar bir hava katmıştır.

Sabahattin Ali eserlerindeki karakterlerde kullandığı iç monolog anlatım tekniğini kendi yaşamında da sıklıkla yaşamıştır. *“Son günlerde kendi kendimle çok muhasebe ettim; “acaba ben mi haksızım, acaba taraftarı olduğum fikirler mi yanlış?” diye çok düşündüm, uykusuz geceler geçirdim. Fakat karşı tarafın mücadele metodlarına bir göz atınca, onların haklı olmasına imkân olmadığı*

---

<sup>245</sup> Kymbat Kali., *Kazak Hikâyeci Sayın Muratbek'in Köy Hikâyeleri İle Sabahattin Ali'nin Konusu Köyde Geçen Hikâyeleri Üzerine Bir Karşılaştırma*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, 11.

*neticesine vardım. Haklı olanlar bu yoldan yürüyemezlerdi, hayır, hak hiçbir zaman söz ve fikir tarafını bırakıp tekme ve balyoz tarafını tutmuş olamazdı.”*<sup>246</sup>

Sabahattin Ali farklı tabiat unsurlarını hikâyenin başlıca konusu yapabilen bir yazardır. Bundan dolayı yazar okuyucuyu her eserinde farklı mekânlara götürür.” *Sabahattin Ali öyküsünde ne köyü ne kenti ne dağı ne ormanı, ne denizi ne değirmeni olduğu yerde bırakır. Her yere girip çıkar, her nesnenin ve her olgunun kedine has sesini bulmaya, resmini çizmeye, her şeyin sıradan bakışta görünmeyen gizlerini ortaya dökmeye çalışır.”*<sup>247</sup>

Tabiat Sabahattin Ali'nin roman ve hikâyelerinde canlanır ve hayat bulur. Şüphesiz ki kullandığı canlı tasvirler ve yaşanmışlık bunda başlıca rol oynamıştır. “*Öykülerinden yaşam akar. Birer fotoğraftır, kaynağında uğuldayan bir sestir, ürperten bir dokunuştur sözcüklerine yaşam veren duygu esintileri... Hatta, romana vardığında, bir orkestra olur, Kuyucaklı Yusuf örneğinde olduğu gibi. Kahramanı Yusuf ve Kaymakam Salahattin Bey'in romantik yamaçlarından yaşamış oldukları Edremit'in tüm seslerini taşıyan bir orkestra olur”*<sup>248</sup>

Sabahattin Ali'nin eserlerini ve kendisini anlamak için entelektüel bir derinlik gerekir. Bu sayede eserlerinde kullandığı tabiatın gayesi daha anlaşılır olacaktır. Kendi yaşamında da çevresi tarafından anlaşılama problemi yaşamıştır. “*Dünyada bana “Ne istiyorsun?” Diye sorsalar hiç düşünmeden vereceğim cevap şudur: “Anlaşılmak istiyorum.” Biraz akli başında olan hangi adama sorsalar vereceği cevap mutlaka bu olacaktır. Herkesten uzak bir yerde, karanlık bir gecede, otların ve yıldızların bile sustuğu anda, hiç kımıldamadan yanımda duran sevgili bir vücuda kafamdakileri aktaracağımı ve onun da beni anlayacağını zannediyorum.”*<sup>249</sup>

---

<sup>246</sup> Bedri Aydoğan, *Sabahattin Ali'nin Yaşamı ve Yapıtlarına Genel Bir Bakış*, 18

<sup>247</sup> Alper Akçam, Sabahattin Ali'nin Yazınımızdaki Ayrıcalıklı Yeri, *Hece Dergisi*, Sayı 1, (Aralık 2017) 5.

<sup>248</sup> Alper Akçam, Sabahattin Ali'nin Yazınımızdaki Ayrıcalıklı Yeri, 9.

<sup>249</sup> Hıfzı Topuz, *Başın öne eğilmesin*, 77-78.

## Tabiatın Olay ve Karakterlere Etkisi

Sabahattin Ali olay öyküsü anlatım tarzını hikâyelerinde benimsemiş bir yazardır. Hikâyelerinin giriş bölümünde genellikle tabiat unsurlarıyla başlamaktadır. Yazarın bu anlatım ve kullanım tarzını benimsemesi, tabiatın onun eserlerinde geniş bir yer kapladığının göstergesidir. Romanlarda da olayların geçtiği mekanların anlatımında tabiat unsurlarıyla ifade edilmiştir. Bu kullanım tarzı okuru o mekâna götürerek, eser ve okur arasındaki bağı kuvvetlendirmektedir. Bu sayede iki bağlam arasındaki etkileşim hat safhaya çıkmaktadır.

Sabahattin Ali'nin eserlerindeki karakterlerin temelini yazarın kendi yaşamı oluşturmaktadır. “*Sabahattin Ali'nin öykülerinden örnek vererek, yazarın masa başında oturarak yazmadığı, betimlediği insanların prototipleriyle gerçek yaşamda tanıştığı, işlediği öyküleri gezileri sırasında canlı tanıklardan dinlediği gösterilecektir.*”<sup>250</sup>

Tabiat unsurunun hikâyelerde başlık olarak seçilmesi, tabiatın hikâyeyi şekillendirici bir yönünün olduğunun bir göstergesidir. Bu kullanım şekli hikâyenin ilerleyen bölümlerin de okurun hangi tabiat unsurlarıyla karşılaşabileceği yazar tarafından okura sezdirilmektedir. Bu kullanım şekline dolaylı okur, yazar tarafından bilinçli bir şekilde yönlendirilmektedir. Tabiatın bu denli ön planda olması hikâyelerin diğer bölümlerin de tabiat unsurlarının çok geniş bir kullanım yeri kapladığını göstermektedir.

Sabahattin Ali toplumcu gerçekçi bir yazardır. Yazarın bu hayat görüşüne sahip olması onun edebi hayatını şekillendiren bir unsur olmuştur. Hikâye ve romanlarında toplumun siyasi ve sosyal yapısının yansıtma gayesi taşımaktadır. Onun genellikle hikâyeleri ve Kuyucaklı Yusuf adlı romanı kırsal yaşamda geçmektedir. Yazar kırsal yaşamın zorluklarını ve çetinliği anlatmıştır. Kırsal yaşamın geçim kaynaklarından olan tarım ve hayvancılık unsurlarından sıklıkla eserlerinde söz etmiştir. Bu zorluklara yazarın Değirmen adlı eserinde ve Kuyucaklı

---

<sup>250</sup> Maleyeva Svitlina, Marek Halasko ve Sabahattin Ali'nin Öykülerinde Toplumsal-Siyasal Eleştiri, 6.

Yusuf romanında daha fazla değinilmiştir. Şüphesiz ki eserlerde olayların geçtiği mekânlar ve tabiat unsurları bunda etkili olmuştur.

Sabahattin Ali'nin kırsal yaşamı anlattığı eserlerinde, şehir yaşamını anlattığı edebi eserlere göre farklı bir anlatım tarzını benimsediğini görmekteyiz. Bu farklılık tabiat unsurlarına da yansımıştır. Kırsal yaşamın anlatıldığı edebi eserlerde, şehir yaşamının mekan olarak seçildiği eserlere nazaran tabiat unsurlarının daha çok çeşitlilik ve zenginlik gösterdiğini görmekteyiz. Bu çeşitlilik yazarın eserlerinde tasvir gücünü kuvvetlendiren bir unsur olmuştur. Bu sayede edebi estetik onun eserlerinde hat safhaya çıkmıştır.

Mekânların geçtiği bu farklılıklar, tabiat unsurlarının etkisiyle olaylara yansıdığı gibi karakterlerin yapısına da yansımıştır. Kırsal yaşamın anlatıldığı eserlerde karakterler ve tabiat arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Bu bağın bu kadar güçlü olmasının başlıca sebebi bu yaşamandaki tabiat unsurlarının bozulmaya ve değişime uğramamasından dolayıdır. Bu karakterler tabiat unsurlarıyla iç içedir. Tabiatın yaşamlarında onları yönlendirici bir rolü vardır. Tabiatın son derece etkili ve güçlü bir özelliğinin olmasından dolayı karakter tabiata değil, tabiat karakterlere hâkim olmuştur.

Sabahattin Ali eserlerinde mekânı sadece olayların geçtiği yer olarak kullanmamıştır. Mekâna farklı anlam ve misyon yüklemiştir. *“Mekâna bu kadar çok yer verilmesi ilk anda abartılı gibi gelebilir, ancak bu doğru değildir. Ayrıntılı olarak verilen mekân romanın ilerleyen kısmında işlevsel olarak karşımıza çıkar. Örneğin Kuyucaklı Yusuf'ta kasaba çok ayrıntılı tasvir edilir. Meydanlar, cami gibi yapılar üzerinde durulur.”*<sup>251</sup>

Eserlerde olayların geçtiği mekânların farklılık göstermesi, karakterlerin düşünce yapısı ve hayata karşı bakış açısını da büyük ölçüde etkilemiştir. Kırsal yaşamın anlatıldığı karakterlerin mizacını ve hayat görüşünü, yaşanan ortamda bulunan tabiat unsurları şekillendirmiştir. Kırsal yaşamın anlatıldığı Kuyucaklı Yusuf romanında bulunan karakterlerin

---

<sup>251</sup> Bedri Aydoğan, *Sabahattin Ali'nin Yaşamı ve Yapıtlarına Genel Bir Bakış*, 18.

birbiriyle olan ilişkilerinin de daha sert ve birbirleriyle olan ilişkilerinin daha soğuk olduğunu görmekteyiz. Kırsal yaşamda bulunan tabiatın zorluğu ve çetinliği bu davranış şeklini oluşturmaktadır. Bunun aksine şehir yaşamında geçen Kürk Mantolu Madonna adlı eserde Raif Efendi karakteri daha yumuşak bir mizaca sahiptir.

Raif Efendi hayatının hiçbir bölümünde, yaşadığı mekândan dolayı tabiatla mücadele hâlinde bulunmamış bir karakterdir. Hikâye ve romanlarda bulunan karakterlerin tabiatla mücadele durumunda bulunmaları, karakterlerin hayata karşı bakış açısını geliştiren bir unsur olmuştur. Karakterlerin bakış açısının bu denli gelişmesi, zor durumlarda onların doğru karar almasını da sağlamaktadır. Raif Efendi çevresindeki kişilerin de etkisiyle, hayatını değiştirecek kararlardan yaşamının ilerleyen bölümlerin de pişmanlık duymaktadır. Yusuf karakteriyse zorluklara karşı mücadele eden, çevresindeki kişilerin elinde bulunan gücü kullanarak yapmış olduğu baskılara karşı yılmayan ve onları alt etmeye çalışan güçlü bir yapısı vardır.

Yusuf karakterinin mücadelecisi yapısı Sabahattin Ali'nin kişisel yaşamıyla benzerlik göstermektedir. Kendisinden güçlü olan kişilerin baskılarına karşı boyun eğmeyen bir yapısı vardır. Kendisine karşı yapılan baskılara rağmen doğruyu söylemekten hiçbir zaman kaçınmayan bir kişidir. Bu mücadelecisi tavrı onun çeşitli cezalar almasına sebep olmuştur. Kendisi de yapmış olduğu savunmalar da sahip olduğu bu düşünce tarzının nedenlerini ve doğru yönlerini açıklamıştır. Onun bu hayat görüşünü kavramak için dönemin sosyal ve siyasi yapısını son derece dikkatli bir biçimde irdelemek gerekir. Bu araştırmalar doğrultusunda hikâye ve romanlarda bulunan karakterlerin hangi amaçla oluşturulduğu daha iyi bir biçimde anlaşılmış olacaktır.

Hikâye ve romanlarda bulunan mekânın farklılık göstermesi karakterlerin kullandığı dile de büyük ölçüde etkilemiştir. Tabiat unsurlarının bireylerin yaşamlarına daha fazla nüfuz ettiği kırsal yaşamda karakterlerin tabiata bağlılığı daha fazladır. Özellikle kullanılan deyimlerde genellikle tabiat unsurları bulunmaktadır. Kullanılan hayvanların karakteristik



özellikleri bireylerin olaylar karşısındaki tutumlarına benzetme amacıyla kullanılmıştır. Kullanım şeklinin bu denli fazla olması, yaşamlarını kırsal yaşamda geçiren karakterlerin tabiat unsurlarını daha iyi gözlemleyerek, akıl süzgecinden geçirdiğinin bir göstergesidir.

Bu kullanım şekli tarihten moderne bir uyum içinde devam etmiştir. Türklerin Orta Asya'daki yaşamlarında atla kurdukları bağdan dolayı at ile ilgili bulunan atasözü ve deyimlerinin sayısının çok fazla olduğunu görmekteyiz. Buna benzer bir şekilde Arapça da bulunan deveyle ilgili kelimelerin diğer dillerden oldukça fazladır. İnsan ve tabiat arasındaki kuvvetli ve bireylerin yaşamına devam ettirebilmesi için mecburi bir bağın bulunması dili de büyük oranda etkilemiştir. Bu etki dili geliştirerek dili beslemiş ve ona zenginlik kazandırmıştır.

Kırsal yaşamın mekân olarak seçildiği hikâye ve romanlarda karakterler bölgenin diline son derece hakimdir. Karakterler bölgenin sahip olduğu kültürel mirasa son derece saygılı ve bunun bilincindedirler. Bundan dolayı birbirleriyle olan diyaloglarında hüznün ve sevinçlerini dile getirme de edebi tarihten yararlanarak maniler söylemektedirler.

Tabiat unsurlarının son derece fazla olduğu Halk Edebiyatı ürünü olan mâni ve koşmalar eserlerdeki estetiği arttırmıştır. Dilin yazar tarafından bu şekilde ustaca kullanımı, Sabahattin Ali'nin Halk Edebiyatı ürünleri hakkında bilgi sahibi olduğunu göstermektedir. Yazarın sahip olduğu bu geniş bilgi olayların geçtiği mekânların tarihine uygun olarak onlardan bir parça taşıyan öğelerin birleştirilmesiyle eserler kullanılmıştır.

## SONUÇ

Türk ve Dünya Edebiyatı'nda tabiat unsularının kullanımı dönemlere göre farklılık göstermektedir. Tabiatın eserlerde iki şekilde kullanım amacı vardır. Bunlardan birincisi: Toplumcu gerçekçi yazarların kullanımınıdır. Bu sanatçılar dönemdeki insanların yaşamlarını aktarmada tabiat unsurlarına eserlerinde yer vermişlerdir.

Toplumsal gerçekçi yazarların dönemin yaşamını yansıtmadaki, bu gayesinden dolayı dönemin siyasi ve sosyal yapısının röntgenini çektiklerini söyleyebiliriz. Bu yansıtmada biçiminde, sıklıkla tabiat unsurları kullanışlardır. Çünkü tabiat unsurları onların bu etkiyi arttırmasında bir araçtır. Bu araç sayesinde yazarlar, olay ve karakterler üzerinden dönemin insanının yaşamını anlatmışlardır. Bu aracı kullandıkları dille harmanlayan yazarlar, kendisinden sonraki gelecek nesilleri de eserleriyle etkilemeyi başarmışlardır: “*Sabahattin Ali'yle okurlar arasında kuvvetli bir bağ bulunmaktadır. Sabahattin Ali'nin toplumcu gerçekçi ve eleştirel gerçekçi döneminde yazmış olduğu hikâyelerine bakıldığında insanı sarsan çarpıcı sonlara çokça yer verildiği ve bu hikâyelerin tamamının yaşamın katı gerçekleriyle işlendiği, yazarın bunu yaparken okuru duygusal olarak da etkilediği görülür.*”<sup>252</sup>

Diğer sanatçılarsa tabiat eserlerinde estetik gücü ve dil kabiliyetini arttıran bir unsur olarak görmüşlerdir. Eserlerde kalıplaşmış tabiat unsurlarının bu sanatçılarda betimleme gücünü ve sanat gayesini kuvvetlendiren bir rolü vardır. Ayrıca tabiat unsurları yazarların eserlerinde sanat gayesiyle kullanmış olduğu söz sanatlarına da zenginlik ve çeşitlilik kazandırmıştır. Tabiat unsurları yazarlar tarafından farklı eserlerde, farklı olay örgüsü ve karakterlerde kullanılmıştır.

Sabahattin Ali, tabiat unsurlarını ele alırken köy ve kasaba gibi yerlerde görülen bazı geri kalınmışlıkların da altını çizer bunları dile getirmesi sebebiyle çeşitli cezalar da almıştır:

---

<sup>252</sup> Mine Şengül, *Sabahattin Ali'nin Roman ve Hikâyelerinde Kadın ve Kadın Eğitimi*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011, 20.

“Onun için geri kalmanın çeşitleri etkileri vardır. Yazar, öykülerinin çoğunda köyün geri kalmasını hükümetlerin olumsuz ve yanlış politikasına bağlar. Ona göre, köye sosyal hizmetler (yol, su, elektrik, okul vs.) gerektiği biçimde ulaşmamıştır; bunda hükümetlerin köye karşı izlediği olumsuz politikanın payı büyüktür.”<sup>253</sup>

Sabahattin Ali'nin edebi dilini incelediğimizde yöresel ağız özelliklerini yansıtan bir dil kullanmadığını görmekteyiz. Bu dilin yerine eserlerinde toplumun genelinin kullandığı dili kullanmayı kendisine amaç edinmiştir: “Sabahattin Ali sade bir dil, yalın, duru, ama yoğun bir anlatımı seçmiştir. Ölçünlü dili kullanmayı her zaman önde tutmuş, ağız özelliklerini yansıtmayı tercih etmemiştir. Bununla birlikte, anlattığı konuların ve yaşamın gerektirdiği söz varlığına gereği kadar yer vermiştir.”<sup>254</sup>

Sabahattin Ali gözlem gücü ve tasvir gücü son derece güçlü olan bir yazardır. Bu etki ilk olarak şiirlerinde görülmektedir. Dönemin yapısını yansıtması, onun edebi hayatına başladığı ilk andan itibaren geniş kitleler tarafından adının duyulmasına ve bilinmesini sağlamıştır. Kendi yaşamından izler taşıyan şiirleri, toplumun takdirini kazanmıştır. Gerçekçi gözlemin son derece kuvvetli olması, okurların sanatçının edebi eserleriyle özdeşim kurmasına sebep olmuştur. Bu iki bağlam arasındaki özdeşim sanatçının diğer eserlerinde de görülmektedir.

Sabahattin Ali çevresindeki yazarların edebi eserlerine ve ideolojilerine kayıtsız kalmamıştır: “S. Ali, bunların yanı sıra aydınların, halka karşı ilgisiz benliğini, vurdumduymazlığını ele almakta ve düşünen kesimin düşüncelerini açıkça dile getirmeleri gerektiğini vurgulamaktadır.”<sup>255</sup>

Sabahattin Ali'nin eserlerinde iki mekân bulunmaktadır. Kırsal yaşamda kullanılan tabiat unsurları, şehir yaşamına göre çeşitlilik ve fazlalık göstermektedir. Kırsal yaşamın tabiat unsurları şehir yaşamına göre daha az bozulmaya uğramıştır. Şehir yaşamında insanların tabiata

---

<sup>253</sup> Alaattin Karaca, Sabahattin Ali'nin Öykülerinde Toplumsal Konular, 228.

<sup>254</sup> Bedri Aydoğan, Sabahattin Ali'nin Yaşamı ve Yapıtlarına Genel Bir Bakış, 15.

<sup>255</sup> Alaattin Karaca, Sabahattin Ali'nin Öykülerinde Toplumsal Konular, 225.

etkisi söz konusudur. Kırsal yaşamda ise bu durum tam tersinedir. Şehir yaşamında karakterlerin yaşamlarını şekillendiren unsurlar yapaydır. Kırsal yaşamdaysa karakterlerin yaşamını şekillendiren bir rolü vardır. Tabiatın bu denli etkin bir rolünün olması, eserlerde tabiatın kullanım sıklığını arttıran temel bir unsur olmuştur.

Kırsal yaşam ve şehir yaşamında tabiat unsurlarının farklılık göstermesi, eserlerde bulunan karakterlerin de farklılık göstermesine neden olmuştur. Bu farklılık onların yaşam tarzlarına yansımıştır. Kırsal yaşamda yaşayan karakterde bölgesel dil özellikleri kullanılmıştır. Bu özellik kelime seçimine ve karakterlerin ağız özelliklerinde görülmektedir. Kırsal yaşamda geçim sıkıntısı daha zordur. Yazarın şehir yaşamının mekân olarak seçildiği eserlerde zorluktan söz edilmemiştir. Tabiatın sertliği karakterlerin mizacını da şekillendirmiştir. Kırsal yaşamdaki karakterlerin birbirleriyle daha fazla rekabet halinde olduğunu görmekteyiz. Yaşamlarını devam ettirebilmek için bu zorluklara göğüs geren ve onlarla mücadele eden karakterler oluşturulmuştur. Tabiat eserlerden bundan dolayı daha fazla ön planda tutulmuştur.

Sabahattin Ali eserlerin de çeşitli duyguları anlatmak amacıyla tabiatı kullanmıştır. Yazar eserlerinde yabancılaşma ve buna bağlı olarak kaçış temasını sıklıkla işlemiştir. Bu duyguların anlatımı onun eserlerinde tabiat motifiyle hayat bulmuştur. Bu duygunun işlenmesinde yazar genellikle gece ve deniz kelimelerini kullanmıştır. Gecenin ıssızlığı ve karanlığı karakterlerin de yalnızlığına yansımıştır.

Karakterlerin ruhsal durumlarının anlatılmasında tabiat unsurlarıyla yapılan tasvirler etkili olmuştur. Yazar sıklıkla tabiatın gücünden ve büyüleyici etkisinden yararlanmıştır. Bu etki yazarın tüm eserlerine yansımıştır. Sabahattin Ali eserlerini bu bilinçle oluşturmuştur.

Tabiat unsurlarının eserde bulunan çeşitli duyguların aktarımında bu denli uygun ve etkin kullanılması, yazarı günümüzde de kalıcı bir yazar yapmıştır. Sabahattin Ali'nin eserlerinde tabiat unsurları eserlerin içerisine geçmiş, onlardan ayrılmaz bir bütündür. Sabahattin Ali'nin eserleri tabiattan ayrı düşünülemez.

Sabahattin Ali'nin eserlerinde kullandığı canlı tabiat tasvirleri, okurları bilinçlendiriyor, insanların doğaya karşı olan farkındalığını artırıyor. Bireylerin yaşadığı coğrafyayı daha iyi görmesini sağlayarak, bireylerdeki düşünce derinliğini artırarak onu geliştiriyor. Bu kullanım şekliyle bireylerin tabiata karşı olan bağını ve tutumunu güçlendiriyor. Bireylerin tabiata olan hassasiyet duygusunu artırıyor. Düşünce derinliğiyle birlikte, hayata karşı olan bakış açısını olumlu ölçüde geliştiriyor.

Yazarların eserlerinde tabiatın tılsımından yararlanırken, onu muhafaza etmesi gerekir:

*“Tabiatta kusursuz bir denge vardır ve tabiat çokluk ve çeşitlilikten oluşmuş tekliliyle ahengin ta kendisidir. Sanatkâr tabiatı taklit ederken onun bu ilâhi güzelliği ve ahengini eserine aktarmalıdır.”*<sup>256</sup>

Yaşama bağlılık, tabiat ve insan arasındaki organik bağ Sabahattin Ali'nin eserlerinde dikkat çekici bir boyuttadır. Yazar, kimi zaman mecazi kullanım, kimi zaman gerçek kullanımlarla olayların anlatımını güçlendirmiştir. Bu anlatım tarzı, tabiatla unsurlarının kullanılmasıyla oluşturulan çeşitlilik, eserlerdeki edebi estetiği hat safhaya çıkarmıştır. Yazarın kullandığı dil, okurların eserlerden aldığı edebi hazzı artıran başlıca unsurlardan birisi olmuştur.

Sabahattin Ali toplumcu gerçekçi bir yazar olmasından dolayı adeta yaşadığı dönemin toplumunun fotoğrafını çekmiştir. Onun eserlerinde kırsal yaşamda yaşayan karakterlerin yaşam tarzlarıyla, şehir yaşamında yaşayan karakterlerin yaşam tarzları büyük farklılık göstermektedir.

Yazarın bu iki farklı karakterleri eserlerinde başarılı bir şekilde işlemede, kendi yaşamında gördüğü karakterleri, mekânları ve olayları içselleştirmesinden kaynaklanmaktadır. Bu kullanıma Kuyucaklı Yusuf karakterini örnek olarak verebiliriz. Yusuf karakteri dönemin insanının yaşam tarzını bize gösteren ve haksızlıklara karşı boyun eğmeyeceğini yansıtan bir karakterdir. Böylece yazar, okurların kırsal yaşamda yaşayan insanların mizacı hakkında da bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır.

---

<sup>256</sup> İsmail Çetişli, *Batı edebiyatında edebî akımlar*, (Ankara: Akçağ Yayınlar, 2006) 76.

Sabahattin Ali, yaşadığı coğrafyanın da etkisiyle eserlerinde sıklıkla diğer ağaçlara nazaran zeytin ve incir ağacını kullanmaktadır. Bu iki ağaç, kırsal yaşamda hayatını devam ettiren karakterlerin geçim kaynağı olmuştur. Bundan dolayı karakterler ve ağaçlar arasında karşılıklı bir zorunlu bağ oluşmuştur. Bu iki ağacın yazar tarafından geçim kaynağı olarak kullanılmasının yanı sıra bir diğer özelliği uzun ömürlü olmasıdır. Yazar zeytin motifleriyle eserlerinin uzun soluklu olacağını ve kendisinden sonra gelecek nesilleri etkileyeceğini okurlara sezdirmektedir.

Yazar iki ağacı hikâye ve romanlarında sıklıkla kullanarak, eserlere görsel canlılık getirmektedir. Yapılan tasvirlerin de etkisiyle eserlerde tabiat unsurlarının tekrarlanması ve güçlü bir şekilde kullanılmasından dolayı, okurlar yaşadıkları coğrafyada bir gezintiye çıkarılmıştır. Bu kullanım şekli, edebî zenginliği arttıran bir unsur olmuştur.

Sabahattin Ali eserlerinde çeşitli farklı kesimden karakterler kullanmıştır. Bu kullanım eserde denge unsurunu sağlamıştır: “*S. Ali'nin öykülerinde, genellikle bir yanda refah içinde yaşayan insanlar, diğer yanda da bir lokma ekmeğe muhtaç yoksullar bulunur. Yoksullar, sürekli ezilir, mutsuz olur, okuyamaz, küçümsenir. Yazar, yoksulla zengin, halkla aydın arasındaki farkı anlatırken sürekli ezilen tarafı tutar. İki tabaka arasındaki sınıf farklılıkları çarpıcı bir biçimde eserlerde verilmiştir.*”<sup>257</sup>

Tabiat unsurlarının kullanımındaki, bu canlılık ve çeşitlilik edebiyatın sinema gibi görsel sanatlarla olan bağını kuvvetlendiren bir unsur olmuştur. Bu sayede etkileşim artmış ve roman ve hikâyelerin senaryolaştırılması fazlalaşmıştır. Bu etkileşimin bu denli fazla olmasını sağlayan en önemli husus yazarların dili kullanma yetisi olmuştur. Bununla birlikte, sanat dallarının birbirleri arasında olan geçiş ve etkileşim hat safhaya çıkmıştır.

Görsel sanatların edebiyat ve diğer sanatlarla olan etkileşimi onu geliştiren ve beslenmesini sağlayan bir unsur olmuştur. Sanat dallarının birbiriyle olan uyumundan doğan ahenk, kitleleri etkisi altına alır. Birbirlerinden yararlanan farklı sanat dallarının bulunması, bu

---

<sup>257</sup> Alaattin Karaca, Sabahattin Ali'nin Öykülerinde Toplumsal Konular, 230

uyumun bir göstergesidir. Edebiyat sanatçıları da eserlerinde sıklıkla musikiden yararlanmışlardır. Bu kullanımın arttırıldığı eserlerde, ahenk unsuru ve akıcılık da büyük oranda artmıştır.

Sabahattin Ali'nin eserlerini değerlendirirken dönemin yapısına son derece hakim olmak gerekir: *“Yazarlar, içinde buldukları çağın özellikleriyle değerlendirilmeli, yaşadıkları toplumun şanları içerisinde, kendinden önce ve sonraki yazarlarla birlikte ele alınmalıdırlar. Bu durum yazarın hem içerik hem de biçim özellikleri bakımından edebiyat tarihi içindeki yerini belirleyecek ve hakkında hüküm vermeyi kolaylaştıracaktır.”*<sup>258</sup>



---

<sup>258</sup> Mine Şengül, *Sabahattin Ali'nin Roman ve Hikâyelerinde Kadın ve Kadın Eğitimi*, 27

## KAYNAKÇA

### 1. Sabahattin Ali'nin Eserleri

- Ali, Sabahattin, *Değirmen*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018.
- Ali, Sabahattin, *İçimizdeki Şeytan*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018.
- Ali, Sabahattin, *Kağrı, Ses, Esirler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2017.
- Ali, Sabahattin, *Kuyucaklı Yusuf*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018.
- Ali, Sabahattin, *Kürk Mantolu Madonna*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018.
- Ali, Sabahattin, *Mahkemelerde*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016.
- Ali, Sabahattin, *Markopaşa Yazıları ve Ötekiler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016.
- Ali, Sabahattin, *Sırça Köşk*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018.
- Ali, Sabahattin, *Yeni Dünya*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018.

### 2. Referans Kaynaklar

- Akça, *Hilal*, İçimizdeki Şeytan Romanında Ruh İmgesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 59, (Kasım 2017): 296-318.
- Akdemir, Nisa Nur, *Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna Romanlarında Romantik Aşk Anlayışı ve Oyun Yazımı İçin Eleştirel Olanaklar*, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Akpak, Ünsal, Sabahattin Ali Üstüne Anılar, *Yeni Ortam*, (Ocak 1975): 181-205.
- Alangu, Tahir, *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman*, İstanbul: İstanbul Matbaası, 1968.
- Ali, Filiz ve Özkırımlı, Atilla, *Sabahattin Ali*, İstanbul: De Yayınevi, 1986.
- Ali, Sabahattin, *Markopaşa Yazıları ve Ötekiler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016.
- Avuklu, Meral, Sabahattin Ali'nin ,Bir Orman Hikâyesi Adlı Hikâyesine Ekoeleştirel Bir Bakış, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 51, (Aralık 2013): 203-210.
- Aydoğan, Bedri, Sabahattin Ali'nin Yaşamı ve Yapıtlarına Genel Bir Bakış, *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (2014), 1-23.



- Baş, Selma, *Cenap Şehabettin ve Tevfik Fikret'in Şiirlerinde Tabiat Unsurları, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.*
- Berna Moran, *Türk Edebiyatına eleştirel bakış.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.
- Bezirci, Asım, *Sabahattin Ali,* İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 2013.
- Binyazar, Adnan, *Toplum ve Edebiyat,* İstanbul: Can Yayınları, 2010.
- Çetişli, İsmail, *Batı edebiyatında edebî akımlar,* Ankara: Akçağ Yayınlar, 2006.
- Demirdağ, Refika, Hikâyede Tip Sorunsalı ve Sabahattin Ali'nin *Kamyon'u, Bilig,* sayı 71, (Güz 2014): 1-18.
- Elçin, Şükrü, *Türk Edebiyatında Tabiat,* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. 1993.
- Esat, Sabri, Türk Halk Şiirinde, *Tabiat Ş. Elçin. Türk Edebiyatında Tabiat.* (1993): 7.20.
- Feda, Özlem, Ölüm Yıldönümünde Sabahattin Ali'yi Anmak: Yazgısını Seven Adam ve şiirinde "Ölüm"ü Çağırarak Temi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar,* Sayı 11, (2010): 306-313.
- Gariper, Cafer, Karacaoğlan'dan Sabahattin Ali'ye Tevekkülün ve Başkaldırının Şiiri, *İlmi Araştırmalar,* Sayı 14, (14 Şubat, 2014): 61-72.
- Gülşen, Hacer, Değirmen Motifi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 50, (2013): 78-90.
- İlhan, Nilüfer, Yabancılaşma Olgusu ve Kürk Mantolu Madonna Romanı, *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi,* Cilt 5, Sayı 20, (Şubat 2012): 41-59.
- Kali, Kymbat, *Kazak Hikâyeci Sayın Muratbek'in Köy Hikâyeleri İle Sabahattin Ali'nin Konusu Köyde Geçen Hikâyeleri Üzerine Bir Karşılaştırma,* Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- Kaplan, Mehmet, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar –I,* İstanbul: Dergâh Yayınlar, 1992.
- Kaplan, Ramazan, *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Köy,* Ankara: Akçağ Yayınları, 1997.
- Karabulut, Mustafa, *Cenap Şahabettin şiiri,* İstanbul: Kesit Yayınları, 2013.

- Karabulut, Mustafa, Cenap Şahabettin'in Şiirlerinde Tabiat İnsan Ruhu İlişkisi, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, Cilt 3, S, 3, (Aralık 2015):
- Karaca, Alâattin, Sabahattin Ali'nin Öykülerinde Toplumsal Konular, *Türkoloji Dergisi*, C. 11, Sayı 1, (1993): 221-231.
- Kemal, Bayram, *Sabahattin Ali Olayı*. Ankara: Yenigün Yayınları, 1978.
- Kudret, Cevdet, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman 3*, İstanbul: Dünya Yayıncılık, 2004.
- Özkırmı, Atilla, *Sabahattin Ali*, İstanbul: Cem Yayınevi, 1979.
- Ramazan Korkmaz, *İnsan ve Eser*, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.
- Reşit, Muzaffer, Sabahattin Ali'yle bir konuşma, *Varlık Dergisi*, (1936): 264- 285
- Siyavuşgil, Sabri, *Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri*, Ankara: Ürün Yayınları, 1983.
- Svitlina, Maleyeva, *Marek Hlasko ve Sabahattin Ali'nin Öykülerinde Toplumsal - Siyasal Eleştiri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, 137.
- Topuz, Hıfzı, *Başın Öne Eğilmesin*, İstanbul: Remzi Yayınevi, 2006.
- Yıldız, Adem, *Halk Şiirinde Tabiat*, Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, 137.